

Møte tirsdag den 18. april 2017 kl. 12

President: Olemic Thommessen

Dagsorden (nr. 70):

1. Redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker av ministeren for samordning av EØS-saker og forholdet til EU
2. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Redegjørelse av utenriksministeren og forsvarsministeren om Afghanistan, inkludert rapporten fra det regjeringsoppnevnte utvalget som har evaluert og trukket lærdommer av Norges sivile og militære innsats i Afghanistan for perioden 2001–2014 (Innst. 248 S (2016–2017))
3. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Rigmor Andersen Eide om reform av utviklingspolitikken (Innst. 243 S (2016–2017), jf. Dokument 8:25 S (2016–2017))
4. Interpellasjon fra representanten Ola Elvestuen til utenriksministeren:
«Valget og regjeringsskiftet i Myanmar har vært viktig på veien mot demokrati i landet. Men fortsatt besitter militæret betydelig makt, og den sivile regjeringen har ikke mandat til å stanse den militære aggresjonen i landets mest alvorlige konfliktområder, som borgerkrigen i nord (Kachin- og Shan-staten) og overgrepene mot rohingya-muslimene i Rakhine-staten. Dette stiller regjeringen i en svært vanskelig posisjon nasjonalt og internasjonalt, og det er en betydelig risiko for tilbakeslag i landets demokratiserings- og fredsprosess.
Hvilken rolle mener utenriksministeren at Norge kan spille for videre demokratiseringsprosess i Myanmar, og hvilke aktører mener utenriksministeren kan delta fra norsk side i dette arbeidet?»
5. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningen av forsvarssektorens eiendommer, bygg og anlegg (Innst. 240 S (2016–2017), jf. Dokument 3:3 (2016–2017))
6. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdloven mv. (pleiepengen ved pleie av syke barn) (Innst. 246 L (2016–2017), jf. Prop. 48 L (2016–2017))
7. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i bustøtteleven (tilbakebetaling av bustøtte) (Innst. 252 L (2016–2017), jf. Prop. 59 L (2016–2017))
8. Stortingets vedtak til lov om taubaner (taubaneloven) (Lovvedtak 71 (2016–2017), jf. Innst. 210 L (2016–2017) og Prop. 162 L (2015–2016))
9. Stortingets vedtak til lov om fornøvelsesinnretninger (tivoliloven) (Lovvedtak 72 (2016–2017), jf. Innst. 222 L (2016–2017) og Prop. 163 L (2015–2016))
10. Stortingets vedtak til lov om endringer i yrkestrans-

portlova (gebyr for løyveeksamen og utferding av kompetansebevis)

(Lovvedtak 73 (2016–2017), jf. Innst. 212 L (2016–2017) og Prop. 50 L (2016–2017))

11. Stortingets vedtak til lov om endringer i helse- og omsorgstjenesteloven m.m. (styrket pårørendestøtte) (Lovvedtak 74 (2016–2017), jf. Innst. 239 L (2016–2017) og Prop. 49 L (2016–2017))

12. Referat

Presidenten: Representantene Sverre Myrli, Gunvor Eldegard, Oskar J. Grimstad, Lisbeth Berg-Hansen, Anna Ljunggren, Hege Haukeland Liadal, Trond Giske og Jorodd Asphjell, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Møre og Romsdal fylke: Tove-Lise Torve

For Oslo: Frode Helgerud og Ann Kathrine Skjorshammer

Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon for representanten Kåre Simensens i dagene 18. og 19. april for å delta i Verdensbankens parlamentariske nettverksmøte i Washington.

Denne søknaden foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Finnmark fylke, Ingalill Olsen, foreligger søknad om fritak for å møte i Stortinget under representanten Kåre Simensens permisjon, av velferdsgrunner.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Andre vararepresentant for Finnmark fylke, Runar Sjøstad, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Runar Sjøstad er til stede og vil ta sete.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [12:01:23]

Redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker av ministeren for samordning av EØS-saker og forholdet til EU

Statsråd Frank Bakke-Jensen [12:01:46]: EU og europeiske land er våre aller viktigste partnere. Ingen internasjonal aktør preger det norske samfunn mer enn Den europeiske union. En hel generasjon er vokst opp med muligheten til å ta utdanning, muligheten til å arbeide og muligheten til å etablere seg fritt i hele EØS-området. Vi har hatt retten til trygdeytelser og helsebehandling uansett hvor i EØS-området vi har befunnet oss. Disse mulighetene, som er blitt en selvfølge for oss nordmenn, står nå det britiske folk i fare for å miste. Likevel argumenterer noen her hjemme for at vi bør gjøre som britene. Vi bør forlate det europeiske samarbeidet og erstatte EØS-avtalen vår med en frihandelsavtale.

EØS-avtalen gir oss like vilkår i et felles enhetlig marked, og den gir oss rett til å delta i utforming av regelverk for dette markedet. Regjeringen mener at det er svært vik-

tig for norsk næringsliv og en rekke andre samfunnsaktører å være med i dette fellesskapet.

Når de som er motstandere av EØS, hevder at vi kan få en bedre avtale, utløser det mange spørsmål. Ikke minst er det viktig å huske på at balanseforholdet mellom EU og EØS-/EFTA-statene er noe ganske annet i dag enn da EØS-avtalen ble forhandlet fram. Man kan vanskelig forvente at Norge, Liechtenstein og Island vil klare å forhandle fram en bedre avtale med EUs 28 medlemsstater i dag enn det de seks EFTA-statene klarte å forhandle fram med de tolv EU-medlemslandene da vi fikk EØS-avtalen.

I tillegg handler EØS-avtalen om mye mer enn bare tollsatser og handelsbarrierer. Den handler om muligheter og rettigheter for oss alle, til å studere, til å forske og til å jobbe. Den handler om trygg mat. Den handler om vekst og sysselsetting. Den handler om samarbeid for å ta vare på miljøet. Dette samarbeidet blir muliggjort gjennom felles regler og rettigheter. Og avtalen handler om solidaritet og samarbeid med våre naboland.

Samtidig er vi opptatt av at den frie bevegelsen ikke skal utfordre bærekraften til velferdsstaten vår. Arbeidsinnvandringen har ført til eksport av trygdeytelser til andre EØS-land, og det er utfordringer knyttet til useriøse virksomheter og uakseptable lønns- og arbeidsvilkår. En nærmere omtale av regjeringens arbeid med disse utfordringene kommer senere i redegjørelsen.

Seks storting og syv regjeringer har siden 1994 styrt på basis av EØS-avtalen. Skiftende regjeringer og skiftende storting har de siste 23 årene holdt Norges tilknytning til EU fast, fordi det har tjent våre nasjonale interesser godt, og fordi det har tjent nordmenn godt.

Tyrkias folkeavstemning om grunnlovsendringene endte opp med et svært jevnt resultat. Det er nå opp til internasjonale observatører fra OSSE/ODIHR og Europarådet å vurdere hvordan folkeavstemningen har foregått.

Grunnlovsendringene som er foreslått i Tyrkia, er meget vidtrekkende. Det er derfor avgjørende at tyrkiske myndigheter prøver å finne en bredest mulige nasjonal enighet i oppfølgingen og gjennomføringen, en enighet som også tar hensyn til de internasjonale prinsipper for ytringsfrihet og rettssikkerhet som Tyrkia har sluttet seg til.

Det gjenstår å se om grunnlovsendringene vil få konsekvenser for Tyrkias tilnærming til EU, men vi kan på bakgrunn av valget allerede nå konkludere med at internasjonalt og europeisk samarbeid om demokratiutvikling må stå høyt på den politiske agendaen i EU.

Den 29. mars ga Storbritannia sitt formelle varsel om utmelding fra Den europeiske union. EU har svart med at de vil vedta sitt forhandlingsmandat på et eget toppmøte om brexit den 29. april. Først skal det forhandles om en utmeldingsavtale. Deretter skal man finne fram til en avtale som regulerer det framtidige forholdet mellom EU og Storbritannia. Det er denne avtalen som er særlig viktig for Norge.

Norge er ikke part i de kommende utmeldingsforhandlingene med Storbritannia. Vår jobb er å sikre et best mulig handelspolitisk samarbeid med Storbritannia, samtidig som Norges avtaler med EU ivaretas.

Statsminister Theresa May har presisert at Storbritannia ikke lenger vil være medlem av det indre marked. Den britiske regjeringen mener det ikke er forenlig med målsettingen om å begrense arbeidsinnvandringen fra EU. Stor-

britannia ønsker heller ikke å være underlagt EU-domstolens myndighet. Isteden ønsker man å forhandle fram en handelsavtale som gir best mulig adgang til EUs indre marked.

Norge er, på grunn av sin tette integrasjon i EUs indre marked, ikke en ordinær tredjepart i utmeldingsforhandlingene. Det er viktig at de løsninger som forhandles fram, også passer inn i en EØS-sammenheng der det er relevant. Norge ønsker muligheten til å bli inkludert i felles løsninger, både permanente og overgangsordninger, mellom EU og Storbritannia på områder som berører det indre marked.

I utmeldingsforhandlingene vil EU være særlig opptatt av briternes økonomiske forpliktelser, grensespørsmål og ikke minst de rettigheter EU-/EØS-borgere har opparbeidet seg i Storbritannia. For Norge står det siste spørsmålet sentralt, for det vil også få betydning for EFTA-/EØS-borgere bosatt i Storbritannia, og briter bosatt i Norge.

Vårt mål er å forhandle fram en dyptgripende og omfattende form for bilateralt avtaleverk med britene, alene, sammen med EØS/EFTA-3-landene eller sammen med EFTA-4-landene. Samtidig er det svært viktig at EØS-avtalen, og øvrige avtaler Norge har med EU, ivaretas.

Storbritannia er riktignok en stor handelspartner, men de resterende medlemslandene utgjør et enda større marked for norske varer og tjenester. Norge er tjent med at forholdet til begge parter er best mulig, og at EU og Storbritannia kommer fram til en bærekraftig avtale.

Det er knapt noe land som har hatt flere møter med Storbritannia på regjeringnivå etter brexit-avstemningen enn Norge. Vi har en god dialog om handelspolitiske spørsmål. Det gjør vi fordi vi vil ha et best mulig samarbeid med Storbritannia også etter brexit.

Samtidig har regjeringen engasjert seg overfor EU-institusjonene i Brussel og overfor EUs medlemsland. Vi har møtt åpne dører for vårt ønske om en tett dialog. Et fortsatt velfungerende EØS-samarbeid er i EUs interesse. Det var også det klare budskapet fra EUs forhandlingsleder Michel Barnier da han var i Oslo tidligere i år. Vi har nylig også gjennomført oppfølgingsmøter med Barniers team på embetsnivå.

Det indre marked er basert på felles regler, ikke bare for handel med varer, men også for tjenester og bevegelse av kapital og personer. EØS-avtalen gir norske bedrifter full adgang til EUs indre marked nettopp ved at vi følger det samme regelverket som EU-landene.

Debatten etter brexit har tydelig vist at det er vanskelig å få full tilgang til det indre marked dersom man ikke vil være med i EU eller EØS. Full deltakelse i det indre marked forutsetter at man aksepterer de fire friheter og et uavhengig tvisteløsningssystem, slik vi har i EØS med ESA og EFTA-domstolen.

EØS-midlene er et av de viktigste virkemidlene i regjeringens europapolitikk. Under slagordet «Sammen for et grønt, konkurransedyktig og inkluderende Europa» handler vi fram nye rammeavtaler for perioden fram til 2021. 2,8 mrd. euro skal fordeles. Det årlige beløpet har, sammenliknet med forrige periode, økt med 11 pst. Dette tilsvarer omtrent inflasjonen i EU i forrige avtaleperiode. Samtidig utvider vi avtaleperioden fra dagens fem år til sju år. Det bidrar til at totalbeløpet for midlene blir høyere, men det gir oss også bedre tid til å forberede og gjennomføre programmer, noe som igjen vil bidra til bedre resultater.

Så langt har vi signert rammeavtaler med fire mottakerland: Romania, Slovakia, Bulgaria og Malta. Forhandlingene med de øvrige elleve mottakerlandene pågår for fullt. Målsettingen er å ferdigstille forhandlingene innen utgangen av 2017.

Vi prioriterer viktige samarbeidsområder for europeisk konkurransekraft, slik som egne programmer for næringsutvikling og innovasjon, utdanning og forskning. Vi vil styrke sivilsamfunnet, forsvare ytringsfriheten og beskytte menneskerettighetsforkjempere og andre utsatte grupper. Vi intensiverer samarbeidet med mottakerlandene om straffesakskjeden.

Styrking av Norges bilaterale forhold til mottakerlandene er også en viktig del av forhandlingene. Norge drar nytte av EØS-finansieringsordningene. Norske fagetater fortsetter sitt samarbeid som faglige rådgivere innen ulike tematiske områder.

Regjeringen og Europakommisjonen er enige om en ny avtale etter EØS-avtalens artikkel 19 om handel med landbruksvarer. Avtalen vil snarlig legges fram for Stortinget for behandling. I forhandlingene har regjeringens utgangspunkt vært å finne løsninger som legger til rette for handel, samtidig som vi ivaretar viktige norske landbruksinteresser. Resultatet er godt forankret i norsk landbrukspolitik.

La meg nevne noen hovedpunkter fra avtalen. For Norge innebærer forhandlingsresultatet at det inn til EU blir etablert tollfrie kvoter eller tollfrihet for eksport av en rekke produkter vi allerede eksporterer i dag, eller der næringsmiddelindustrien har konkrete eksportplaner. Norge har i hovedsak gitt EU konsesjoner for landbruksvarer der det allerede er import til ordinær toll, eller der det eksisterer et langsiktig importbehov. Avtalen fører derfor i seg selv i liten grad til økt import for disse varene.

For ost økes den tollfrie importkvoten med 1 200 tonn til 8 400 tonn. Importen av ost fra EU var i 2016 over 11 300 tonn, dvs. at det er stor import av ost utenfor kvoten til ordinær toll. I forrige artikkel 19-avtale, som ble inngått under regjeringen Stoltenberg II, ble importkvoten for ost økt med 2 700 tonn. EUs kvote for storfekjøtt økes med 1 600 tonn til 2 500 tonn.

De siste årene har tollene ved import av storfekjøtt blitt satt ned i lange perioder på grunn av underskudd i det norske markedet. I 2016 ble 15 600 tonn storfekjøtt importert etter slik tollnedsettelse. Kvotøkningen er derfor begrenset i forhold til eksisterende import og forventet importbehov de neste årene.

Det er ikke gitt konsesjoner til EU for kjøtt av sau og lam. Det er for tida en krevende markedssituasjon i det norske markedet.

Kvoten for blomstrende potteplanter økes med 12 mill. kr til 20 mill. kr. Kvotestørrelsen er også her innenfor dagens eksisterende import. For noen landbruksvarer uten beskyttelsesbehov er det innført gjensidig nulltoll.

EUs økologiregelverk, som skapte utfordringer for eksport av norsk sjømat, er nå innlemmet i EØS-avtalen. Det er gledelig. Næringen kan nå gjenoppta eksporten av norsk økologisk laks til EU-markedet.

Etter at Stortinget 13. juni i fjor hadde behandlet Prop. 100 S for 2015–2016 ble de grunnleggende rettsaktene som etablerer EUs finanstillsyn, innlemmet i EØS-avtalen. Dette var et viktig gjennombrudd etter flere års arbeid. Vi har imidlertid fortsatt et stort etterslep av sekundære retts-

akter om finansmarkedene som det gjenstår å få innlemmet i EØS-avtalen. Det gjelder bank, forsikring og omsetning av verdipapirer. Vi gir dette arbeidet høy prioritet sammen med våre partnere. Uten enhetlig regelverk vil ikke det indre marked fungere etter hensikten.

Europa opplever store utfordringer knyttet til migrasjon og flukt. Disse utfordringene er ikke over selv om situasjonen ikke er like dramatisk nå som den var i 2015 og i begynnelsen av 2016. Fortsatt ønsker et stort antall personer å ta seg til Europa i håp om en bedre framtid, gjennom en farefull kryssing av Middelhavet. Det er viktig å få på plass løsninger som begrenser menneskesmuglingen og tap av liv, samt reduserer migrasjonspresset mot Europa.

Kontroll og registrering på vår felles yttergrense er avgjørende for et velfungerende Schengen-samarbeid og for fri bevegelse innad i Europa. Norge tar del i den europeiske håndteringen gjennom bidrag til grensekontroll og bidrag til å redde liv. De to norske fartøyene, «Siem Pilot» og «Peter Henry von Koss», har tatt om bord 33 000 personer siden de ble utplassert.

Vi bistår i og rundt Syria, bidrar til relokalisering og redder liv i Middelhavet. I tillegg støtter vi opp om Hellas', Italias og Serbias evne til å håndtere situasjonen, bl.a. gjennom relokalisering av asylsøkere fra de to førstnevnte landene.

Gjennom EØS-midlene bruker Norge i inneværende finansieringsperiode i overkant av 200 mill. kr for å styrke Hellas' evne til å håndtere flyktninger og migranter.

Færre asylsøkere og andre migranter krysset Schengens yttergrense irregulært i fjor enn året før, men situasjonen kan raskt endre seg som følge av utviklingen både innenfor og utenfor Europa.

Det er i norsk interesse at det oppnås enighet om en jevnere fordeling av asylsøkere i Europa. Dette drøftes nå som en del av revideringen av Dublin-regelverket. Vi vil bidra til å få på plass forutsigbare og bærekraftige løsninger. Vi vil i løpet av 2016 og 2017 ha relokalisert 1 500 asylsøkere fra Italia og Hellas. Og i år har Norge tilbudt seg å gjenbosette 3 000 syriske flyktninger.

Arbeidet på justis- og innenriksområdet har høy prioritet i EU. Norges situasjon påvirkes direkte av utfallet av diskusjonene. Det omfatter også tiltak for å møte trusselen fra terror og organisert kriminalitet. Dette er komplekse utfordringer som bare kan møtes med felleseuropeiske tiltak.

Europeisk sikkerhet er vår sikkerhet. Endringer i det sikkerhetspolitiske landskapet i og rundt Europa innebærer at samarbeidet med EU og EUs medlemsland blir stadig viktigere. Dette samarbeidet står sentralt i regjeringens melding til Stortinget om veivalg i norsk sikkerhetspolitikk, som blir lagt fram om få dager.

Sentrale EU-land tok i 2016 initiativ for å øke tempoet i EUs sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeid. Dette er også et sentralt element i EUs globale strategi. Norge vil følge den videre utviklingen på dette området tett.

Samtidig er det for Norge viktig å unngå at EU utvikler et forsvars- og sikkerhetssamarbeid som trekker ressurser eller fokus bort fra NATO-samarbeidet. Konkurranse med NATO, eller duplisering av NATOs strukturer, vil svekke begge organisasjoner og kan utfordre alliert samhold. Det er det bred enighet om. Et nært og godt samarbeid mellom NATO og EU er avgjørende for oss.

Regjeringen vil derfor i år videreutvikle samarbeidet med EUs institusjoner og sentrale medlemsland på områ-

der av felles interesse. Norge bidro i 2016 til kommisjonens kartlegging, analyse og videreutvikling av det europeiske markedet for forsvarsmateriell. Regjeringen vil følge kommisjonens oppfølging av dette arbeidet tett, inkludert det videre arbeidet med implementering av direktivet om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser.

Dagens komplekse og krevende sikkerhetspolitiske situasjon har også bidratt til å styrke den nordiske dialogen og det praktiske nordiske samarbeidet. Mens økonomiske argumenter tidligere var drivkraften for et tettere nordisk forsvarssamarbeid, har den sikkerhetspolitiske utviklingen nå blitt en egen motor for samarbeidet. Sikkerhetspolitiske spørsmål diskuteres jevnlig i nordisk krets på både minister- og embetsnivå. Deling av informasjon og vurderinger legger grunnlaget for en felles situasjonsforståelse og felles håndtering – også under kriser.

Regjeringen vil gjøre Nord-Norge til en av landets mest skapende og bærekraftige regioner. Det skal skapes økonomisk vekst og framtidrettede arbeidsplasser i nord som tar hensyn til miljø og samfunn. Om tre dager, den 21. april, vil regjeringen lansere en oppdatert nordområdestrategi.

Verdens interesse for Arktis øker. Klimaendringene slår særlig hardt ut i nord og kan påvirke dagens nærings- og samfunnsliv. Samtidig gir åpningen av stadig større isfrie havområder muligheter for nye transportruter og ny næringsvirksomhet. Verden har et økende behov for mat, energi og råstoffer.

I nordområdene finnes rike fiske- og energiressurser samt mineraler som verden kommer til å trenge mer av. Mange ønsker naturlig nok å ta del i de økonomiske mulighetene som finnes i regionen.

Den internasjonale oppmerksomheten om Arktis skaper nye samarbeidsmuligheter for Norge, men også nye utfordringer. Flere enn før ønsker å være med å påvirke den framtidige utviklingen av nordområdene.

Fra norsk side har det vært en kontinuerlig dialog om Arktis med EUs institusjoner i en årrekke. Denne kontinuiteten og utholdenheten er blitt lagt merke til. Aktiviteten ble trappet opp fra 2014 og utover i forbindelse med arbeidet med EUs felles melding.

Vi har ønsket arktismeldingen som Europakommisjonen og EUs utenriksstjeneste la fram i april 2016, velkommen. Vi ga en rekke bidrag til dette arbeidet da det pågikk. Jeg er glad for at meldingen balanserer godt mellom bærekraftig bruk av naturressurser og vern av miljøet.

I etterkant av EUs arktismelding har også Europaparlamentet lagt fram sin egen arktisresolusjon. Denne resolusjonen er ikke et uttrykk for EUs arktispolitikk og heller ikke bindende verken for EUs medlemsland eller for EUs institusjoner. Den vil likevel kunne brukes politisk av aktører som vil endre EUs eller medlemsstaters arktispolitikk. Derfor har det vært viktig for oss å følge også denne prosessen tett.

Vi har arbeidet målrettet gjennom politiske og diplomatiske kanaler for at Europaparlamentets resolusjon i størst mulig grad skal ivareta norske interesser.

Norges hovedbudskap har vært at bærekraftig bruk av ressursene er forenlig med klima- og miljøhensyn. Et annet viktig norsk budskap er at jurisdiksjonsforholdene i Arktis er regulert gjennom havretten.

Vi er enig i mange av anbefalingen i Europaparlamentets arktisresolusjon. Spesielt viktig for oss er understre-

kingen av betydningen av FNs havrettstraktat som det rettslige rammeverket for Arktis. Det er imidlertid også noen anbefalinger som gjelder havforvaltning, bl.a. om fiske og vern av havområder, som etter vårt syn ikke tar tilstrekkelig hensyn til de rettigheter og det ansvar som kyststatene har i henhold til havretten.

EUs maritime politikk er av stor interesse for Norge, og vi har mange sammenfallende interesser med EU her. Kommisjonen la fram en havmelding i november 2016. 21. februar i år la vi fram vår havstrategi, og en melding til Stortinget om hav i utenriks- og utviklingspolitikken ble lagt fram 24. mars i år. Disse dokumentene vil være viktige for det videre samarbeidet med EU om blå vekst og øvrige havspørsmål.

EU har satt høye mål for sin klima- og energipolitikk. Tiltak for å sikre energiforsyningen, bremse klimaendringene og skaffe billig energi til folk og industri står høyt på den europeiske dagsordenen. Oppfølgingen skjer i utviklingen av en energiunion som blir den hittil største samlede revideringen av energiregelverket i EU. Her har Norge sterke interesser.

Det meste av arbeidet berører oss, enten gjennom EØS-avtalen, gjennom vår rolle som energi eksportør, eller gjennom intensjonen om felles gjennomføring av klimamål med EU. Regjeringen vil ivareta norske energiinteresser og vil fortsette å spille inn norske synspunkter når EU nå skal utarbeide nytt regelverk.

Norge er og vil være en stabil leverandør av gass til EU i lang tid framover, og vi leverer også fornybar energi til alle våre naboland. Det er i norsk interesse at energimarkedene fungerer godt, og at infrastrukturen for gass og elektrisitet i EU forbedres. Gass er viktig for energisikkerheten i EU. Den kan balansere kraftsystemene når fornybarandelen øker. I tillegg kan gass bidra til å redusere klimagassutslipp når den erstatter kull.

En avtale med EU om felles oppfyllelse av klimamålene for 2030 kan inngås når EU har vedtatt sitt gjennomføringsregelverk, antakelig i første halvdel av 2018. Regjeringen har åpnet for at avtalen kan inngås innen rammen av EØS-avtalens protokoll 31 om samarbeid utenfor de fire friheter.

Norge medvirker aktivt i utforming av gjennomføringsregelverkene. Viktig nå er arbeidet med nye regler for EUs klimakvotesystem. I løpet av februar ble både parlamentet og rådet enige om felles posisjoner, og det er dermed klart for avsluttende forhandlinger mellom disse.

Norge støtter tiltak for en høyere kvotepris. Et strammere kvotetak vil bidra til reduserte utslipp, høyere kvotepris og mer innovasjon i kvotepliktig sektor. Her er vi på linje med flertallet av EUs medlemsland. Samtidig må vi unngå utilsiktede virkninger for industri som drives av utslippsfri vannkraft, og som konkurrerer globalt.

EØS-avtalens regler for CO₂-kompensasjon ligger fast og gjelder fram til 2020. Formålet med ordningen er å kompensere industrien for økte elektrisitetspriser som følge av EUs kvotehandelssystem, slik at vi motvirker at industrien flytter til land med mindre streng klimaregulering.

I kontakten med EU har vi framhevet at det må være at nasjonalt anliggende hvor mye kompensasjon som skal tildeles innenfor det støttetaket som vedtas. De forslagene som ligger på bordet i EU, ivaretar dette.

La meg også nevne arbeidet med nye regler for ikke-kvotepiktig sektor. Dette blir kjernen i en avtale om felles oppfyllelse. Forslaget om et måltall for Norge på minus 40 pst. for utslipp fra ikke-kvotepiktig sektor er et positivt signal om at vi vil bli vurdert på samme grunnlag som medlemslandene. Regelverket for hvordan skogsektoren skal innlemmes i EUs klima- og energirammeverk, blir også viktig for et skogland som Norge.

Det nordiske samarbeidet omfatter de fleste samfunnssektorer. Bredden, dybden og oppslutningen er samarbeidets viktigste styrke. Identitet og tillit har blitt bygd over lang tid, stein på stein. Samtidig må myndighetssamarbeidet oppleves som aktuelt og relevant. Ambisjonen fra de nordiske statsministrene er krystallklar: Norden skal være verdens mest integrerte region.

Dette er utgangspunktet for det norske formannskapet i Nordisk ministerråd i år. Formannskapet har tre hovedspor: Norden i omstilling, Norden i Europa og Norden i verden. Fellesnevneren er at vi styrker nordisk samarbeid på områder som påvirker hverdagen til oss som bor i Norden.

Norden trenger et sterkt europeisk samarbeid. Vår vektlegging av Norden i Europa er en oppfølging av at Finland satte «mer nordisk nytte i EU» på dagsordenen for deres formannskap i 2016. Vi ønsker samarbeid til styrke og inspirasjon for Europa.

Da jeg var vert for mine samarbeidsministerkolleger i februar vedtok vi å systematisere arbeidet med europapolitiske spørsmål gjennom Nordisk ministerråd. Energi, klima og miljø og digitalisering er etablert som viktige satsingsområder. Vi tar utgangspunkt i våre felles interesser og våre felles styrkeposisjoner.

Vi ser at energunionen utvikler seg med inspirasjon fra det nordiske kraftmarkedet. På miljøområdet bruker vi vårt formannskap til å fremme viktige områder som sirkulær økonomi med vekt på plast og marin forsøpling samt på grønn omstilling av transportsektoren. Dette vil også være tema for det nordiske ministermøtet i Oslo i mai.

Om kort tid, 24.–25. april, samler vi nordiske og baltiske ministre med ansvar for digitalisering til konferansen Digital North i Oslo. Digital integrasjon vil prege Europa og vår egen region i årene som kommer. Her møtes omstillingsagendaen og den europapolitiske agendaen med full kraft. Som enkeltland er vi digitaliseringsledere. Med godt regionalt samarbeid kan vi utvikle vår konkurransekraft videre og sette tonen for europeisk samarbeid på dette feltet.

Jeg ser også fram til et tett samarbeid med det påtroppende estiske EU-formannskapet, som prioriterer mange av de samme spørsmålene som vi løfter fram i vårt nordiske formannskap.

Nordisk samarbeid er realpolitikk. 20 pst. av eksporten fra norsk fastlandsøkonomi går til Norden. Mye tyder på at Norden vil bli enda viktigere for norsk økonomi. Derfor prioriterer jeg arbeidet med å fjerne grensehindre. Grensehinderrådet ble opprettet i 2014 og har avklart 27 grensehindre i løpet av sine tre første år. Regjeringen har tatt initiativ til en eksternt evaluering av rådets funksjon, med sikte på ytterligere å effektivisere dets arbeid.

Regjeringen mener det er viktig å ivareta EØS-avtalen. Det betyr å sikre vekst og utvikling. Det betyr å sikre arbeid og velferd for framtida. Jeg vil gjerne nevne tre eksempler.

For det første sikrer EØS-avtalen et felles regelverk for norske og europeiske bedrifter i et marked med 31 land og 500 millioner mennesker. Felles regler finnes på de fleste områder som har betydning for vår næringsvirksomhet: felles miljøstandarder, felles veterinærbestemmelser, forbrukerbeskyttelse, standardisering av produkter og godkjenning av statlige subsidier. Forskjellsbehandling på slike områder ville utgjort en effektiv spærre for eksporten til resten av Europa. EØS-avtalen sikrer likebehandling.

Når et fiskebruk i Båtsfjord eller Vardø sender fisk videre til kjøpere i Europa, er det ikke bare adgangen til markedet som utgjør en viktig forskjell. For lokale fiskebruk er felles veterinærbestemmelser avgjørende for at vi skal klare å få fersk fisk raskt ut til europeiske forbrukere, forbrukere som har den samme beskyttelse enten det er i Nordkapp eller på sydspissen av Spania, og med spanske og norske næringslivsaktører som konkurrerer på samme vilkår. Det gir norske produsenter et konkurransefortrinn i forhold til produsenter i Kina, som kan utnytte frossent råstoff.

Mitt andre eksempel omhandler arbeidsinnvandring. EØS-avtalen gjør at vi kan være fullt integrert i et indre arbeidsmarked som i dag omfatter mer enn 250 millioner arbeidstakere.

Siden utvidelsen av EU østover i 2004 er Norge blant de land i Europa som har mottatt flest arbeidsinnvandrere i forhold til folketall. Norge trenger disse menneskene. De bidrar til å fylle jobber hvor norske arbeidssøkere mangler, og de bidrar til å blåse liv i norske regioner og lokalsamfunn.

Samtidig er regjeringen opptatt av at den frie bevegelsen av arbeidskraft ikke må gå på bekostning av bærekraften til norske velferdsordninger. Regjeringen ønsker derfor å vurdere tiltak som begrenser trygdeeksport og vil i løpet av inneværende stortingsperiode utarbeide en melding til Stortinget om eksport av velferdsytelser.

Dette er spørsmål som også diskuteres i EU. Senest på møtet mellom EUs arbeids- og sosialministre i mars ble forslag til revisjon av trygdekoordinering diskutert. Da tok land som Tyskland, Irland, Danmark og Østerrike bl.a. til orde for indeksering av eksport av barnetrygd.

Kriminalitet i arbeidslivet er en utfordring som medfører alvorlige konsekvenser for arbeidstakere, virksomheter og samfunnet for øvrig. Regjeringen ønsker å gjøre det vanskeligere å drive useriøst, uten å legge nye byrder på de virksomhetene som driver seriøst, og som er opptatt av å følge lover og regler.

Myndighetene vil videreføre og styrke samarbeidet med organisasjonene i arbeidslivet i utsatte bransjer for å fremme gode og seriøse arbeidsforhold og forebygge og motvirke svart økonomi og kriminelle forhold.

EUs plattform mot svart arbeid bidrar til å styrke samarbeidet mellom arbeidstilsyn og andre håndhevingsmyndigheter. Arbeidstilsynet deltar på vegne av Norge og samordner oppfølging med politiet, Skatteetaten og Nav.

Etter initiativ fra regjeringen styrkes det operative samarbeidet mellom Arbeidstilsynet og arbeidstilsynene i bl.a. Litauen, Polen og Bulgaria. EØS-midlene til land i Sentral- og Øst-Europa kan bidra til gjennomføring av flere konkrete samarbeidsprosjekter.

Stortinget har nettopp vedtatt regjeringens forslag til norsk gjennomføring av EUs håndhevingsdirektiv til ut-

sendingsdirektivet i norsk rett. Dette skal bidra til en styrket og mer effektiv innsats mot arbeidslivskriminalitet.

Fra 1. juli 2017 får vi nye bestemmelser i arbeidsmiljøloven om styrket myndighetssamarbeid med andre EØS-stater, bl.a. gjensidig bistand med å kreve inn økonomiske sanksjoner for brudd på nasjonale regler og utvidelse av tilsynsmyndighetenes sanksjonsmuligheter.

Arbeidstakeres rettigheter på en rekke områder blir styrket som følge av regler som gjennomføres i EØS-avtalen. Det gjelder f.eks. i stillingsvernet med reglene om masseoppsigelse, ansattes rettigheter ved virksomhetsoverdragelse, reglene om skriftlig arbeidsavtale, informasjons- og drøftelsesregler nasjonalt og transnasjonalt og deler av arbeidstidsreguleringene og arbeidsmiljøregler.

Europakommisjonen tok i mars i fjor initiativ til en pilar av sosiale rettigheter som skal ta hensyn til samfunnsmessige endringer i Europa og til endringer i arbeidslivet. De nordiske arbeidsministrene kom med en felles erklæring som bl.a. framhever at den sosiale pilaren må respektere de ulike nasjonale arbeidsmarkedsmodellene, og at partene i arbeidslivet og kollektive forhandlinger har en viktig rolle i det nordiske arbeidsmarkedet.

Erklæringen løfter fram at den nordiske modellen, der partene har et stort ansvar, kan bidra til fleksible arbeidsmarkeder og høy tilpasningsevne når økonomien er i endring. Det presiseres at de nordiske landene ikke støtter en juridisk bindende pilar, og at den heller bør stille opp visjoner, prinsipper og målsettinger for å forbedre EU-borgernes sosiale rettigheter. Det forventes at kommisjonen kommer med konkrete forslag til pilar den 26. april.

Kommisjonen la i fjor fram forslag til endringer i direktivet om utsending av arbeidstakere i forbindelse med tjenesteyting. Intensjonen med forslaget er å nedfelle et prinsipp om lik lønn for likt arbeid på samme sted. Norge har sammen med de andre nordiske land spilt inn sine kommentarer til dette arbeidet.

Regjeringen er også positiv til kommisjonens initiativ for å sikre den riktige balansen mellom fri flyt av tjenester, beskyttelse av arbeidstakere og rettferdig konkurranse mellom lokale og utenlandske virksomheter. Fra norsk side har vi samtidig påpekt at det nasjonale handlingsrommet til å definere lønn og godtgjørelse ikke må innskrenkes. Regjeringen kommer til å følge den videre prosessen nøye og bruke sine påvirkningsmuligheter overfor EU aktivt.

I tillegg bidrar EØS-midlene til å styrke sosiale rettigheter i mottakerlandene. I EØS-midlenes trepartssamarbeid spiller fagforeningene en viktig rolle.

Mitt tredje eksempel er EUs program for utdanning og forskning. Tusenvis av nordmenn har siden begynnelsen av 1990-tallet deltatt i utveksling og samarbeidsprosjekter på forsknings- og utdanningsområdet. Deltakelse i EUs programmer for innovasjon og forskning hever kvaliteten i norsk forskning og stimulerer til nyskaping.

I begynnelsen av februar besøkte jeg Borregaard i Sarpsborg. I ti år har de forsket fram Exilva, et nytt og grønt produkt, med støtte fra Forskningsrådet og Innovasjon Norge. Produktet er laget av spesialcellulose fra gran og kan brukes i bl.a. lim, vaskemidler og kosmetikk. Nå får de mer enn 230 mill. kr fra EU-programmet Horisont 2020 til å kommersialisere produktet. Slik sikrer norsk deltakelse i europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeid vår framtidige konkurransekraft. Regjeringen

vil at norsk deltakelse i Horisont 2020 utnyttes til fulle og har derfor framlagt en strategi for vår deltakelse i programmet.

Vi må sørge for at lærere, studenter, forskere og bedrifter over hele landet er godt kjent med mulighetene for å få EU-finansiering til sine prosjekter og hjelpe dem til å nå opp i konkurransen om midlene.

I år fyller EUs samarbeid innen høyere utdanning 30 år. Norge ble med i 1992, og siden da har mer enn 34 000 norske studenter og 12 000 norske elever deltatt i mobilitetsaktiviteter. For tre år siden klarte Charlottenlund skole i Trondheim å halvere frafallet på bygg- og anleggslinja. Nå leder Charlottenlund et samarbeidsprosjekt gjennom Erasmus+ med skoler i flere land som også arbeider målrettet for å redusere frafall i skolen.

Med vår økonomiske integrasjon, vårt høye utdanningsnivå, vår sterke forskningsinnsats og våre gode innovasjonsmiljøer har vi i Norge et godt utgangspunkt for å beholde vårt høye velferdsnivå.

Europa er vårt viktigste marked. Om lag tre fjerdedeler av vår utenrikshandel er med EU. Cirka to tredjedeler av norske investeringer går til EU, mens to tredjedeler av utenlandske investeringer i Norge stammer fra EU.

EØS-avtalen er på mange måter storpolitikk i det konkrete. Vi knyttes sammen gjennom dagligdagse aktiviteter. Vi innfører likt regelverk, vi handler med hverandre, vi reiser ut – for å feriere, for å studere, for å forske eller for å jobbe – og ikke minst: Folk fra resten av Europa reiser til oss. 10 pst. av alle sysselsatte i Norge er arbeidsinnvandrene fra EU-/EØS-land – de fleste fra de nye medlemslandene. Dette gagnar oss, og det gagnar dem. Ikke minst Distrikts-Norge nyter godt av denne arbeidskraften.

Så skal det være sagt at ingen avtale er perfekt, ei heller EØS-avtalen. Det handler i forhandlinger om å gi og ta. Men EØS-avtalen gir oss alle noen svært viktige grunnleggende rettigheter og muligheter. Dette er rettigheter og muligheter som vi nok ofte tar for gitt.

Regjeringens ambisjon er å forvalte EØS-avtalen på en best mulig måte og bidra til å skape forståelse for norske synspunkter i EU. Vi ser EØS som en plattform for å fremme norske interesser. Vi skal ikke bare vente på hva som kommer fra EU, men ta EØS i bruk for å utforme bedre politiske løsninger for Norge på europeisk nivå.

I regjeringsplattformen vår slo vi fast at vi ville føre en mer aktiv politikk for å ivareta norske interesser overfor EU. En statsrådspost for samordning av EØS-saker og forholdet til EU ble opprettet. I tillegg vedtok regjeringen en fireårig strategi for samarbeidet med EU og opprettet regjeringens europautvalg.

Disse tiltakene har gitt Norge bedre forutsetninger for å medvirke i utviklingen av regelverk på europeisk nivå. Tiltakene har styrket forvaltningen av avtaleverket med EU og gjort at vi bruker mulighetene til å påvirke EU i EØS-saker på en god og mer systematisk, samordnet og profesjonell måte enn før, til gagn for norske borgere og til gagn for norske bedrifter.

Europapolitikken er et nasjonalt lagarbeid. Samarbeidet i Europa handler om verdiene vi tror på, og den verdiskapingen vi lever av. Det kan vi ikke sette på spill.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker legges ut for behandling i et

senere møte. – Det er det ingen innvendinger mot. Det anses dermed vedtatt.

Sak nr. 2 [12:35:37]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Redegjørelse av utenriksministeren og forsvarsministeren om Afghanistan, inkludert rapporten fra det regjeringsoppnevnte utvalget som har evaluert og trukket lærdommer av Norges sivile og militære innsats i Afghanistan for perioden 2001–2014 (Innst. 248 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 20 minutter, og at taletiden blir fordelt slik:

Arbeiderpartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Framskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og regjeringen 10 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen.

Videre foreslås det at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ola Elvestuen (V) [12:36:57]: På vegne av saksordføreren, Trine Skei Grande, vil jeg først takke komiteen for godt samarbeid i denne saken og også takke Afghanistanutvalgets leder og medlemmer for den rapporten som de har lagt fram.

Det norske engasjementet i Afghanistan har vært en av våre tyngste internasjonale operasjoner noensinne, med betydelige menneskelige og økonomiske bidrag. Komiteen vil først og fremst anerkjenne innsatsen til de nærmere 10 000 nordmenn som har deltatt i operasjoner i Afghanistan, herunder norske militære, politi, bistandsarbeidere og andre sivile.

Tolv nordmenn har mistet livet, ti av disse var norske soldater i tjeneste for Norge. Mange er skadet. En samlet komité ønsker å uttrykke en ærbødig takk til dem som ga sitt liv – eller som har blitt skadet – på oppdrag i Afghanistan, og vår dypeste medfølelse med de pårørende og deres familier.

Av respekt for alle som har deltatt, og ikke minst for dem som har mistet livet, er jeg glad for at Stortinget i dag har en debatt om det norske bidraget i Afghanistan. Stortinget ba i 2014 regjeringen om å ta initiativ til en uavhengig og helhetlig gjennomgang av Norges engasjement i Afghanistan, dette med bakgrunn i et representantforslag fra Trine Skei Grande, André N. Skjelstad og meg selv.

Afghanistan-utvalgets rapport omhandler Norges innsats i Afghanistan fra 2001 til 2014. Rapporten er grundig og til dels svært kritisk. For Norge var engasjementet i Afghanistan krevende. Norge var en liten aktør i det store, internasjonale engasjementet. Afghanistan-utvalget har vurdert resultatene av Norges innsats sett opp mot de tre uttalte hovedmålene: å ivareta forholdet til USA og NA-

TO, å bidra til internasjonal terrorbekjempelse og å bidra til statsbygging og utvikling.

Rapporten ser bl.a. på innsatsen i Faryab, fredsdiplomati og det kombinerte bidraget fra spesialstyrkene og Etterretningstjenesten. Den peker på lærdommer for framtidige bidrag i internasjonale operasjoner, først og fremst i sårbare stater.

Rapporten gir et godt grunnlag for å evaluere effekten av bidragene som er gitt, men er enda viktigere som verktøy for framtidig innsats, både i Afghanistan og andre steder.

Det er viktig å understreke at engasjementet i Afghanistan ikke er avsluttet, men at det fortsatt pågår, og at det er både krevende og risikofyllt.

Videre er det viktig at vi tar med oss lærdommene fra Afghanistan inn i andre internasjonale operasjoner. Både utenriksministeren og forsvarsministeren tok i sine redegjørelser utgangspunkt i rapporten fra Afghanistan-utvalget, og det er viktig at rapporten legges til grunn i det videre arbeidet. Komiteen er enig i at lærdommene fra Afghanistan må systematiseres og tilpasses nye utfordringer vi står overfor.

En samlet komité deler bekymringen for situasjonen i Afghanistan og erkjennelsen av at det vil være nødvendig med internasjonale bidrag i mange tiår framover. Afghanistan er fortsatt et av verdens fattigste land. Konflikt og korrupsjon begrenser økonomisk vekst, og landet vil være avhengig av internasjonale bidrag. Bekjempelsen av fattigdom henger sammen med kampen mot korrupsjon. Korrupsjonen må bekjempes dersom man skal klare å nå fram med hjelp til dem som trenger det.

En samlet komité viser til utenriksministerens understrekning av at sikkerhets- og alliansepolitikken må være en grunnstein i det norske Afghanistan-engasjementet. Komiteen understreker at det var anvendelsen av NATO-paktens artikkel 5 og FNs sikkerhetsråds anerkjennelse av USAs rett til selvforsvar som ga grunnlag for det norske engasjementet.

Angrepet i USA 11. september 2001 ble opptakten til et stort og omfattende sivilt og militært internasjonalt engasjement i Afghanistan, med USA som den tyngste premissleverandøren. Norges bidrag utgjorde en liten del. Norge måtte derfor i hovedsak forholde seg til rammer fastsatt av andre. Det fantes likevel et handlingsrom i utforming av de norske sivile og militære bidragene.

Når det gjelder det mer langvarige engasjementet i Afghanistan, har imidlertid andre hensyn vært mer framtrepende. Byggingen av en stabil og demokratisk afghansk stat har vært en viktig del av det norske engasjementet. Det tar imidlertid tid å utvikle en moderne, stabil og demokratisk stat, og selv om engasjementet i Afghanistan har vært langvarig, er demokratibyggning noe som må skje over enda lengre tid. Komiteen mener at ambisjonsnivået her har vært for høyt, og at et mer realistisk mål ville vært å bidra til en prosess i Afghanistan i retning av økt stabilitet og demokratisk utvikling. Som påpekt av utenriksministeren i hans redegjørelse, er Afghanistan et land med store utfordringer og med store avstander mellom sentralmakt, lokale myndigheter og lokale maktutøvere, noe som gjør demokratibyggningen enda mer krevende.

Den norske bistandsinnsatsen i Afghanistan har vært betydelig. I perioden 2001–2014 har Norge brukt 8,4 mrd. kr til sivile formål. Innsatsen har vært en del av en

bredere internasjonal innsats for å bygge en demokratisk stat, en målsetting som ikke er innfridd i dag. Komiteen merker seg at det i Afghanistan-utvalgets rapport anføres at bistandsvolumet i seg selv ble det viktigste bistandsmålet, og at det samlede bistandsvolumet ble mye høyere enn svake afghanske institusjoner kunne håndtere, noe som bidro til korrupsjon og bistandsavhengighet.

Et bredt flertall i komiteen vil understreke at det til tross for alle svakheter som påpekes av Afghanistan-utvalget og i statsrådenes redegjørelser, har vært en positiv utvikling i Afghanistan. Det er en demokratisk utvikling, om enn skjør. Sivilsamfunnet har utviklet seg, og antallet frie medier har økt betraktelig. Kvinners rettigheter har på en del områder blitt styrket, og jenter har større tilgang til utdanning enn tidligere. Helsetilstanden har blitt bedre og infrastrukturen langt mer utbygd. Bistanden har gitt resultater på noen områder, særlig innen helse og utdanning.

Komiteens flertall vil også framheve det aktive norske fredsdiplomati i Afghanistan. Norge tok tidlig kontakt med Taliban for å legge til rette for å etablere grunnlag for forhandlinger i Afghanistan. Selv om det ikke er oppnådd noen løsning i Afghanistan, tilsier Norges erfaringer på dette området at fredsdiplomati bør videreføres som et sentralt mulig norsk bidrag i andre konflikter.

Utenriksministeren påpekte i sin redegjørelse at koordineringen av den militære og sivile innsatsen i Afghanistan har vært krevende, men at Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet i dag er bedre koordinert enn de var tidligere. Komiteen slutter seg til viktigheten av koordinering av militære og sivile bidrag og understreker behovet for tydelige retningslinjer for rollefordelingen mellom militære og sivile myndigheter. Komiteen mener samtidig at en erkjennelse av at et land kan ha behov for både sikkerhetstiltak og utviklingsrelatert innsats, ikke må medføre en så stor grad av koordinering at roller blandes.

Et flertall i komiteen vil advare mot en integrering av militær og sivil innsats. Flertallet vil understreke behovet for langt bedre koordineringsmekanismer, men viser samtidig til Afghanistan-utvalgets rapport, hvor det påpekes:

«Den norske linjen med et klart skille mellom sivil og militær innsats er prinsipielt godt begrunnet i ønsket om å unngå at bistandsprosjekter rammes av væpnet strid.»

Den praktiske gjennomføringen av et slikt skille må gi langt bedre resultater.

Når det gjelder bruken av lokalt ansatte i internasjonale operasjoner, støtter komiteen forsvarsministerens understrekning av at bruk av sivile lokalt ansatte til stridende oppgaver ikke skal forekomme.

Varig fred og stabilisering i Afghanistan krever en politisk løsning som også inkluderer Taliban. Utenriksministeren er tydelig på at løsningen må være inkluderende og ikke gå på bekostning av menneskerettighetene, herunder kvinners rettigheter og jenters rett til utdanning. Det mener komiteen er en krevende målsetting, når vi ser hvordan Taliban, som aktivt undergraver kvinners rettigheter, styrker seg politisk og militært.

Komiteen mener det er avgjørende at naboland i regionen involverer seg i arbeidet med å finne en løsning i Afghanistan, og at det særlig er viktig å involvere Pakistan. Norge må derfor jobbe sammen med det internasjonale samfunnet for å sikre at Pakistan blir en positiv bidragsyter

inn i arbeidet med å finne en omforent løsning i Afghanistan.

Evalueringen av det norske engasjementet i Afghanistan kom etter initiativ fra Stortinget, og jeg oppfatter at det er bred enighet om nytten av evalueringen som er gjennomført.

Det er derfor naturlig at Stortinget vurderer om det bør etableres en ny praksis der det alltid gjennomføres evalueringer i etterkant av norsk militær deltakelse i internasjonale operasjoner. I komiteen er det bare et mindretall som tar til orde for dette. Det er imidlertid et flertall som ønsker en form for evaluering av den norske deltakelsen i Libya. Uenighetene går på hvilken form en evaluering skal ha, og først og fremst om den skal være ekstern. Men jeg håper at vi i dag kan få flertall for at det nå igangsettes en evaluering av også den norske deltakelsen i Libya i 2011.

Til slutt en viktig presisering: Ved en feil har Venstre blitt stående inne i en merknad i innstillingen hvor det konkluderes med at krigen i Afghanistan var et feilgrep. Det må jeg få korrigere. Venstre mener at det norske bidraget ikke i tilstrekkelig grad har bidratt positivt til utvikling eller demokratisering i Afghanistan, men vil ikke karakterisere den norske innsatsen i Afghanistan som et feilgrep.

Presidenten: Presidenten regner med at representanten vil ta opp forslag.

Ola Elvestuen (V) [12:46:23]: Jeg tar selvfølgelig opp de forslagene der Venstre er medforslagsstiller.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Anniken Huitfeldt (A) [12:46:49] (komiteens leder): Det er på sin plass å starte med å rette en takk her fra Stortingets talerstol til de flere tusen norske kvinner og menn som har tjenestegjort i Afghanistan, og en ærbødig takk til de ti norske soldatene som mistet livet under tjeneste i Afghanistan.

Godal-utvalget konkluderer også med at norsk militært og sivilt personell under vanskelige forhold har gjort en god innsats i Afghanistan. Vi må heller ikke glemme at norske militære styrker fortsatt tjenestegjør i Afghanistan gjennom en NATO-operasjon, og at vi fremdeles har et bredt sivilt utviklingsengasjement i dette landet.

Hensikten med Godal-utvalgets evaluering av Afghanistan-engasjementet har vært både å trekke nødvendig lærdom og å bidra til en mer åpen og opplyst diskusjon om norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. En av Godal-utvalgets sentrale anbefalinger er nettopp en mer åpen debatt om de sentrale utenriks- og forsvarspolitiske beslutninger og de dilemmaene som er knyttet til disse. Utvalget mener at en bredere debatt om et slikt engasjement vil være en styrke for det norske folkestyret og for Norge som alliert.

Omfang og format kan variere, men det er naturlig å gjennomgå større utenlandsoperasjoner. Vi må tåle å bli sett i kortene. Fra Arbeiderpartiets side imøteser vi nå et forslag fra regjeringa til hvordan vi i egnet form også kan gjennomgå erfaringene fra Libya-operasjonen i 2011.

Godal-utvalget la tre hovedmål til grunn for sin evaluering av Norges engasjement i Afghanistan:

- kamp med USA og NATO
- kamp mot internasjonal terror

– for et bedre Afghanistan

Det er åpenbart store forskjeller i vanskelighetsgraden mellom disse tre høyst ulike målene.

Alliansedimensjonen først: Målet om å støtte USA og bidra til å sikre NATOs relevans har etter utvalgets oppfatning i stor grad blitt oppnådd. Men målet om å bidra til å hindre Afghanistan i å bli et arnested for internasjonal terror, er bare delvis nådd. Selv om Afghanistan i dag ikke lenger er en stat som beskytter internasjonale terrorister, vet vi at Taliban har en nasjonal agenda med at afghanske grupper med tilknytning til Al Qaida og ISIL har internasjonale siktemål.

Det tredje hovedmålet, å bidra til å bygge en stabil og demokratisk afghansk stat gjennom sivil innsats og fredsdiplomati, er ifølge utvalget ikke nådd. I den moderne historien om norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk står vårt militære og sivile engasjement i Afghanistan i en særstilling. I perioden 2001–2014 brukte norske myndigheter om lag 20 mrd. kr i Afghanistan – 11,5 mrd. kr til militære formål og 8,4 mrd. kr til sivil innsats. Beløpene er selvsagt betydelige, men utgjør ikke mer enn 0,26 pst. av den totale internasjonale militære innsatsen og 2,3 pst. av den totale sivile innsatsen. Forholdstallene maner altså til edruelighet i vurderingen av den norske innsatsens påvirkning på den generelle utviklingen i Afghanistan.

Et område der vi potensielt kan utgjøre en forskjell, er innen fredsdiplomati. I Afghanistan var Norge blant de første landene til å opprette kontakt med Taliban – for å formidle kontakt og legge til rette for forhandlinger om en fredelig løsning på konflikten. Dette arbeidet startet i 2007, lenge før amerikanerne var villig til å starte en slik dialog. Godal-utvalgets vurdering, til tross for at forsøkene på en framforhandlet fredsløsning ennå ikke har lyktes, er at Norges erfaringer på dette feltet tilsier at fredsdiplomati bør videreføres som et sentralt mulig norsk bidrag i andre konflikter. Den norske innsatsen for fred og forsoning forutsetter at våre ansvarlige myndigheter makter å ta selvstendig risiko og utvise initiativ og dristighet.

Gjennomgangen av Afghanistan-engasjementet har gitt viktig lærdom, både for framtidige militære utenlandsoperasjoner og for den varslede opptrappingen av sivil utviklingsengasjement i sårbare stater. Her har vi mye å lære av det vi har gjort i Afghanistan.

En lærdom det fremdeles hersker politisk uenighet om, dreier seg om praktiseringen av skillet mellom militær og sivil innsats. Forsvarsministeren tok i sin redegjørelse til orde for at norsk sivil og militær innsats i Afghanistan burde vært mer koordinert og integrert. En side av saken er hvorvidt forsvarsministeren har rett når hun tar Godal-utvalgets rapport til inntekt for sitt syn. Viktigere er det at vi skiller mellom koordinering og integrering av sivil og militær innsats. Behovet for koordinering av militær og sivil innsats vil et stort flertall i denne sal kunne slutte seg til. Det gjelder både behovet for fungerende koordineringsmekanismer og tydeligere retningslinjer for rollefordeling mellom militære og sivile myndigheter. Men forsvarsministeren har ikke Stortingets flertall med seg – og det går klart fram av innstillinga – når hun tar til orde også for å integrere militær og sivil innsats. Godal-utvalget selv viser til at studier av integrert stabiliseringsinnsats i fem provinser i Afghanistan i perioden 2008–2010 fant at slike integrerte innsatser ikke hadde den forventede effekt. Og, som Godal-utvalget også påpeker, den norske linjen med et

klart skille mellom sivil og militær innsats er prinsipielt godt begrunnet i ønsket om å unngå at bistandsprosjekter rammes av bevæpnet strid.

En annen viktig lærdom er alt det som sies om å bidra til utvikling i sårbare stater. En viktig kritikk i Godal-utvalgets rapport er at mye av den sivile innsatsen, ikke bare fra Norge, men også fra andre land, har bidratt til å svekke den afghanske staten relativt sett fordi veldig mye av utviklingshjelpen har gått til hjelpeorganisasjoner. Vi må i sårbare stater makte å bidra til å bygge en stat, og da kan en indirekte effekt av bistand bidra til at staten blir svekket. Det er også behov for å ha gode norske folk på bakken som følger norsk utviklingshjelp – og det blir også etterlyst av Godal-utvalget.

Det er i denne saken også blitt fremmet en rekke forslag om reform av hvordan Stortinget skal behandle spørsmål om norske militære utenlandsoppdrag. Fra Arbeiderpartiets side ønsker vi en debatt om disse spørsmålene velkommen. Utgangspunktet for saken vi i dag diskuterer her i salen, er utenriksministerens og forsvarsministerens redegjørelser om vårt Afghanistan-engasjement. Det er viktig, og det reiser også spørsmål. Jeg mener at vi i stor grad har tatt denne diskusjonen inn over oss når vi også har bidratt til militært engasjement i kampen mot ISIL i dag. Jeg mener at mye av erfaringene fra Afghanistan er tatt opp i diskusjonen allerede nå gjennom at vi i større grad fokuserer på dilemmaer og hvor vanskelig det er å ha mål som det er mulig å oppnå i vårt militære engasjement i kampen mot ISIL. Å bidra til at vi får flere av disse diskusjonene opp i stortingsalen, mener jeg er en helt klar anbefaling fra Afghanistan-utvalget som vi også vil bidra til.

Men spørsmålet om Stortingets formelle rolle i militære utenlandsoperasjoner berører større, bredere og mer prinsipielle spørsmål. Det handler om fundamentet i vår konstitusjonelle orden, regjeringas prerogativ i utenrikspolitikken. I disse spørsmålene har andre nærstående land valgt andre løsninger. Det mener jeg kan være interessant å studere nærmere. Fra Arbeiderpartiets side ønsker vi også gjerne den debatten velkommen, men i dag er det ikke mulig for oss å gjøre vedtak om grunnleggende reformer av arbeidsdelingen mellom storting og regjering.

Øyvind Halleraker (H) [12:55:43]: La meg først få takke for den store innsatsen mange norske militære, politi, bistandsarbeidere og andre sivile har lagt ned i Afghanistan i mange, mange år – de som har ofret livet i denne innsatsen, og de som er skadet eller berørt på andre måter. Vi takker dem og deres familier for de store ofre de har gjort for vår sikkerhet og for et bedre Afghanistan.

Det er viktig med en bred debatt om erfaringene med den norske sivile og militære innsatsen i Afghanistan, basert på Afghanistan-utvalgets rapport og redegjørelsene fra utenriksminister og forsvarsminister.

Engasjementet i Afghanistan har nå vart i nesten 16 år. Det har vært en av våre største og tyngste internasjonale operasjoner noensinne. Norge har bidratt med store ressurser både gjennom militær innsats og gjennom bistand. Engasjementet er fortsatt svært krevende. Målene for engasjementet i Afghanistan har vært en kamp mot internasjonal terror og for et bedre Afghanistan.

Jeg synes det er viktig å minne om situasjonen da Norge først tok beslutningen om å sende soldater til Afghanistan. Etter terrorangrepet mot USA 11. september 2001 ble NA-

TOs artikkel 5 for første, og hittil eneste gang, påkalt. Det er artikkelen som blir omtalt som musketerartikkelen: en for alle – alle for en. Angrep på ett medlemsland er å anse som et angrep på alle. Medlemmene hadde en plikt til å bistå da et medlemsland påkalte artikkel 5. Da flertallet på Stortinget stilte seg bak denne beslutningen, var det med den hensikt å sikre at Afghanistan ikke skulle bli et fristed for terrorisme.

Under NATOs toppmøte lovte Norge militær støtte til Resolute Support ut 2017 og videreføring av økonomisk støtte til sikkerhetsstyrkene ut 2020.

Afghanistan-utvalget slår fast at Norge har vært, og fortsatt er, en god alliert. I denne sammenheng er det å støtte USA og å sikre NATOs relevans. At NATO er sterkt og relevant, er viktig for et lite land som Norge. Helt siden vi gikk inn i NATO i 1949 har vi bygd vår sikkerhet sammen med andre. Vi kan ikke forvente at våre allierte stiller opp for oss, dersom vi ikke gjør det samme når det blir krevd.

For Norge var engasjementet i Afghanistan krevende med en stor risiko for utsendt personell og omfattende ressursbruk, både sivilt og militært. Norsk sivilt og militært personell har under vanskelige forhold gjort en god innsats, slår rapporten fast.

Jeg vil gjerne framheve, som rapporten, de norske spesialstyrkene og etterretningstjenestene som to suksesshistorier. De bidro i stor grad til å oppfylle målene for Norges engasjement, nemlig å sikre Norges sikkerhetspolitiske forhold til USA og NATO, bidra i kampen mot terror og bidra til statsbygging i Afghanistan. Vårt langvarige militære engasjement har bidratt til økt tillit, bedre evne til samhandling og et nærere forhold til våre allierte, som det tar tid å bygge opp.

Forsvaret har også fått verdifulle operative erfaringer, som de ikke kunne ha oppnådd gjennom øving og trening hjemme. Disse erfaringene må Forsvaret ivareta, slik utvalget også anbefaler.

Vi må ikke undervurdere betydningen av et nært forhold til våre allierte. Det kan vi ta med oss og bygge videre på i andre internasjonale oppdrag, som nå i kampen mot ISIL.

Jeg har lyst til å nevne noen tall, siden de er avskrekende. Siden 2009 har 24 841 sivile blitt drept og 45 347 blitt såret i krigen i Afghanistan, ifølge FN. NATO har så langt mistet 3 529 soldater. Norge har mistet ti pluss to sivilister. Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan er fortsatt bekymringsfull. I Afghanistan sliter samarbeidsregjeringen fortsatt, men den kan bli sittende, fordi den anses som det beste alternativet.

Taliban utgjør en direkte trussel mot flere provinshovedsteder. En fredsprosess er nødvendig. Ingen av partene kan vinne militært.

Et av Norges mål har vært å bidra til å bygge en stabil og demokratisk afghansk stat – et mål som bare delvis er nådd, ifølge rapporten. Til tross for væpnet konflikt har Afghanistan i dag et ungt, om enn skjørt, demokrati. Det første fredelige demokratiske presidentskiftet har funnet sted.

Norge har bidratt til utviklingen av det afghanske sivilsamfunnet og frie medier. Dette er noe også Afghanistan-utvalgets rapport framhever. Kvinners rettigheter er blitt styrket. Jenter har langt større tilgang på utdanning nå enn tidligere. Afghanske myndigheter har med bistand fra bl.a.

Norge bidratt til en betydelig økning i antall barn i Afghanistan som går på skole. I 2001 gikk om lag 1 million barn, hovedsakelig gutter, på skole. I 2015 gikk 8,2 millioner barn på skolen, og 40 pst. av disse var jenter.

Norge har bidratt med omkring 6 pst. av det store gjenoppbyggingsfondet for Afghanistan. Regjeringen øker fortsatt innsatsen innenfor utdanning, til om lag 70 mill. kr i 2017.

Den humanitære situasjonen er forverret som følge av kampene og på grunn av de flere hundre tusen afghanske flyktningene som siden i sommer har returnert fra Pakistan og Iran.

EU og Afghanistan arrangerte en giverlandskonferanse i oktober 2016, som førte til løfter på 15,2 mrd. USD i sivil bistand i årene 2017–2020. Nivået ble høyere enn forventet, og nesten det samme som inneværende fireårsperiode. Giverlandene og Afghanistan er enige om at stabilitet krever betydelig bistand i mange år framover. Det legges press på myndighetene for at de skal levere på reformløftene fra Brussel, som også kan gjøre landet bedre i stand til å ivareta sin egen utvikling på sikt. Myndighetenes reformplaner er ambisiøse, men deres handlingsrom begrenses av konflikten, lav økonomisk vekst, korrupsjon og politisk kniving. Andre talere fra Høyre vil gå nærmere inn på dette siste temaet.

Det framgår av komiteens innstilling at regjeringspartiene støtter et forslag om å be regjeringen ta initiativ til å gjennomføre en evaluering av den norske deltakelsen i Libya-operasjonen i 2011. Det er i den sammenheng viktig for meg å understreke at det gjør vi fordi dette er ønsket av et parti som satt med regjeringsansvar på det aktuelle tidspunktet. Vi mener imidlertid prinsipielt at det ikke bør etableres en praksis hvor nye regjeringer iverksetter evaluering av sine forgjengere uten at regjeringspartiene, som foretok den aktuelle beslutningen, tar initiativ til dette. Det siste er altså tilfellet her, og derfor støtter vi dette forslaget i innstillingen. Dette må selvsagt ikke forveksles med Stortingets rolle som kontrollorgan.

Det er også i dag lagt fram et forslag fra Miljøpartiet De Grønne om behandlingen av krigsfanger. Dette er jo et område som er knyttet opp mot anerkjente internasjonale avtaler, konvensjoner og sedvanerett som Norge er bundet av. I tillegg vil det være spesifikke regler i hver enkelt operasjon.

Når det gjelder spørsmålet om nasjonal lovregulering, som dette forslaget tar opp, er dette et spørsmål som regjeringen ønsker, og har ønsket, å se nærmere på. Vi har derfor kommet til at Høyre vil støtte dette forslaget, men det er viktig for meg å presisere at Norge ikke har internert noen av sikkerhetsgrunner i Afghanistan – kun vært involvert i anholdelse av afghanske personer med sikte på overlevering til afghanske myndigheter. Jeg presiserer dette, slik at det ikke skal være tvil om hvordan Norge og norske styrker har opptrådt i denne saken.

Avslutningsvis: Evalueringsrapporten og redegjørelsen fra utenriksministeren og forsvarsministeren gir et godt inntrykk av Norges innsats og hele den store internasjonale operasjonen. Og her er det også mye å trekke lærdom av både på godt og vondt. Men det rapporten ikke gir oss svar på, er: Hva ville situasjonen i Afghanistan vært uten involveringen fra det internasjonale samfunnet? Det får vi aldri noe svar på, men vi må stille oss det spørsmålet også.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:05:36]: La meg aller først på vegne av Fremskrittspartiet uttrykke en ærbødig takk til de ti norske soldatene og de to sivile som har gitt sitt liv på oppdrag i Afghanistan. Jeg ønsker også å gi uttrykk for min dypeste medfølelse til de pårørende og deres familier.

Utvalget som har evaluert og trukket lærdommer av Norges sivile og militære innsats i Afghanistan, har gjort et særdeles godt arbeid. Utvalget har gjort en åpen, ærlig og grundig analyse. Utvalgets leder, Bjørn Tore Godal, bør ha all ære for jobben som er gjort. Sjelden har et regjeringsoppnevnt utvalg vært så tydelig på at et så omfattende internasjonalt oppdrag har vært delvis mislykket. Utvalget sier sågar i første setning:

«Etter mange års internasjonal innsats er situasjonen i Afghanistan nedslående.»

Særlig tydeligere er det ikke mulig å uttrykke det. Målsettingen for engasjementet er ikke nådd. Årsakene til dette er ifølge utvalget mange, men det pekes spesielt på motstand mot reformer fra konservative religiøse og nasjonalistiske krefter.

Det finnes imidlertid et lyspunkt. Utvalget poengterer at Norge har oppnådd ett av sine mål, nemlig å støtte USA og å gjøre NATO relevant, noe også utenriksministeren understreket i sin redegjørelse. Det er nemlig lett å glemme at årsaken til NATO-landenes nærvær i Afghanistan er angrepet mot USA 11. september 2001, og utløsning av NATOs artikkel 5, som sier at et angrep på et av medlemslandene er et angrep på alle. Dette målet styrker NATO. Men det sier ingenting om NATOs evne til å bekjempe fienden.

Norges to øvrige mål kan ikke sies å ha blitt oppnådd. Selvsagt kan man hevde at Afghanistan ikke lenger er et arnested for terror, men det hjelper lite når nabolandene i regionen mer enn gjerne har tatt over rollen.

Norges tredje mål var å bygge en stabil og demokratisk stat gjennom langsiktig bistand og fredsdiplomati. Det er ikke oppnådd. Utvalget konkluderer sågar med at Norge ikke har utgjort en betydelig forskjell.

Antall drepte er mer enn 90 000, inkludert 3 496 internasjonale soldater. Prisen på det internasjonale engasjementet har vært nær 5 000 mrd. kr, eller omtrent fire norske statsbudsjetter. Norge har for egen del brukt nær 20 mrd. kr, hvorav 11,5 mrd. kr på militær innsats.

At islamistiske Taliban ofte i samarbeid med al-Qaida gjenerobrer stadig større områder i landet, er også et trekk i utviklingen. Dette er dramatisk. Den internasjonale militære og sivile innsatsen i Afghanistan kan ikke ses isolert fra koalisjonen av frivillige lands innsats for å bekjempe terror, tyranner og religiøs fundamentalisme også i flere land i Midtøsten. Engasjementet og tilstedeværelsen i Afghanistan åpnet opp for en mer omfattende innsats, og det er ikke mulig å se den isolert fra bekjempelse av terrororganisasjoner i Irak, Libya, Yemen og Syria. Også kamper på grensen mellom Afghanistan og Pakistan har dette for målet.

De færreste i Vesten vil betvile at våre lands militære og sivile engasjement har mål om å skape en bedre fremtid for menneskene i regionen. For mange oppfattes imidlertid ikke den vestlige tilstedeværelsen som et oppdrag for å skape forsoning, forståelse og fred. I land hvor etnisk og religiøs stammemetenkning er selve essensen i kulturen, er demokratiet i vestlig forstand helt fremmed. Det er også

mange ganger vanskelig å vite hvor og til hvem lojaliteten til samarbeidspartnerne ligger.

I vår iver etter å gjøre deres hverdag mest mulig lik vår må vi ikke glemme at mange mennesker i regionen oppfatter Vestens militære engasjement som en religionskrig – et korstog mot islam. Dersom man gjør det, brukes dette som et argument for å finne støtte i ulike grupper. Også mange mennesker som har reist fra disse landene og har hatt anledning til å bosette seg i vestlige land, tenker på samme måten.

Det har nå snart gått en generasjon siden det militære engasjementet i Afghanistan ble igangsatt. Det betyr at de fleste soldatene som i dag inngår i de internasjonale styrkene, ikke har noen direkte assosiasjoner med terrorangrepet mot tvillingtårnene i New York i 2001. Krigen i Afghanistan er i ferd med å bli en av historiens lengste. Konklusjonen er derfor åpenbar: Vi kan ikke fortsette som vi stevner. Vi må tenke annerledes, og vi må handle annerledes. Vi må finne en vei ut.

Afghanistan-utvalget trekker tydelige konklusjoner om at Norge ikke bør engasjere seg i statsbygging, utvikling og sikkerhet av større omfang. Som Fremskrittspartiets medlemmer også påpeker i sine merknader, kan det tyde på at Norge har tatt på seg oppgaver vi vanskelig kan lykkes med.

Et av utvalgets mandater var å peke på lærdommer og erfaringer Norge bør trekke av sin Afghanistan-innsats, og hvordan disse kan overføres til militære engasjementer i andre land. Utvalget er igjen tydelig. Norge kan alltid velge ikke å delta i militære operasjoner. Afghanistan var et unntak, grunnet utløsning av NATOs artikkel 5. Velger vi å delta, må målet kommuniseres tydelig til Stortinget og ha forankring hos folk flest. Det aller viktigste er imidlertid at det i forkant defineres en exit-strategi. Da må det etableres et tydelig mål, og drift i målene må unngås.

Jeg vil legge til at forutsetningen for å nå målet kan endres betraktelig. Da er det ikke et nederlag å trekke seg ut. Konsekvensen av deltakelse må også inngående analyseres. I dag er eksempelvis en av de mest paradoksale konsekvensene av våre militære engasjementer at samtidig som vi sender våre unge veltrente menn og kvinner for å krige i andre land, reiser mange av disse landenes egne unge menn og kvinner til vårt land for å søke beskyttelse fra krig. Det er et paradoks av dimensjoner. Disse landenes egne unge burde jo ha egeninteresse av å skape fred og levelige vilkår i sine egne hjemland. For dem burde det sågar være en plikt.

NATO-landene gikk inn i Afghanistan med mål om å stille dem som sto bak terrorangrepet i New York i 2001, til ansvar. Det målet har organisasjonen klart. Bin Laden og hans direkte medansvarlige er for lengst drept eller tatt til fange. Vi vet samtidig at sikkerhetssituasjonen i Afghanistan de påfølgende årene har forverret seg. Med et slikt bakteppe må det være naturlig å stille følgende fire spørsmål. For det første: Hva er i dag mandatet for det militære engasjementet i Afghanistan? Det å bekjempe terror er et flytende mål, og det kan aldri nås. Det vil alltid finnes terror, uansett hvor mange internasjonale og norske soldater som prøver å bekjempe det.

For det andre: Dersom det er uklart, bør da det internasjonale militære nærværet opphøre? Det er også en debatt som må tas, men som ikke tas. Den tas ikke i Norge. Den tas heller ikke i NATO. Den tas bare ikke. Det er ikke en

del av den diskusjonen som finner sted. Det bør vi faktisk tørre å gjøre. Det gjør Godal-utvalget, og det skal det ha all ære for.

For det tredje: Bør NATO fokusere på sine primær-oppgaver – altså forsvaret av våre egne land etter at vi har klart å ta livet av dem som angivelig sto bak terroren mot USA i 2001?

For det fjerde: Bør Norge avslutte sitt militære engasjement i Afghanistan? Denne debatten kommer sannsynligvis ikke som noe mer enn en ny debatt som kanskje kommer om ett, to, tre eller fire år. Vi er nødt til å trekke noen konklusjoner. Vi er nødt til å ta noen beslutninger. Det er faktisk derfor denne salen har jobben med å diskutere Norges innsats og Norges gjøremål internasjonalt. Så det er opp til oss.

I likhet med Høyres Øyvind Halleraker støtter Fremskrittspartiet forslaget fra Miljøpartiet De Grønne om hvordan behandle krigsfanger. I likhet med Høyre støtter Fremskrittspartiet forslag nr. 2.

Knut Arild Hareide (KrF) [13:14:35]: Eg vil til liks med føregåande talarar framheve den personlege innsatsen som enkeltmenneske og organisasjonar har stått for under svært krevjande og kompliserte forhold. Ein spesiell tanke går til dei som mista livet og deira næraste. Eg vil på vegner av Kristeleg Folkeparti òg uttrykkje ein stor takk til dei soldatane og avdelingane som har bidratt militært, dei diplomatane som har bidratt til den politiske prosessen og dei mange bistandsarbeidarane og organisasjonane som har gjort ein formidabel innsats innan humanitær bistand og langsiktig utviklingsarbeid.

Terrorangrepet som ramma USA den 11. september 2001, innleia ein ny epoke. Sidan den gongen har det internasjonale samfunnet måtta innrette seg etter ein ny internasjonal sikkerheitstrussel – ekstrem islamistisk terror. Spora etter terroristane bak 11. september leia til al-Qaidanettverket. Det hadde treningsbasar og leiarfigurar i fjella i Afghanistan. Der var Osama bin Laden og al-Qaida velkomne gjestar hos Taliban-regimet. Den internasjonale militære operasjonen i Afghanistan skulle gjere slutt på det.

Militæroffensiven med Nordalliansens bakkestyrkar og internasjonal flystøtte førte raskt til at Taliban-regimet fall. Det var langt meir krevjande å byggje opp eit stabilt, alternativt regime som sikra at Afghanistan ikkje blei verande ei frihamn for internasjonal terrorisme.

Det er no gått over 15 år sidan 11. september. Det har vore ei tid prega av prøving og feiling, lærdomar og erfaringar – ikkje berre i Afghanistan, men òg i andre konfliktområde med ekstrem islamistisk terror. Denne internasjonale sikkerheitstrusselen er ikkje blitt nedkjempa.

Dei norske bidraga i Afghanistan var berre ein liten del av ein stor internasjonal innsats. Det er vanskeleg å lausrive den norske delen og evaluere verknaden av han isolert, men det er klart at måla som blei sette, i svært ulik grad er oppnådde.

Det første målet var ifølgje afghanistanutgreiinga å opptre som ein god alliert av USA og NATO-medlem. Alliansepolitisk omsyn var dominerande for Noregs vedtak om å bidra militært. Noreg makta å framstå som ein god alliert.

Det andre målet var ifølgje utvalet å bidra til internasjonal terrorbekjemping ved å hindre at Afghanistan igjen

blei ein årestad for internasjonal terror. Det målet er berre delvis nådd.

Det tredje målet var å byggje ein stabil og demokratisk afghansk stat gjennom bistand og fredsdiplomati. Dette målet er ikkje nådd. Målet var òg altfor ambisiøst formulert. Å endre det afghanske samfunnet og byggje ein berekraftig stat, som eit generasjonsprosjekt, er ikkje noko «quick-fix» i ein krigssituasjon.

I tillegg kom problema som blei skapte fordi bistanden til mange givarland blei knytte opp til den militære kampen og brukt som middel til å oppnå støtte frå lokalbefolkninga. Denne samanblandinga forkludra skiljet mellom krigføring og humanitært utviklingsengasjement. Mens forsvarsministeren er kritisk til det tydelege skiljet som Noreg gjorde mellom sivil og militær innsats, viser komiteens fleirtal til det Afghanistan-utvalet påpeiker:

«Den norske linjen med et klart skille mellom sivil og militær innsats er prinsipielt godt begrunnet i ønsket om å unngå at bistandsprosjekter rammes av væpnet strid.»

Utanriksministeren er tydeleg på at det krevst ei politisk løysing med Taliban, men samtidig må løysinga vere inkluderande og ikkje få følgjer for menneskerettane. Dette er krevjande når Taliban så aktivt motarbeider kvinners rettar generelt og jenters rett til utdanning spesielt. Å sikre ei positiv involvering av sentrale naboland må òg til for å stabilisere landet, men både Pakistan og andre naboland har andre interesser som gjer nettopp dette målet vanskeleg.

Godal-utvalet meiner at Stortingets involvering i viktige vedtak om internasjonale militære operasjonar bør forbedrast. Regjeringa bør meir systematisk informere Stortinget om mål, midlar, forventa resultat og erfaringar undervegs. Det er Kristeleg Folkeparti einig i.

Me er derfor med på fleire oppmødingsvedtak og fleire mindretalsforslag.

Eg tek opp forslag nr. 3, der me er medforslagsstillarar. Kristeleg Folkeparti vil òg støtte forslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne.

Presidenten: Da har representanten Knut Arild Hareide tatt opp forslaget han refererte til.

Liv Signe Navarsete (Sp) [13:19:49]: Eg vil òg takke utanriksministeren og forsvarsministeren for deira utgreiingar om Afghanistan. Eg vil òg takke Afghanistan-utvalet, leia av Bjørn Tore Godal, for deira grundige utgreiingar om den norske lærdomen frå krigen i Afghanistan.

På vegner av Senterpartiet vil eg rette ein stor takk til dei som har betalt den største prisen ved å gi sitt liv i kampar, og til deira familiar, som heilt klart sit ribba attende. Mange har djupe skadar, både fysisk og psykisk, og det er gjort ein enorm innsats frå Noreg. Det er viktig i denne saka at sjølv om ein kan vere kritisk til resultatane, er det gjort ein stor jobb av dei som landet har sendt ut.

Utanriksministeren viste i si utgreiing korrekt til at Noreg hadde ei formell plikt til i høve til NATO-pakta, å støtte USA etter dei grufulle terroråtaka mot USA den 11. september 2001. Komiteen slår fast at NATO-paktas artikkel 5 og FN's tryggingråd si erkjenning av USAs rett til sjølvforsvar gav grunnlag for det norske engasjementet. Senterpartiet støttar dette.

Afghanistan-utvalet skriv at i likskap med andre land si støtte til Afghanistan, var det òg eit hovudmål for det norske bidraget å medverke til å byggje ein demokratisk og på sikt vel fungerande økonomisk sjølvstendig afghansk stat. Utvalet slår fast at resultatane har vore skuffande, særleg i lys av dei betydelege og store ressursane som er lagde inn i prosjektet. Dette er ein sær viktig lærdom å ta med seg vidare. Me har sett det i Afghanistan, me har sett det i Irak, og me har sett det i Libya. Å byggje stabile demokrati er sær vanskeleg.

Ein av dei viktigaste konklusjonane frå utvalet er utsegnane om at forsøk på å oppnå ei forhandla løysing på konflikten må starte tidleg. Det betyr i praksis at ein må ha ein plan for ei politisk løysing før ein sender soldatar til eit land. Gjer me dette i våre operasjonar i dag? Eg har til dømes fleire gongar spurt kven regjeringa ser som legitim styresmakt i Syria. Eg har ikkje fått noko klart svar. Det forstår eg, for i likskap med fleire konflikter er det politiske landskapet uoversiktleg, og det er ikkje lett å sjå skisser til gode politiske løysingar. Me må like fullt vedgå at ein ikkje har ein klar plan for ei politisk berekraftig løysing i Syria når ein ikkje veit kven ein ser på som legitim styresmakt i landet. Det er denne erkjenninga av faktorar som gjer Senterpartiet sær skeptisk til norsk militær deltaking i Syria.

Ein annan klar konklusjon frå Afghanistan-utvalet er at når ein vurderer norsk militær deltaking i eit konfliktområde, må ein exit-strategi vere etablert. Eg vil her vise til at forsvarsministeren under si utgreiing for Stortinget sa seg samd med utvalet i at alle operasjonar optimalt sett burde ha ein exit-strategi. Eg vil vere – slik som Senterpartiet er i sine merknader – klar på at ein exit-strategi bør ligge til grunn for ein sender norske militære styrker til utlandet, og at dette ikkje berre er optimalt, men òg bør vere sterkt vektlagt før ein tek ei så tung avgjerd.

Å sende norske soldatar i krig er ei av dei viktigaste og vanskelegaste avgjerdene ein kan ta, og desse avgjerdene har sær vidtrekkande konsekvensar, ofte meir enn me folkevalde maktar å føresjå. Til dømes kunne ingen i 2001 føresjå kor lenge konflikten i Afghanistan ville vare eller kva som ville verte konsekvensane av han. Sanninga er at det vel er ingen som ser det heilt klart i dag heller.

Afghanistan-utvalet skreiv m.a. at dagens ordning med lukka orienteringar for den utvida utanriks- og forsvarskomiteen og breie utgreiingar for Stortinget bør forbetrast. Regjeringa bør ved internasjonale engasjement i konfliktområde meir systematisk informere Stortinget om mål, middel, forventane resultat og erfaringar undervegs. Ei systematisk tilnærming vil òg gi betre grunnlag for ein informert debatt. Så langt om utvalet.

Senterpartiet meiner at Stortinget må involverast på ein langt tyngre og breiare måte før vedtak om eventuelle norske militære bidrag i utlandet vert fatta. Dagens ordning med konsultasjon i den utvida utanriks- og forsvarskomiteen i Stortinget sikrar ikkje tilstrekkeleg demokratisk forankring. Difor har me teke initiativ til eit forslag som seier at Stortinget ber regjeringa om å forankre gjennom debatt i Stortinget dersom regjeringa ønskjer å sende norske soldatar inn i væpna konflikt utanfor NATO sine grenser.

Saman med Kristeleg Folkeparti, SV og Venstre føreslår me òg at det vert innarbeidd ein fast praksis med ekstern evaluering etter at Noreg har hatt betydelege bidrag i internasjonale militære operasjonar, og me ber om at det

vert sett i verk ei ekstern evaluering av den norske deltakinga i operasjonen i Libya i 2011.

Dei forslaga som Senterpartiet er med på å fremje, er vel allereie tatt opp av andre?

Presidenten: Det er de.

Bård Vegar Solhjell (SV) [13:25:15]: Eg vil òg takke saksordføraren og kollegaer, og statsrådene som presenterte utgreiinga. Endå meir enn oss alle vil eg takke Afghanistan-utvalet, som etter mitt syn leverte ein av dei beste og grundigaste uavhengige rapportar om norsk utanriks- og sikkerheitspolitikk som eg har lest. Men aller mest takk til dei mange som har tenestegjort i våre militære styrkar, i politi, sivile som har delteke, og ikkje minst dei som har mista livet, og deira familiar og alle rundt dei, som har lidd det aller tyngste tapet frå Noregs side i den langvarige innsatsen vi har gjort i Afghanistan. Eg trur det er viktig å understreke for dei at sjølv om det i rapporten, og her i debatten, frå mange kjem kritikk og ulike kritiske synspunkt på situasjonen i Afghanistan og på kva som er oppnådd, trur eg likevel at det er eit samstemt storting som er takknemleg for og ser verdien av innsatsen som dei mange har gjort, og at dei har bidrege til å gjere ein forskjell på ulike vis.

Mine og SVs synspunkt på historia kjem godt fram – som andre parti sine – i innstillinga, så eg vil konsentrere mitt innlegg om nokre konsekvensar av det, som eg trekker for framtida. Det første er edruelegheit og forsiktighet når vi vedtek å delta i krig eller i militære operasjonar. Etter mitt syn er utvalet sin rapport og alt vi har opplevd i Afghanistan, ein dokumentasjon på kor vanskeleg det er å påverke samfunnsutviklinga, til og med å kjempe mot terror, i land langt borte der vi har avgrensa ressursar til å oppnå det vi vil, der vi ofte har avgrensa kompetanse, der kostnadene vi tek på oss kan vere svært store, og der situasjonen og premissa er skiftande undervegs, og der vi for Noregs del har svært avgrensa innverknad på strategi og målsettingar, både sivilt og militært.

Deifor trur eg det er umogleg å føreseie, å sjå langt nok inn i framtida til å gjere gode vurderingar. Og eg trur at den viktigaste konsekvensen av det er at vi ikkje skal seie aldri, men at vi skal vere svært forsiktige før vi seier ja til den typen engasjement, og at vi – som SV har omtalt i merknader – burde ha et sett med vilkår, eller ein doktrine, la oss kalle det eit sett med krav til oss sjølve, før vi går inn i og seier ja til å delta i ein operasjon.

Det andre gjeld norske bidrag. Ein kan seie svært mykje positivt om både militære og sivile bidrag, men eg vil òg trekke fram at eg meiner at utvalets rapport viser kor mykje vi har igjen for det norske fredsdiplomati, sjølv om det i dette tilfellet ikkje gav gode resultat til slutt. Vi har særleg kompetanse, vi har større evne til å gå inn i komplekse roller, vi har større vilje til å gjere ting andre ikkje gjer, enn mange andre land. Og det er eit lite bidrag med potensielt store og positive utfall, som vi no sist har sett i ein annan konflikt, i Colombia.

Det tredje dreier seg om openheit og debatt. Eg synest at vi i for stor grad i det politiske miljøet framleis heng fast ved ideen om at konsensus i seg sjølv er viktig i utanrikspolitikken. I større grad ser vi ein brei og omfattande debatt i sivilsamfunnet i forskinga utanfor det partipolitiske miljøet, mens vi i for stor grad heng fast ved at vi må vere

einige. Det var tankevekkjande å oppleve at utvalsleiar Godal påpeikte under høyringa at det var større og breiare debatt om strategi både i Washington og i London enn i Oslo. Men der det vert tenkt for likt, vert det ofte tenkt for lite. Deifor burde ein ha opne utgreingar – som det jo var om Afghanistan-deltakinga i 2001, fordi SV og Framstegspartiet der kunne få det til i den utvida utanrikskomiteen og løfte det opp i salen. Det førte til at vi no har heile utgreinga og debatten etterpå offentleg.

Vi burde òg, etter mitt syn, gjere som danskane, dei har nemleg eit vedtak i sitt folketing som det der er tverrpolitisk oppslutnad rundt. Eg har respekt for dei som seier at vi ikkje berre vil vedta det over bordet nå, men eg synest likevel at alle parti burde tenkje gjennom om ikkje tida er inne for reformer.

Punkt fire: Eg meiner vi kan summere opp at den norske modellen for sivilt-militært samarbeid – og skilje – i grove trekk fungerer godt.

Punkt fem er at eg synest vi kan seie at den prosessen vi har hatt med Afghanistan, har vore eit eksempel til etterfølging, at det er mykje å hente av evalueringar i ettertid, ikkje minst i respekt for dei som har lidd det tyngte tapet. Mi erfaring er at det kanskje viktigaste dei ber om frå sine leiingar, er å vere ærlege om det som har skjedd, vilje til å gå inn i og sjå korleis det er der. Noko av det er òg å evaluere det i ettertid.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Ønsker Solhjell å ta opp forslag nr. 4?

Bård Vegar Solhjell (SV) [13:30:30]: Ja, det vil eg.

Presidenten: Da har representanten Bård Vegar Solhjell tatt opp det forslaget han refererte til.

Rasmus Hansson (MDG) [13:30:48]: Jeg slutter meg til den takksigelsen som har kommet fra alle representanter til dem som har gjort en stor innsats og brakt store ofre, både soldater og hjelpearbeidere, i Afghanistan. Og så takker jeg statsråder for gode redegjørelser og komiteen for et godt arbeid, og ikke minst Afghanistan-utvalget for en meget god og grundig rapport. Jeg slutter meg også til den gode argumentasjonen fra representanten Solhjell spesielt for mer åpenhet og mer mangfold i den norske utenrikspolitiske debatten. Det er også grunnlaget for at Miljøpartiet De Grønne både støtter flertallsforslagene, I og II, og forslagene nr. 1–4, fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og SV i forskjellige konstellasjoner.

I mitt innlegg vil jeg konsentrere meg om det forslaget som Miljøpartiet De Grønne har lagt fram, om en lovutredning om rettighetene til fanger som holdes av norske soldater. Ifølge Afghanistan-utvalget hadde det norske styrkebidraget i Afghanistan svært liten eller ingen kapasitet til å holde fanger i egne installasjoner. Derfor var de norske styrkene avhengige av å kunne overføre fanger til andre aktører. Skulle det komme en situasjon igjen der norske styrker opererer under lignende forhold, er det lite foreløpig som tyder på at situasjonen vil være annerledes. Under Operation Enduring Freedom var amerikanerne de eneste vi kunne overføre fangene til, og under ISAF ble løsningen å overføre til lokale myndigheter ved National

Directorate for Security, NDS. Overføringene til NDS ble imidlertid stanset i 2011 etter at United Nations Assistance Mission in Afghanistan, UNAMA, publiserte en rapport om fangebehandling i Afghanistan. Denne stansen førte til stor usikkerhet om hvordan behandlingen av fangene skulle håndteres, og overføringene ble senere gjenopptatt, til tross for at UNAMA kom med nye rapporter hvor lite tydet på at situasjonen var blitt bedre.

Folkeretten tillater å internere personer som tas til fange av norske soldater i ikke-internasjonalt væpnet konflikt. Slik internering skal imidlertid kun skje når dette av sikkerhetsgrunner er helt nødvendig. Fangene skal behandles humanitært, og de har rett til å få prøvd grunnlaget for interneringen. Folkeretten krever at statene regulerer nærmere grunnlaget for interneringen som gjøres i væpnet konflikt, og i Norge krever Grunnloven at internering av personer har hjemmel i lov.

Selv om det er mulig for Norge å overføre ansvaret for fangeoppfølgingen til andre land, har Norge likevel et klart ansvar for å påse at disse fangene behandles i henhold til folkeretten. Om slike fangeoverføringer ikke er mulig, har Norge et ansvar for selv å behandle personer som interneres av norske soldater i væpnet konflikt, i henhold til folkeretten.

Norges Røde Kors har i forbindelse med at denne rapporten var på høring, uttrykt at de ikke kan se at Norge klarte å ivareta rettighetene til de personene som ble tatt av norske styrker i Afghanistan, og utvalgets rapport viser at det var usikkerhet om hvorvidt de fangene som ble overført til andre myndigheter, ble behandlet i henhold til folkeretten. Dette er bekymringsverdig.

Vi ser nå rapporter i Aftenposten fra Ninive i Irak, der irakiske myndigheter har stuet sammen bortimot 100 gutter og menn som er mistenkt for å tilhøre IS, på 30 kvadratmeters celler. Slike bilder ser vi jo mye av rundt omkring i verden. Poenget er ganske enkelt: Også personer som er mistenkt for å delta i kamphandlinger på vegne av terrororganisasjoner, har krav på grunnleggende anstendig behandling i henhold til menneskerettighetene, og Norge må ta det ansvaret.

Norges deltakelse i internasjonale operasjoner pålegger oss et juridisk og moralsk ansvar for hvordan vi behandler mennesker i vår varetakt. De Grønne fremmer derfor forslag – det samme som Norges Røde Kors spilte inn til utenrikskomiteen tidligere – om at

«Stortinget ber regjeringen utrede en egen lovhjemmel for å sikre at fanger som holdes av norske styrker i forbindelse med væpnet konflikt får ivaretatt sine rettigheter, samt hvordan rettighetene til personer som holdes fanget av norske soldater kan ivaretas i våre internasjonale operasjoner».

Etter det jeg har hørt i dag, blir dette forslaget vedtatt, kanskje til og med enstemmig, og det er hyggelig å konstatere. Jeg tar da opp dette forslaget.

Presidenten: Representanten Rasmus Hansson har tatt opp det forslaget han refererte.

Utenriksminister Børge Brende [13:36:20]: Først ønsker jeg å uttrykke en ærbødig takk til dem som ga sitt liv på oppdrag i Afghanistan. Jeg ønsker å uttrykke min dypeste medfølelse med de pårørende og overfor familier.

Situasjonen i Afghanistan er ikke mindre bekymringsfull i dag enn da forsvarsministeren og jeg ga våre redegjørelser i januar. Under mitt besøk i Kabul i februar hadde jeg gode samtaler med president Ghani, medlemmer av regjeringen og andre samarbeidspartnere. Samtalene bekrefter vurderingene som jeg ga uttrykk for i redegjørelsen. Sikkerhetssituasjonen har blitt mer krevende. Den 8. mars ble militærstyrkehuset i Kabul angrepet – det mest alvorlige angrepet i landet på flere år. Samtidig utfordrer Taliban de afghanske sikkerhetsstyrkene i enda flere distrikter enn før. Noen land i regionen bidrar også til økt usikkerhet gjennom støtte og oppmuntring til afghanske opprørsgrupper.

Under besøket i Kabul ble jeg også minnet om de fremskrittene som er gjort, og representanten Halleraker var faktisk inne på dette spørsmålet om alternativer. Når en nær alliert som USA påberoper seg artikkel 5 i NATO – 3 000 mennesker ble drept i et forferdelig terrorangrep i New York – er det klart at vi i 2001 stilte opp, som vi ville forutsatt at andre hadde stilt opp for oss i en tilsvarende situasjon.

Det er ikke tvil om at afghanske myndigheter er bedre rustet til å levere sikkerhet og tjenester i dag enn de var tidligere. Den afghanske økonomien er, som jeg så ved selvsyn, i fremgang og var ved utgangen av 2015 nesten åtte ganger større enn den var i 2001 – åtte ganger større. Fra 2001 til 2014 hadde den gjennomsnittlige levealderen økt med ca. fem år, og helsetjenester for kvinner og barn kombinert med bedre ernæring har bidratt til nedgang i barnedødeligheten. I 2001 gikk færre enn en million barn på skole, og nesten ingen jenter. I dag går ni millioner barn på skole, og bortimot 40 pst. av disse er jenter. Det betyr at mange av disse barna faktisk har en fremtid, for de får utdanning, noe de ikke fikk – iallfall ikke jenter – under Talibans regime.

Komiteens innstilling vier oppmerksomhet til behovet for en forhandlet løsning på konflikten med Taliban. En politisk løsning er avhengig av nabolandenes involvering. Norge fortsetter å oppmuntre til regional støtte til en afghansk fredsprosess i vår kontakt med Pakistan og andre land og gjennom vårt bidrag til regional dialog. En politisk prosess må være inkluderende, og løsningene må sikre et grunnlovsbasert system med menneskerettigheter, inkludert for kvinner. Norge oppfordrer partene til å gå inn i reelle forhandlinger, og vi er rede til å bistå dem.

Utvikling tar tid under de beste omstendigheter. Utvikling av Afghanistan er intet unntak. Det er høy risiko for tilbakeslag på grunn av væpnet konflikt, terror og omfattende korrupsjon.

Komiteen stadfester at Afghanistan vil trenge internasjonal støtte i mange tiår fremover. Det er fortsatt et av de fattigste landene i verden. Men vi må heller ikke glemme at før 2001 hadde landet vært rammet av mange tiår med borgerkrig, så også før konflikten med Taliban startet, var det et land som manglet det meste av infrastruktur.

Jeg merker meg støtten i Stortinget til å videreføre prioriteringene i den norske utviklingsbistanden til Afghanistan. Både president Ghani og uavhengige aktører har gitt stor anerkjennelse til den norske innretningen av bistand fordi den er basert på afghanske behov, og fordi den støtter opp om nasjonale planer.

Stortinget ønsker å gjennomføre en evaluering i egnet form av den norske militære og sivile deltakelsen i opera-

sjonen i Libya i 2011. Regjeringen vil tilrettelegge for et slikt arbeid.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anniken Huitfeldt (A) [13:41:36]: Jeg vil takke utenriksministeren for et godt innlegg. I stor grad deler vi hovedsynspunktene i denne saken, og det er viktig at vi også får dilemmaene knyttet til militært engasjement opp på bordet.

Noe av det evalueringsrapporten tar opp, er behovet for å ha norsk personell til stede som følger norske bistandspenger. Mitt spørsmål er hvorfor utenriksministeren reduserer på antallet som er til stede i Afghanistan nå og som følger norske bistandspenger. Hadde det ikke vært klokt å følge opp det som er evalueringsrapportens anbefaling, nemlig at vi har folk som følger pengene, som vet hva de går til, som følger opp antikorrupsjonsarbeid, og som deltar, ikke minst, i den internasjonale diskusjonen om hvordan bistanden til Afghanistan skal innrettes?

Utenriksminister Børge Brende [13:42:21]: Takk for et godt og viktig spørsmål. Dette inneholder også ikke ubetydelige dilemmaer. Det kom en faglig anbefaling til meg på grunn av sikkerhetssituasjonen i Kabul om at man ønsket å håndtere noe av den norske bistandsoppfølgingen hjemmefra i stedet for gjennom personell i Kabul. Dette var nok fornuftig, men jeg vil legge til at Norge fortsatt er satt opp med en ikke ubetydelig diplomatisk tilstedeværelse i Kabul. Men vårt personells sikkerhet må jo alltid komme først, og der må jeg lytte til de faglige anbefalingene som kommer. Det er også slik at innretningen av den norske bistanden er en løpende vurdering av hvor mye som skal gå til multilaterale kanaler, hvor mye som skal gå til det lokale, og hvor mye som skal være direkte bilateral støtte.

Anniken Huitfeldt (A) [13:43:27]: Jeg takker for svaret, men vil også spørre om dette mer generelt, for vi skal jo nå rette mer av norsk bistand inn mot sårbare stater. Et spørsmål har vært personell i Sør-Sudan og hvordan vi bidrar til hjelp i land som Mali. Vil utenriksministeren bidra til at det er flere fra norsk side til stede for å følge norske bistandskroner, slik at vi vet at pengene kommer fram? Det er enda mer krevende i sårbare stater enn det vi til nå har vært vant til.

Utenriksminister Børge Brende [13:43:55]: Som jeg sa, er vi også avhengige av hvilke kanaler vi benytter. Benytter man multilaterale kanaler, FN, Det internasjonale Røde Kors, Verdensbanken o.l., er jo ikke behovet for tilstedeværelse på bakken like stort som hvis det er bilaterale prosjekter som vi følger opp. Men jeg kan forsikre representanten Huitfeldt om at f.eks. i Mali, når vi nå oppretter en ambassade i Bamako, betyr det også at vi vil øke vår tilstedeværelse med personell, og vi er fortsatt godt oppsatt både i Sør-Sudan og i Kabul. Men det er ikke noen tvil om at sikkerhetssituasjonen i Kabul har vært veldig varierende, og jeg må også lytte til faglige råd når det gjelder personelletts sikkerhet, og hvordan vi optimalt skal settes opp. Men jeg mener at vi må ha en tilstedeværelse – selvsagt – i Kabul for å følge opp de bistandspro-

sjuktene som vi har, som i de andre landene som jeg redegjør for.

Liv Signe Navarsete (Sp) [13:45:11]: Det er stor forskjell på situasjonsforståinga av dagens Afghanistan når ein høyrer på utanriksministeren sitt innlegg og tidlegare innlegg i dag ifrå regjeringspartnar Framstegspartiet og representanten Christian Tybring-Gjedde. Det kan vere grunn til å spørje seg om ein drøftar slike problemstillingar mellom regjeringspartia, men spørsmålet mitt er: Kan statsråden stille seg bak situasjonsforståinga frå regjeringspartnar Framstegspartiet, slik det kom til uttrykk i dag frå talarstolen, frå Christian Tybring-Gjedde?

Utenriksminister Børge Brende [13:45:56]: Det jeg sa i mitt innlegg, er at sikkerhetssituasjonen har blitt mer krevende siden min redegjørelse og forsvarsministerens redegjørelse. Den 8. mars ble også militærstasjonen i Kabul angrepet, og det er det mest alvorlige angrepet på flere år, så det er ikke noen tvil om at sikkerhetssituasjonen er krevende, og at Taliban har fått kontroll i noen flere provinser enn tidligere. Dette er også en kjempeutfordring for de 350 000 av Afghanistans sikkerhetspersonell og soldater som forsøker å gjøre sitt beste i kampen mot Taliban. Det bekrefter at et militært nærvær også fortsatt er viktig, ikke minst når det gjelder trening av dette personellet. Men samtidig er det slik at den gjennomsnittlige levealder har økt, ni millioner barn går på skole – det var nesten ingen jenter tidligere – og det har vært en åttedobling av økonomien, så det er et veldig sammensatt bilde.

Knut Arild Hareide (KrF) [13:47:10]: Eg vil utfordre forsvarsministeren litt seinare på det skiljet som ein bør ha mellom sivil og militær innsats. Men når me ser på organiseringa av bistanden i Afghanistan, der me kvart år har brukt mange, mange hundre millionar kroner, og når me ser systema rundt fordelinga av bistanden, har det vore veldig få personar som i realiteten har hatt ansvaret for utbetalingar på 700–800 mill. kr. I ettertidens lys: Ser utanriksministeren at ein burde hatt ein betre kvalitet på systema når det gjeld deling av norsk bistand i Afghanistan?

Utenriksminister Børge Brende [13:47:53]: Det er ikke noen tvil om at det er krevende å operere i Afghanistan – det er et av verdens fattigste land, det er et land som lever med væpnet konflikt, og det er et land hvor man har omfattende korrupsjon. Men det er også slik at de menneskelige lidelsene er store, så man oppfyller alle krav for å motta både norsk humanitær bistand og bistand generelt.

Så vil jeg gå litt tilbake til det svaret jeg ga til representanten Huitfeldt, at det er innretningen av den norske bistanden som må være avgjørende for hvor mye personell vi må ha i Afghanistan. Hvis det meste går multilateralt, hvis det går gjennom Den internasjonale Røde Kors-komiteen, hvis det går gjennom Den internasjonale føderasjonen for Røde Kors, hvis det går gjennom FN, Verdensbanken o.l., kreves det ikke like stor tilstedeværelse. Men vi har også viktige programmer – innenfor likestilling, utdanning, landsbyutvikling – som krever løpende oppfølging. Jeg mener at vi er adekvat oppsatt.

Ola Elvestuen (V) [13:48:54]: Jeg vil også litt tilbake til det prinsipielle skillet mellom sivil og militær innsats. Nå gir Afghanistan-utvalget en god begrunnelse for å ha et så tydelig skille som Norge også har, men spesielt i Faryab-provinsen fungerte det jo ikke veldig godt i praksis.

I sin redegjørelse la utenriksministeren vekt på at Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet nå har høstet nyttige erfaringer og er langt bedre koordinert i dag enn da vi først gikk inn i Afghanistan.

Da blir mitt spørsmål om utenriksministeren kan utdype mer om denne koordineringen: Kan vi nå være trygge på at den norske sivile og militære innsatsen blir bedre koordinert, og at vi får bedre resultater hvis det skulle oppstå en ny situasjon hvor det blir aktuelt?

Utenriksminister Børge Brende [13:50:05]: Jeg tror vi alltid må være årvåkne og oppmerksomme på disse spørsmålene, men nå er jo innretningen av det norske militære bidraget annerledes enn slik det var for noen år siden. Nå har vi spesialsoldater i Kabul som driver trening av afghansk sikkerhetspersonell der, mens bistanden også fortsetter ute i provinsene. Og som jeg sa i mitt innlegg, har bl.a. president Ghani og andre uavhengige aktører, ikke bare myndighetene, sagt at den norske bistanden er godt satt opp, at den er relevant, og at den når også dem som trenger hjelp og bistand mest. Det tar vi til oss, og vi foretar en løpende vurdering av hvordan disse ressursene best kan innrettes for å nå dem som trenger det mest i Afghanistan.

Bård Vegar Solhjell (SV) [13:51:20]: Det vert jo vedteke i salen i dag ei evaluering av Libya-operasjonen, og utanriksministeren varslar no at det naturlegvis vil verte følgt opp.

Representanten Halleraker heldt tidlegare eit innlegg der han sa at for Høgres del røystar dei for det berre fordi det tidlegare regjeringspartiet Arbeidarpartiet gjekk inn for det, og at dei ikkje likte tanken på at eit parti skulle ettergå det eit anna parti tidlegare hadde gjort, og at det måtte vere opp til det partiet som då regjerte. Nettopp det innlegget var vel eit veldig sterkt argument for at det ikkje må gå partipolitikk i det, men at det burde ha vore ein fast, institusjonalisert rutine, og i alle fall at det ikkje må vere slik at ei regjering no skal evaluere, men at det bør vere ein ekstern, uavhengig gjennomgang, slik som vi no har fått eit veldig godt eksempel på med Godal-utvalet.

Mitt spørsmål er: Vil regjeringa leggje opp til ei uhilda, uavhengig evaluering av Libya-operasjonen, slik at det nettopp ikkje vert ein partipolitisk gjennomgang frå ei regjering?

Utenriksminister Børge Brende [13:52:24]: Det er riktig som representanten sier, at det er Stortinget som har ønsket å gjennomføre en evaluering i egnet form av den norske militære og sivile deltakelsen i operasjonen i Libya i 2011. Det er klart at regjeringen vil tilrettelegge for dette, og det er naturlig at vi etter at vedtaket er fattet i Stortinget, vil starte arbeidet med å se på en mulig innretning. Det er naturlig å diskutere dette med Stortinget underveis, slik vi gjorde i forbindelse med Afghanistan-utredningen.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [13:53:34]: Jeg vil takke alle som har bidratt, som bidrar, og dem som har gitt det ytterste offer og deres familier, i kampen mot internasjonal terrorisme og i operasjonene i Afghanistan. Jeg vil også sende en hilsen og en takk til dem som i dag er der og tar risiko på våre vegne for å gjøre en jobb og løse et oppdrag.

Jeg vil også vise til redegjørelsen jeg holdt den 10. januar, som gikk litt mer i dybden på en del sentrale problemstillinger enn hva tida tillater nå. Jeg har derfor valgt ut noen i denne sammenheng.

Det ene er spørsmålet om evalueringer. Jeg mener at evalueringer er veldig nyttige, og derfor gjøres det jo også systematisk og løpende når vi deltar i operasjoner. I tillegg kan det av og til være nyttig å ha denne typen større eksterne evalueringer, som Afghanistan-utvalget på en utmerket måte i denne sammenhengen har bidratt til. Samtidig er det ressurskrevende, og jeg mener man må vurdere fra operasjon til operasjon hvor hensiktsmessig det er med eksterne evalueringer i tillegg til de evalueringene som gjøres. Utvalgsleder Godal sa i komiteens høring den 17. februar at den løpende rapporteringen kanskje er viktigere enn de store evalueringene, fordi det også kan føre til mindre behov for de store evalueringene hvis man gjør det underveis.

Når det så gjelder offentlig debatt om internasjonale operasjoner, er det, som flere har vært inne på, sider ved både operasjonssikkerhet, sikkerheten for personellet og forholdet til andre stater som ikke alltid egner seg for de åpne debattene. Likevel vektlegger både denne regjeringa og den forrige regjeringa at vi har plenumsdebatter om mange av de store oppdragene, både faste debatter om Afghanistan-bidraget og også debatter om det å delta i nye operasjoner. Jeg er derfor enig med lederen i komiteen i uttagnet hun har i en kronikk i Klassekampen den 19. januar:

«Samtidig mener jeg slike beslutninger i større grad bør ledsages av debatter i åpent storting. Sender vi soldater ut på vegne av Norge, trenger vi en åpen og kritisk debatt, selv om regjeringen ikke kan dele all informasjon med offentligheten.»

Regjeringa legger stor vekt på å holde den utvidete utenriks- og forsvarskomite oppdatert om våre styrkebidrag.

Til forslaget fra Miljøpartiet De Grønne, som ser ut til å samle flertall i salen: Det er et arbeid som regjeringa allerede er i gang med, og da langs to spor. Det ene er spørsmålet om nasjonal lovgivning, der Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og Justisdepartementet jobber sammen og har hatt sonderinger allerede. Det andre er spørsmålet om det internasjonale arbeidet som skjer gjennom ICRC. Der var det et møte Norge deltok i senest like før påske. Det er et komplekst arbeid, og jeg tror vi skal være nøkterne med tanke på hva nasjonal lovgivning kan bidra til og hvilke begrensninger det har, men det er likevel et arbeid som det er viktig å fortsette. Samtidig tror jeg det er viktig å understreke at dette ikke er et rettsomt rom. Frihetsberøvelse i internasjonale væpnede konflikter er utførlig regulert i Genèvekonvensjonene, som inneholder mer enn 175 bestemmelser som omhandler alle aspekter ved en frihetsberøvelse. ICRC har vurdert at krigens folkerett i tilstrekkelig grad adresserer de humanitære behovene til frihetsberøvede i denne typen konflikter. Men til sammenlikning er det få nedfelte bestemmelser for frihetsberøvel-

ser i ikke-internasjonale væpnede konflikter. Det er derfor norsk posisjon at de reglene som gjelder for frihetsberøvelse i internasjonal væpnede konflikt, også kommer til anvendelse så langt de passer i ikke-internasjonale væpnede konflikter, for å gi frihetsberøvede beskyttelse. Det framgår av manualen i krigens folkerett, som er en manual Forsvarsdepartementet har gitt ut. Den omhandler norsk syn på sentrale deler av krigens folkerett, herunder frihetsberøvelse, og er et bindende regelverk for Forsvaret. Den er på 30 sider med detaljert operasjonalisering av hvordan man skal behandle frihetsberøvede i konflikt.

Vi er nå i slutfasen med å oversette manualen til engelsk. I tillegg kommer de MR-forpliktelsene som Norge er bundet av, og det vil også være spesifikke regler i hver enkelt operasjon om frihetsberøvelse i operasjonsplanen, i direktiv godkjent på politisk nivå – altså Rules of Engagement – og i detaljerte regler til styrken om den praktiske gjennomføringen av frihetsberøvelse.

Norge valgte å inngå en bilateral avtale med Afghanistan om oppfølging av overleverte personer, og det er noe utvalget vurderte som riktig. Samtidig peker utvalget på en god del dilemmaer ved det å lage regelverk – det står på side 169 i utvalgsinnstillinga – fordi folkeretten har også et absolutt forbud mot å erklære at man ikke skal ta fanger i en væpnede konflikt, og det er krevende å samarbeide med myndighetene i mange land rundt dette.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anniken Huitfeldt (A) [13:58:50]: Jeg vil takke for et godt innlegg. Det er stor enighet om hovedpunktene i denne evalueringen, men et område hvor det har vært uenighet med forsvarsministeren, både da hun satt i opposisjon, og i dag, er det som ble sagt om integrering av sivil og militær innsats. Det er jo bred enighet om å koordinere den militære og sivile innsatsen bedre, men mitt spørsmål handler om hvorvidt forsvarsministeren mener at hun har støtte i Afghanistan-rapporten for å integrere militær og sivil innsats.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [13:59:29]: På alle nivå fra departementet og nedover er koordinering av innsatsen usedvanlig viktig. Det jeg sa i redegjørelsen 10. januar, var at alle norske offentlige myndigheter, sivile og militære, burde være koordinert og integrert. Jeg mener faktisk det er viktig at norske myndigheter koordinerer sin innsats så godt som det lar seg gjøre. NGO-er og internasjonale organisasjoner, derimot, yter bistand basert på humanitære prinsipper, og samspillet med de aktørene må derfor skje basert på de premissene.

Jeg minner om at utvalget flere steder i rapporten, både på side 116 og på side 199, peker på mange av de dilemmaene som oppsto nettopp fordi et så tydelig skille fordrer en veldig tett koordinering. Jeg kan gjerne sitere fra flere av disse passusene. Jeg vil bare nevne, f.eks., at de sier:

«Norske myndigheter tok imidlertid ikke ansvaret for å tydeliggjøre hvilke konsekvenser det norske skillet mellom sivil og militær innsats kunne ha for innsatsen i Afghanistan. I stor grad ble det overlatt til utsendte sivile og militære å finne praktiske løsninger på de utfordringene som de prinsipielle politiske føringene skapte.»

Anniken Huitfeldt (A) [14:00:42]: Én ting er hva forsvarsministeren mener. Det er jo helt klart at det er forskjell på ordene «koordinering» og «integrering», det kom ganske klart fram i både innlegget mitt og spørsmålet jeg stilte, men forsvarsministeren skiller ikke på dette.

Mitt spørsmål er om forsvarsministeren vil rette seg etter det som er stortingsflertallets syn i denne saken: at koordinering av innsatsen er viktig, men at det bør være et prinsipielt skille mellom militær og sivil innsats.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [14:01:14]: Nå er det jo, som flere har vært inne på i denne debatten, ikke så veldig aktuelt å drive den samme typen innsats som vi gjorde i begynnelsen i Afghanistan, fordi den fasen i operasjonen er over, og sannsynligheten for at vi skal gå inn i tilsvarende operasjoner av samme omfang, er ikke så veldig stor akkurat nå. Men jeg mener at man må gjøre konkrete vurderinger av hva som tjener innsatsen best, og følge de skillene som går, selvfølgelig, mellom beskyttelsen av det humanitære rom og faktisk å koordinere den norske offentlige innsatsen på en måte som er hensiktsmessig. Det er jo også utvalget inne på, på side 116 i kapittel 8:

«Generelt var linjen om et sivilmilitært skille vanskelig å omsette til praktisk handling for deler av innsatsen i Faryab.»

Det forteller en historie om at selv om man på det strategiske nivået var enig om NATOs strategi, implementerte man ikke det i praksis. Det skapte utfordringer, ikke bare for Norge – fordi vi skilte oss ganske kraftig fra de fleste andre land – det skapte også problemer for dem som skulle gjennomføre innsatsen på bakken.

Knut Arild Hareide (KrF) [14:02:35]: Representanten Huitfeldt stilte gode spørsmål utan å få svar. Ho stilte spørsmål om statsråden er enig i det Afghanistan-utvalet peiker på, og eg har lyst til å sitere:

«Den norske linjen med et klart skille mellom sivil og militær innsats er prinsipielt godt begrunnet i ønsket om å unngå at bistandsprosjekter rammes av væpnet strid.»

Mitt spørsmål er: Er det ei vurdering som statsråden er enig i, eller er ho ueinig med Afghanistan-utvalet på dette viktige området?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [14:03:12]: Jeg mener at dersom man skal ha et slikt prinsipielt skille, som kan ha mange gode sider ved seg, er man samtidig avhengig av at man får til den koordineringen som er så viktig. Hvis ikke kommer man i de situasjonene som Afghanistan-utvalget også peker på flere steder i utvalgsrapporten, nemlig at det blir usikkerhet på bakken om hvordan man skal gjennomføre et oppdrag, vi får ikke utnyttet ressursene våre optimalt, og vi velger altså en annen strategi enn den strategien vi er enige om på strategisk nivå i NATO.

Vi så det med PRT-ene – som utvalget beskriver veldig godt – hvor NATO egentlig inntok en veldig ulik holdning til hvordan de ulike PRT-ene skulle gjennomføre sine oppdrag. Vi hadde da en egen variant for det vi hadde ansvaret for. Til sammen bidro ikke det til at man trakk ressursene i samme retning. Derfor mener jeg at når man setter opp denne typen prinsipielle skiller, må man samtidig være veldig bevisst på at det trengs en veldig tydelig koordine-

ring av innsatsen. Hvis ikke overlater vi et altfor stort ansvar til dem som er på bakken og skal gjennomføre den innsatsen.

Liv Signe Navarsete (Sp) [14:04:35]: Det er stilt tre gode spørsmål, men eg opplever ikkje at det er gitt tydelege svar. I innstillinga er det eit tydeleg fleirtal som vil åtvare mot ei integrering av militær og sivil innsats, og som meiner at ein ikkje finn dekning i Afghanistan-utvalet sin rapport for ei tilråding om at militære og sivile bidrag burde vore integrerte. Tvert imot viser ein til at studiar av integrerte stabiliseringsinnsatsar som er gjorde i fem provinsar i Afghanistan, ikkje har vist at det er ei god sak. Mitt spørsmål er: Vil statsråden følge opp fleirtalsmerknaden frå Stortinget og sikre at me held fram med ein praksis der ein skil militær og humanitær innsats frå Noreg si side? Statsråden sa at ein må ha ein samla offentlig innsats. Ja, både militær og humanitær bistand er offentlig innsats, men vil ho lytte til komiteen?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [14:05:43]: Det jeg sa i mitt innlegg 10. januar, og som jeg har gjentatt i dag, er at den innsatsen som ytes fra norske offentlige myndigheter, som skiller seg fra den som ytes fra NGO-er, humanitære organisasjoner osv., er helt avgjørende å koordinere. Som sagt er situasjonen litt annerledes i Afghanistan nå enn da vi hadde som mest av innsats, og da koordineringen var enda mye viktigere på et tidspunkt, særlig da vi hadde ansvaret for PRT-en. Det jeg har vært opptatt av, er at vi på alle nivå – fra departementsnivå, som i aller høyeste rad er offentlige myndigheter, og nedover – har en klar formening om hva strategien skal være, og hvordan vi skal arbeide for å nå de målene vi har satt oss. Da er det av avgjørende betydning at vi helt fra toppen og ut til dem som skal gjøre innsatsen på bakken, har den samme oppfatningen av hva oppdraget er, og at vi er godt koordinert. Afghanistan-utvalget sier også at det som var spesielt for Norge, var at det man støttet på strategisk nivå i NATO, tok man retorisk og politisk avstand fra nasjonalt. Det er klart at da blir det vanskelig for dem som står i frontlinja og skal gjennomføre oppdraget på vegne av Norge.

Ola Elvestuen (V) [14:07:11]: Venstre støtter også det prinsipielle skillet mellom den sivile og den militære innsatsen og den merknaden som ligger i innstillingen. Jeg er allikevel helt enig med statsråden i at man må ha en helt annen effekt av det vi gjør, en helt annen koordinering når man skal gjennomføre dette i praksis, som det viste seg i Faryab. I den rapporten som ble utarbeidet av Lilland, var det mange forslag om hvordan man kunne få en bedre koordinering uten å utfordre det prinsipielle skillet. Så sier statsråden at det er lite sannsynlig at man får en lignende situasjon nå, og det er nok riktig. Sånn tenkte man nok tilbake i 1998, at det var ingen som kunne forutse hva som ville kunne skje, og forberedt må man jo være. Da blir mitt spørsmål: Mener statsråden at man har gode nok systemer på plass for å sørge for den koordineringen, som man kan gjennomføre uten å måtte utfordre det prinsipielle skillet?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [14:08:13]: Jeg mener at veldig mange av de lærdommene vi har trukket underveis fra Afghanistan, er lærdommer som vi definitivt

har tatt med oss, og utvalget har også pekt på at den måten ting ble praktisert på akkurat i dette tilfellet, ikke ga de resultatene man ønsket. Jeg mener at Afghanistan-utvalget har gitt veldig vesentlige bidrag til den forståelsen av og den innsikten vi nå har i kompleksiteten av denne typen operasjoner, som er mye større og mye mer krevende enn noen enkeltnasjon kan klare å løse på egen hånd eller legge en strategi for på egen hånd. Ikke minst etablerte vi nderveis mye tettere koordineringsmekanismer på departementsnivå, og jeg mener det er en nøkkel til forståelsen av hvordan man kan løse lignende utfordringer hvis de skulle dukke opp i framtida. Jeg er helt enig i at man kan aldri vite helt sikkert hvordan landskapet kommer til å se ut, men sannsynligheten for at en ny operasjon – enten en FN-operasjon, en NATO-operasjon eller en operasjon utført av andre koalisjoner – har det samme omfanget, er nok ikke akkurat nå så stor.

Rasmus Hansson (MDG) [14:09:33]: Statsråden viser som ventet i sin kommentar til Miljøpartiet De Grønnes forslag om utredning av en lovhjemmel for å sikre rettighetene til fanger tatt av norske styrker til manualene i krigens folkerett som er gjeldende for det norske Forsvaret. Samtidig påpeker Godal-rapporten, slik vi oppfatter det, tvil om hvorvidt fanger overført til andre fra norsk varetekt faktisk fikk sine rettigheter etter folkeretten ivarettatt. Vi forstår det også slik at det har pågått debatter i tre år om hvorvidt det er nødvendig å se på en styrking av dette lovverket eller ikke. Kan statsråden klargjøre om hun mener at de manualene som nå er gjeldende, er gode nok for å ivareta disse hensynene, eller ser hun behovet for å utrede en lovhjemmel, noe stortingsflertallet sannsynligvis kommer til å vedta?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [14:10:43]: I mitt innlegg var jeg veldig klar på at vi kommer til å fortsette å utrede det, på samme måte som vi har begynt å gjøre allerede. Jeg var opptatt av å understreke at nasjonale lovhjemler i denne sammenheng også har sine klare begrensninger, og det er nettopp derfor vi jobber langs det internasjonale sporet, som jo er det aller viktigste her, slik at flere land eventuelt enes om endringer som vil få betydning for alle land og alle lands soldater. Jeg mener den manualen vi har, som er en detaljert operasjonalisering av krigens folkerett, og som er til rent praktisk bruk for våre soldater ute, med detaljerte beskrivelser av hva man kan og ikke kan gjøre med tilfangetatte, er et veldig godt verktøy og et veldig godt virkemiddel. Det har også Røde Kors uttalt seg veldig positivt om, og det er nettopp fordi vi går fra å presentere for våre soldater Genève-konvensjoner og et regelverk som kan være vanskelig å ta inn over seg, til å gi en praktisk beskrivelse av hvordan man skal gjøre det. Jeg mener det er viktig, og jeg registrerer at den internasjonale debatten som går rundt dette, er komplisert. Det er vel så langt kun ett land vi er kjent med, nemlig Østerrike, som har en nasjonal lovhjemmel.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Jonas Gahr Støre (A) [14:12:11]: I en debatt om Norges innsats i Afghanistan er det riktig og viktig å starte med å rette en dypfølt takk til de tusenvis av norske kvinner og menn – med og uten uniform – som har tjenes-

tegjort i Afghanistan. Den dag i dag er vi bredt representert i bistand der, og vi er også der militært i operasjonen Resolute Support. Dette er også en anledning spesielt for meg på vegne av den forrige regjeringen, og nå i Stortinget, til å minnes de norske soldatene som mistet livet, og også de sivile som er blitt drept og skadet.

Den 12. september 2001 ble artikkel 5 i Atlanterhavspakten for første og hittil eneste gang tatt i bruk. Dagen før var vår viktigste allierte blitt brutalt angrepet av en terrororganisasjon med tilholdssted i det den gang Taliban-styrte Afghanistan. Her ligger opprinnelsen til vårt Afghanistan-engasjement. I årene som fulgte, har det militære og sivile nærværet vært solid forankret i vedtak i FNs sikkerhetsråd.

Godal-rapporten gir en grundig gjennomgang av det norske engasjementet, militært som sivilt. Det er et godt stykke arbeid og et viktig bidrag til læring. Jeg vil her bare kort understreke at engasjementet har vært krevende for dem som har deltatt, men også for oss som har hatt politisk ansvar.

Tre mål var viktige for den regjeringen jeg tjente:

- å hindre at Afghanistan ble en arena for internasjonal terror, i tråd med Sikkerhetsrådets mandater
- å støtte afghanerne i å ta ansvar for egen sikkerhet og utvikling
- felles opptreden med våre NATO-allierte

Vi skulle ønske en annen og bedre utvikling for Afghanistan og det afghanske folk, men jeg mener at vårt valg om norsk engasjement og deltakelse har vært riktig.

Så til det vi var innom i replikkordskiftet. Norge gjorde et politisk veivalg ved å skille mellom militær og sivil innsats. Det er sjelden veldig fruktbart å føre politiske debatter om igjen, men jeg synes forsvarsministeren innbyr til det når hun holder fast ved en tvetydighet i skillet mellom koordinering og integrering. Behovet for koordinering av militære og sivile bidrag er det enkelt å slutte seg til. Det gjelder både fungerende koordineringsmekanismer og tydelige retningslinjer for rollefordelingen mellom militære og sivile. Men jeg mener forsvarsministeren ikke har Stortingets flertall med seg – og det går klart fram av komiteens innstilling – når hun tar til orde for også å integrere militær og sivil innsats. Godal-utvalget skriver:

«Den norske linjen med et klart skille mellom sivil og militær innsats er prinsipielt godt begrunnet i ønsket om å unngå at bistandsprosjekter rammes av væpnet strid.»

Jeg vil advare mot å si at – jo, men koordinering er nødvendig. Ja, det er nødvendig, men det er veldig klart hva vi mener når vi ønsker å unngå en type integrering som gjør bistanden sårbar og det militære oppdraget uklart.

Hensikten med Godal-utvalgets evaluering av Afghanistan-engasjementet har vært både å trekke nødvendige lærdommer og å bidra til en åpen og opplyst debatt om utenriks- og sikkerhetspolitikken. Omfanget og formatet kan variere, men det er naturlig å gjennomgå alle større utenlandsoperasjoner.

Fra Arbeiderpartiets side deler vi ikke regjeringspartienes bekymring, slik den kommer til uttrykk i komiteens innstilling, for at det skal etableres en «praksis der nye regjeringer iverksetter evaluering av sine forgjengere». Det synes jeg er en fryktsom uttalelse. Vi bør ha ryddige prosedyrer for hvordan vi kan sikre gjennomgang av større utenlandsoperasjoner. Jeg håper vi kan gjøre det uten at vi

skal snakke om behov for granskning, uten at vi skal sette etablert praksis ut av spill, men at det er helt naturlig at vi får en systematisk gjennomgang av hvordan vi planla, gjennomførte og oppsummerte operasjoner. Derfor imøteser vi et forslag fra regjeringen om hvordan vi i egnet form også kan gjennomgå erfaringen fra Libya-operasjonen i 2011. Det var en operasjon som hadde bred støtte i Stortinget, og som fant sted under veldig krevende omstendigheter da den ble satt i gang. Det gikk raskt – det måtte gå raskt – og det var riktig for Norge å delta. Men lærdommene av hva vi da erfarte, og ikke minst av hva som har skjedd, og hva som ikke har skjedd, etter at den militære operasjonen var over, vil det være nyttig å ta, og jeg håper at vi vil få en god prosedyre for det som står i god stil med hva dette hus bør kunne forvente.

Sylvi Graham (H) [14:17:05]: Jeg vil konsentrere meg om vår bistandsinnsats i Afghanistan – et land som lå i ruiner. Etter flere tiår med væpnet konflikt og andre krevende situasjoner var statsstrukturene i 2001 helt ødelagt. Mye av landets infrastruktur, som veier og strømnett, var brutt sammen. Helsevesen fantes nesten ikke, og mødre- og barnedødeligheten var svært høy.

Til tross for væpnet konflikt har Afghanistan i dag et ungt, om enn noe skjørt, demokrati. Det første fredelige og demokratiske presidentskiftet har også funnet sted.

Fra 2001 til 2014 har den gjennomsnittlige levealderen økt med ca. fem år. Helsetjenester for kvinner og barn, kombinert med bedre ernæring, har bidratt til nedgang i barnedødeligheten. Verdens helseorganisasjons statistikk for antall dødsfall pr. 1 000 barn under fem år har sunket fra 137 i år 2000 til 91 i 2015.

I den nylig mottatte meldingen til Stortinget, Meld. St. 24 for 2016–2017, Felles ansvar for felles framtid, om bistand, kan vi lese:

«Afghanske myndigheter har med bistand fra blant andre Norge bidratt til en betydelig økning i antall barn i Afghanistan som går på skole. I 2001 gikk om lag én million barn, hovedsakelig gutter, på skolen. I 2015 gikk om lag 8,2 millioner barn på skolen, hvorav nesten 40 prosent jenter. Norge har bidratt med omkring seks prosent av det store gjenoppbyggingsfondet for Afghanistan (ARTF) som administreres av Verdensbanken, og nesten ni prosent av bidragene til GPE, som er de to største aktørene for utdanning i Afghanistan.»

Dette er grunninvesteringer for framtiden, ikke minst for kvinners framtid og rettigheter i landet. Samtidig er vi bekymret over at mange av de registrerte barna fremdeles ikke går på skole. Det gjenstår også mye arbeid for å bedre utdanningens kvalitet.

Det er viktig for avsenderen at mottakerne har evne til å håndtere midlene de skal forvalte, men det er også viktig at avsenderen følger opp, og utenriksministeren har gjort rede for at Utenriksdepartementet kontinuerlig arbeider med å forbedre rutiner og forvaltning, både hos våre partnere og i våre egne systemer, for å gjøre bistanden mer effektiv. Det legges i gjennomføringen av vår bistand stor vekt på å samarbeide med organisasjoner som har gode kontrollrutiner i sine prosjekter og programmer. Det er bra. Videre har den norske bistanden til Afghanistan, som Stortinget vet, vært gjenstand for flere evalueringer i løpet av de siste årene.

Det er i den sammenheng viktig å understreke at en av konklusjonene fra evalueringene er at norsk bistand til Afghanistan har vært hensiktsmessig innrettet. Støtten er også tilpasset underveis, i tråd med anbefalingene som har kommet. Den har vært basert på landets behov. Den har vært stabil og pålitelig. Valg av sektorer har vært tilpasset Afghanistans egne prioriteringer og andre givere. Afghanistan-utvalgets rapport understreker også behovet for god forvaltning av bistanden, og dette har heldigvis høy prioritet fra Utenriksdepartementets side.

Men vi kan ikke, som utenriksministeren sa, være naive når vi driver bistand i et av verdens mest korrupte land med enorme humanitære behov. Det er ikke enkelt. Og, som han også sa: «[D]et er ikke barna i Afghanistan som har ansvaret for dårlig styresett.» Derfor kan vi da heller ikke slutte med bistanden.

Innenfor de krevende rammene som er, må vi prøve å gjøre vårt beste for å nå fram, både på den humanitære siden og på bistandssiden.

Jeg er glad for at regjeringen har forpliktet seg til å videreføre sivil bistand til Afghanistan med om lag 700 mill. kr i året ut 2020. Afghanistan vil dermed forbli en av de største mottakerne av norsk bistand. Afghanske myndigheter forventes å fortsette arbeidet med å gjennomføre reformer, bekjempe korrupsjon og sikre kvinners rettigheter.

Den norske bistanden er konsentrert om tre viktige sektorer for landets utvikling – for det første utdanning, for det andre nærings- og landsbygduitvikling og for det tredje styresett med vekt på politi, likestilling, menneskerettigheter og arbeid mot korrupsjon.

I 2016 ble utdanningsstøtten til Afghanistan økt til ca. 50 mill. kr. Den skal utgjøre minst 70 mill. kr i inneværende år.

Regjeringen vil fortsatt støtte norske og internasjonale frivillige organisasjoner i Afghanistan. De gjør et meget viktig arbeid for å nå ut til befolkningen der myndighetene ikke har kapasitet. Flyktningshjelpen, Afghansk Røde Halvmåne og Den internasjonale Røde Kors-komiteen, ICRC, er gode eksempler på slike.

Å bidra til å styrke likestilling og arbeidet for kvinner, fred og sikkerhet i det afghanske samfunnet er et viktig mål for den norske innsatsen. Derfor stilles det krav til alle våre tilskuddsmottakere i Afghanistan om å fremme likestilling i sine aktiviteter.

Avslutningsvis vil jeg vise til komiteens felles merknad som viser til at situasjonen i Afghanistan er bekymringsfull, og at det internasjonale samfunn må bidra i mange tiår framover. Ja, utvikling tar tid, som utenriksministeren nettopp sa.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [14:22:21]: Enhver debatt om Afghanistan i denne salen er interessant, synes jeg, og jeg slutter meg til dem som har gitt honnør til alle som har gjort en jobb for oss ute. I den grad vi ikke har nådd de norske målene og de norske ambisjonene, skyldes det ikke dem som har vært på bakken i Afghanistan. Da har vi enten gitt dem mål som er uoppnåelige, eller ikke gitt dem rammeverktøyet for å lykkes.

Men det er et paradoks: Jeg har hatt gleden av å besøke stort sett hele Afghanistan, ikke i nord, men jeg har ellers vært rundt omkring i landet flere ganger. Jeg har også vært hjemme hos dagens president og på besøk hos ham privat.

Hadde vi invitert noen fra Afghanistan for å høre på denne debatten, tror jeg de hadde blitt sjokkert. Vi diskuterer problemstillinger som de ikke engang vil kjenne seg igjen i. De vil kjenne seg igjen i spedbarnsdødelighet og i at flere går på skolen. Men flere av våre diskusjoner tror jeg de hadde distansert seg fra, de hadde ikke forstått hva vi snakker om. Det har noe med kulturen og med forståelsen å gjøre. Første gang jeg var i Afghanistan, møtte jeg et regjeringsmedlem som jeg diskuterte tilbud for jenter og jenteskoler med. Vedkommende spurte meg hvorfor det var så viktig for Norge å bygge jenteskoler. Jeg sa at for oss er det viktig at alle får gå på skole og ha et tilbud. Ja, sa han, men i vårt land har vi tradisjon for at guttene gjør det, kan vi ikke da heller si at vi bygger skoler for alle i Afghanistan? Hvorfor skal dere dytte deres verdier på oss? Istedenfor å bygge jenteskoler kan vi gjøre vårt for at alle i Afghanistan skal gå på skole. Jeg synes han hadde et poeng, og jeg er enig i det. Men det er klart at når to så forskjellige kulturer møtes og vi ikke har gjensidig respekt, hvordan skal vi da få resultater?

En annen ting vedkommende tok opp, var bistandsprosjekter. Han sa at i mange av de større landene, ikke Norge nødvendigvis, bevilger man store beløp og gir kontrakten til et nasjonalt selskap i landet der bidraget ble gitt. Så reiser man til Afghanistan og gjør en jobb, og afghanerne ser på. Som han sa: Hva slags relasjon skal vi få til ting i vårt eget land som vi ikke har vært med på, og hvilket eierskap skal vi få da?

Igjen: Av og til skal man lytte til erfarne fjellfolk. Det står i norske fjellvettregler og gjelder også i Afghanistan. Hvis ikke kan vi ta med oss vår måte å gjøre ting på, men det er ikke sikkert at det passer i Afghanistan. Jeg tenker at respekt er noe av det aller viktigste hvis man skal lykkes i så måte.

Jeg synes også at Godal-rapporten var veldig bra, den har adressert en del ting som jeg hadde håpet at komiteen tok enda mer tak i – en diskusjon om departementene, om forhenværende Justisdepartementet, om Utenriksdepartementet og om Forsvarsdepartementet. Det ville være en overdrivelse å si at alt har vært smertefritt. Overgangen fra én PRT-sjef til neste PRT-sjef – var den flytende? Var den optimal? Ga den god nok effekt? Eller var det slik at vi slet med å få gode nok resultater umiddelbart? Jeg ser i alle fall for meg, etter å ha lest rapporten et par ganger, at vi har et åpenbart forbedringspotensial.

Men igjen: Vi har skapt oss erfaringer, vi har funnet ut av ting, og vi har lært. Men mangfold er også en kvalitet. Hvis man leser f.eks. om de norske styrkene som har trent opp CRU-en i Kabul, marinejegerne og FSK, skrives det i rapporten at forskjellene mellom dem kanskje gjør at de er bedre hver for seg enn sammen. Men begge deler har ulike kvaliteter som bidrar, og som vi kan bruke. I så måte tenker jeg at det er en kvalitet. Men det viktigste er å bruke rett verktøy, til rett tidspunkt og på rett sted.

Igjen til dette med korupsjon, som flere andre har vært inne på: Jeg tror det er en farlig politikk å fortsette å gi midler til et land der man åpenbart ikke tar nok tak i korupsjonsproblemene. Jeg skjønner at man er nødt til å drive statsbygging. Skal man få til et demokrati, må man ha stater og institusjoner som gjør jobben. Men det skal forsvares her også. Hvis vi vet at vi indirekte bidrar til korupsjon, kan vi forsvare det? Hvor store beløp er akseptable før vi sier at nei, nå er nok nok? Jeg skjønner godt at man

er nødt til å bygge stater hvis skal man bygge et demokrati, men jeg tror at det å snakke om Afghanistan som et vestlig demokrati er en illusjon. Man har ingen stor tradisjon for sentraltmakt i Afghanistan. Makten man har i Afghanistan, er basert på de forskjellige krigsherrene i deres regioner og den makten de faktisk tillater Kabul å få. Vi kan snakke om demokrati, vi kan ønske oss demokrati, men til syvende og sist er det afghanerne selv som må skape sitt demokrati, sin måte, sine verdier og sitt grunnlag. Vi kan hjelpe dem, vi kan bistå, og vi kommer til å gjøre det i lang tid framover, finansielt og på alle mulige måter, men for Afghanistan er det en afghansk løsning, ikke en vestlig løsning, som gjelder. Og til de som tror at Afghanistan er tryggere i dag enn for 10–15 år siden: Svaret er åpenbart: Nei.

Svein Roald Hansen (A) [14:27:39]: Det er, som flere har pekt på, ikke vanskelig å finne nedslående sider ved situasjonen i Afghanistan, selv etter alle disse årene med forsøk på å bistå i utviklingen av demokrati, økonomi og modernitet. Men noe er oppnådd, som flere har pekt på. For å repetere noe: Kvinnene har nå stemmerett, seks millioner flere barn får skolegang, og det er bygd infrastruktur som vil være et nødvendig grunnlag for økonomisk framgang. Men det er fortsatt langt fram.

Men var det noe annet å vente enn at forandringen ville kreve tid – trolig generasjoner – i et av verdens fattigste land, herjet av krig i 30 år, i et stammesamfunn uten demokratiske strukturer og knapt nok nasjonale strukturer? Det er kanskje den viktigste erkjennelsen. Forventningene om hvor mye og hvor fort det var mulig å få endret et middelaldersk, patriarkalsk samfunn, var åpenbart for høye. Optimismen var altfor stor og tok ikke inn over seg hvor krevende utgangspunktet var.

Dette er erfaringer vi må ta inn over oss. Hvis vi skal kunne bidra til frigjøringsprosesser og demokratibyggning, må den kulturelle og historiske forståelsen av de samfunnene vi skal bistå i, bli betydelig bedre. Likevel, når SV og Venstre i innstillingen – men jeg forsto at Venstre går ut av den merknaden – trekker den konklusjonen av evalueringsutvalgets rapport at «krigen i Afghanistan var et feilgrep», blir det feil. Da ser man bort fra hva som utløste angrepet på Taliban-regimet. Og når man fortsetter merknaden med at «det norske bidraget ikke i tilstrekkelig grad bidro positivt til utvikling eller demokratisering i Afghanistan», gjentar man feilen som er gjort, nemlig en overdreven tro på hva vi kunne oppnå. For det vi jo ikke kan vite, er hva som ville vært situasjonen i Afghanistan – også med hensyn til internasjonal terror – om det internasjonale samfunn ikke hadde reagert. Det er i hvert fall liten grunn til å tro at situasjonen for innbyggerne i Afghanistan hadde vært bedre, eller at demokratiet hadde blomstret mer enn det som er situasjonen i dag.

Når det gjelder kritikken om manglende debatt om vårt bidrag i Afghanistan, minner jeg om de årlige redegjørelsene og debattene vi har hatt her i Stortinget. Det er altså ikke slik at det ikke har vært debatt eller muligheter for debatt i denne sal. At enigheten har vært bred, har kanskje bidratt til fravær av debatt. Men det er en annen sak, og debatten her i dag har jo heller ikke utløst et så veldig omfattende engasjement utover utenrikskomiteens medlemmer.

Ola Elvestuen (V) [14:30:52]: Som jeg sa i mitt første innlegg, mener Venstre ikke at innsatsen i Afghanistan har vært et feilgrep.

Jeg tok ordet nå for å si at Venstre også vil støtte forslaget fra MDG, ikke fordi vi i det mener at det ligger noen kritikk av de vurderingene som er gjort i Afghanistan. Som utvalget også påpeker: Fangeoppfølgingsavtalen fra 2006 og den oppfølgingen av fanger som Norge har gjort i Afghanistan, danner også grunnlag for hvordan man kan gjøre dette i operasjoner framover. Men en utredning, som ligger i forslaget, vil vi også kunne være med på, som også andre partier har gått inn for fra talerstolen.

Ellers tror jeg det er viktig å si at det er mange som påpeker at innsatsen til etterretningstjenesten har vært veldig vellykket. Spesialstyrkene trekkes fram, særlig også ved den pågående innsatsen sammen med spesialpolitiet i Kabul. Fra Venstres side er vi opptatt av at man trenger å ha en strategisk tålmodighet også med den innsatsen som er. Det er ikke noe mål i seg selv fortsatt å ha en militær innsats, men er det nødvendig, må vi fortsatt holde fast ved at vi går i fellesskap inn og i fellesskap også ut.

Så tror jeg det også er viktig å si at det styrkebidraget som var i Faryab, har vært vellykket som en militær enhet. Ser man på den innsatsen som er gjort av dem som har tjenestegjort, er det ingen tvil om at de har gjort det de skulle i en vanskelig situasjon, og de har operert vellykket som enheter. Så kan man godt si at selve organiseringen av PRT var et vanskelig oppdrag – og om det er noe man ville gjort på nytt. Men ut fra situasjonen er det riktig og viktig, mener jeg, at man har all mulig grunn til å være stolt av den innsatsen som er gjort. Det gjelder også de mentoringsoppdragene som man har hatt gjennom mange år.

Der jo kanskje selvkritikken må være større, er i de politiske beslutningene. For det er ingen tvil om – og det viser også debatten i dag – at selv om man holder fast ved, som Venstre også gjør, et tydelig sivilt og militært skille, må vi få til bedre praktiske løsninger, som jeg viste til. Vi har Liland-rapporten, som har vist hvordan man kan gjøre det, i hvert fall forslag, uten at det utfordrer prinsippet. Men det er klart at vi hadde også en Faryab-strategi, som jo utvalget sier at gir ingen styringssignaler og har ingen funksjon. Her må vi gjøre dette på en langt bedre måte i årene framover.

Helt til slutt: Det gjelder også selve diskusjonen om hvordan vi skal benevne konflikten. Det tok altfor lang tid før man i det hele tatt var villig til å benevne dette som en væpnet konflikt, med den usikkerheten som det også var for dem som var i Afghanistan, som jo i stadig større grad opplevde at de var i en regulær krig.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [14:34:10]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Rigmor Andersen Eide om reform av utviklingspolitikken (Innst. 243 S (2016–2017), jf. Dokument 8:25 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sylvi Graham (H) [14:35:07] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke for samarbeidet i komiteen om saken og si at Kristelig Folkeparti her har fremmet flere gode forslag til oss.

Det er bred enighet om hovedlinjene i norsk utviklingspolitikk, og dette reflekteres i representantforslaget. Dette er det viktig å hegne om og bygge videre på. Norge er i verdenstoppen som bistandsgiver, både i prosentandel av BNI og per innbygger. En prosent av BNI går til bistand, også i 2017. Vi mener at bistandsnivået fortsatt skal være høyt.

I løpet av de siste 20 årene er rundt én milliard mennesker i verden blitt løftet ut av ekstrem fattigdom. Det har hovedsakelig skjedd gjennom økonomisk vekst og deregulering i det tidligere Øst-Europa, i Kina og i India. Fellesnevneren er en mer åpen økonomi og utstrakt internasjonal handel. Hjelp til utvikling i andre deler av verden handler om vårt ansvar for å hjelpe våre medmennesker, men det er også i norsk interesse å sikre utvikling og menneskerettigheter, både av sikkerhetspolitiske hensyn og for å forebygge ustabilitet, som igjen kan påvirke oss.

Målet for norsk utviklingspolitikk er og forblir å bekjempe fattigdom. Over halvparten av norsk bistand går til lavinntektsland og minst utviklede land. Afrika sør for Sahara er den regionen som mottar mest. Vi må ikke glemme at et økende antall av de aller fattigste menneskene – over 70 pst. – lever i mellominntektsland. Norsk bistands- og utviklingspolitikk bør ha fokus på de tematiske og geografiske områdene der Norge kan utgjøre størst forskjell og kan bidra mest til bærekraftsmålene, som det løftes fram i denne saken.

Norges humanitære innsats er i år rekordstor grunnet enorme behov. 5 mrd. kr til humanitær innsats er en økning på 50 pst. siden 2013. Regjeringen legger vekt på kontinuitet og forutsigbarhet. Men norsk bistand, ikke minst humanitær bistand, blir også verdsatt internasjonalt på grunn av vår evne til å reagere raskt på nye utfordringer. Derfor synes jeg det er underlig at Arbeiderpartiet og flere går inn for en fordelingsnøkkel av norsk bistand hvor maksimalt 10 pst. av bistanden skal gå til humanitær hjelp, dvs. nødhjelp i krig, kriser og konflikt, når behovene og FN's appeller er rekordstore. Bare i år ville vår humanitære bistand vært redusert med om lag 1,5 mrd. kr om dette hadde vært gjeldende. Og akkurat nå ser vi at den verste sultkatastrofen siden 1945 utspiller seg i flere afrikanske land og i Jemen. 1,4 millioner barn står i fare for å dø før sommeren. Da er det utrolig at man i det norske storting er rede til å vedta at akutt nødhjelp fra oss skulle ha vært redusert med 1,5 mrd. kr.

Komiteen er enig i at det er essensielt at Norge følger opp forpliktelsene fra det humanitære toppmøtet The Grand Bargain i Istanbul i mai 2016. Der ble det bl.a. ved-

tatt et mål om at 25 pst. av den globale støtten til humanitær bistand skal kanaliseres gjennom lokale og nasjonale aktører så direkte som mulig, og at vi også skal bidra gjennom globale finansieringsmekanismer som de humanitære landfondene.

Forslaget om å opprette en slags kunnskapsbank er også enstemmig, og det er også med i utviklingsmeldingen om bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk, som regjeringen la fram den 5. april, og som jeg tidligere har referert til.

Internasjonalt er det stadig økende etterspørsel etter fagkompetanse, og samarbeidsprogrammer som Skatt for utvikling, Olje for utvikling og Fisk for utvikling er etterspurt ute. Det er en fordel om slik støtte blir bedre koordinert. Derfor er det fornuftig, som forslagsstillerne har invitert til, å samle ressursene i en egen ordning under en felles plattform i Norad som skal formidle faglig rådgiving til fattige land innen utvalgte sektorer der Norge har særlig kompetanse.

Flertallet i komiteen er også enig om ytterligere å konsentrere bistanden både geografisk og tematisk for å få bedre resultater. Antallet mottaksland for norsk bistand er redusert med nesten en fjerdedel, fra 113 i 2014 til nå under 90. Bistand over sivilsamfunnsposten og til humanitær nødhjelp er ikke omfattet av konsentrasjonsprinsippet. Regjeringen har allerede redusert antallet bistandsavtaler med rundt en tredjedel siden januar 2015.

Det er også bred samling i komiteen om støtte til utdanning. Bistanden til utdanning er doblet i denne regjeringens periode. I 2017 går 3,4 mrd. kr til utdanning. Mer enn 3 mrd. kr går til global helse – 600 mill. kr mer enn for fire år siden.

Støtten til FN og de multilaterale utviklingsbankene opprettholdes på et høyt nivå. Norge arbeider aktivt for enighet i FN om at bærekraftsmålene er grunnlaget for FNs arbeid på landnivå, og at FN-reform er viktig.

Om forslagene:

Forslagene III, V, VII og VIII fremmes av en samlet komité.

Forslag IV fremmes av alle partier utenom SV.

Forslagene I, II, VI, IX og X blir fremmet av et annet flertall bestående av alle partier utenom regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet, som ikke støtter disse forslagene.

Regjeringspartiene støtter heller ikke mindretallsforslaget, som noen andre sikkert vil ta opp.

Anniken Huitfeldt (A) [14:40:47] (komiteens leder): Utviklingshjelp virker. Grunnleggende tilbud om vaksiner og helsehjelp ved fødsel reduserer barnedødeligheten. Utdanning bidrar til vekst, og bekjempelse av korrupsjon bidrar til økte utenlandsinvesteringer. Derfor må vi fortsette. Men vi må også lære av de feilene som er gjort i norsk og internasjonal bistandshistorie, og diskutere hvordan utviklingshjelp kan bidra til fattigdomsbekjemping i en tid med økonomisk vekst i mange tidligere lavinntektsland og framvekst av terror og sårbare stater i andre regioner. Vi må også bidra til mer kunnskap og kompetanse. Derfor er det viktig å samle denne erfaringen, slik Kristelig Folkeparti foreslår og får gjennomslag for i dette forslaget.

I regjeringserklæringen står det at i denne stortingsperioden skal vi få en utviklingspolitisk redegjørelse hvert år.

Det har vi ikke fått. Regjeringa har videreført arbeidet med vaksiner og økt satsingen på utdanning. Det er bra. Men det har også vært gjennomført kutt, spesielt innenfor klimabistand og avskoging, uten at endringene har vært skikkelig debattert. Innenfor fornybar energi har denne regjeringa langt på vei utradert Stoltenberg-regjeringas milliardsatsing. Den nylig annonserte såkalte satsingen på fornybar energi utgjør bare en brøkdel av nivået i 2013, og det har vært kutt i arbeidet med reproduktiv helse. Den nylig annonserte ekstrabevilgningen utgjør i praksis bare en reversering av tidligere kutt sammenliknet med forrige regjeringens bevilgninger på dette området – og det blir for smått når Trump-administrasjonen gjennomfører dramatiske kutt.

Jeg mener Kristelig Folkepartis representantforslag har bidratt til en mer fokusert debatt om utviklingspolitikk enn det vi har hatt i Stortinget de siste fire årene, og det er bra. Det har vært viktig å slå fast at målet med bistand er fattigdomsreduksjon. I dag er det spesielt viktig i Afrika sør for Sahara. Vi har derfor støttet mange av Kristelig Folkepartis forslag og gått inn for at enkelte av dem skal utredes nærmere. Det vi har støttet, er bl.a. større grad av samstemthet i norsk utviklingspolitikk, klarere og mer forutsigbare program på ulike områder og bedre kunnskapsoverføring.

Jeg vil takke Kristelig Folkeparti for representantforslaget og saksordføreren, som på en solid måte har bidratt til at vi kan skrive komiteen sammen på vesentlige punkter.

Jeg vil til slutt ta opp Arbeiderpartiets forslag.

Presidenten: Representanten Anniken Huitfeldt har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Tone Heimdal Brataas (FrP) [14:43:37]: Det som er bra med denne saken, er at det ønskes reform av utviklingspolitikken. Flere av forslagene som er kommet, kan vi enes om på tvers av partigrensene, mens andre forslag enes vi kanskje ikke like lett om. Fremskrittspartiet imøteser også debatten som kommer senere, om regjeringens stortingsmelding om framtidsrettet utviklingspolitikk, for det er viktig å se på hvordan Norge best skal bidra til å nå FNs bærekraftsmål gjennom utenriks- og utviklingspolitikken.

Det har alt blitt tatt mange viktige grep i utviklingspolitikken siden Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen tiltrådte i 2013. Nivået er fortsatt høyt – 1 pst. av BNI. Det må sies at for Fremskrittspartiet er ikke presentsatsen i seg selv viktig, men det er hva vi gjør, behovene, resultatene som oppnås, som er viktig. Videre har vi redusert antall land som mottar bidrag – fra 116 land til nå 85.

Vi kan ikke hjelpe alle. Derfor er fokuset på de tematiske og geografiske områdene der Norge kan utgjøre størst forskjell og bidra mest til bærekraftsmålene, viktig. Dette vil bidra til å optimalisere resultatene, for det er viktig at vi har strenge krav til effektivitet og kontroll, og at vi får større kompetanse i oppfølging og administrasjon. Det er i hvert fall hensikten.

Det er foretatt en konsentrasjon av satsingen på bl.a. utdanning, helse, næringsutvikling og jobbskaping, kvinner og likestilling, landbruk og matsikkerhet. Utdanning er et av hovedsatsingsområdene, og innsatsen for dette er do-

blet i denne stortingsperioden, med særlig satsing på kvinner.

Dette med satsing på kvinner er viktig. Hvert år dør 300 000 kvinner av årsaker som kan forebygges, i forbindelse med svangerskap og fødsel. 99 pst. av disse kvinnene er bosatt i et utviklingsland. Helsetjenestene må bygges ut. Videre er det viktig med innsats for kvinners politiske og økonomiske deltakelse, bekjempelse av vold og fremming av seksuell og reproduktiv helse, for at kvinner skal ha frihet og mulighet til å forme sitt eget liv.

Næringsutvikling, jobbskaping og skatteinntekter er viktig for fattigdomsbekjempelse og for å bidra til økonomisk bærekraft og utvikling. Det er derfor gledelig at komiteen støtter regjeringen i å øke norsk støtte til næringsutvikling i utviklingsland, og det legges til rette for strategisk samarbeid med norsk næringsliv og norske kunnskapsmiljøer. I dette må det ligge et godt styringssett i bunnen. Det er en grunnleggende forutsetning for enhver utvikling, og det er derfor bra at bistandspolitikk og norsk utviklingspolitikk tar sikte på å bidra til demokrati og åpenhet.

Satsing på næringsutvikling som gjelder kvinner, er ikke bare et virkemiddel for kvinners økonomiske stilling, men kan ha en positiv effekt på lokal og nasjonal økonomi. Kvinner er bl.a. viktige aktører i landbruket.

Vi har svært mange mål og delmål som vi har satt for vår utviklingspolitikk, og den griper inn i de aller fleste områdene i menneskets og samfunnets liv og virke. Tidligere i dag deltok jeg på et internt seminar om utviklingspolitikk, der bl.a. en historiker med 40 års erfaring holdt et veldig interessant innlegg. Vi skal ikke dvele ved det som har gått galt i fortiden, og jeg må jo få skyte inn at det også har vært gjort mye bra, men det er et par ting som allikevel er viktig å ta med seg. Erfaringsmessig, når det gjelder prosjekter som ikke har lyktes fullt ut, har årsaken vært at vi har hatt for mye penger å bruke på for mange prosjekter. Vi gapte over for mye. Så etablerte vi på et for høyt nivå, som var vanskelig for mottakerne å videreføre, og lærdommen er at vi må ha mer fokus på mottakeransvar.

Konsentrasjonen av satsingsområder, som jeg alt har nevnt, er bra, men den er også veldig bred. Jeg håper ikke at vi igjen gaper over for mye. Det å utvikle samfunn og institusjoner har vist seg å være et svært krevende arbeid.

Til slutt: Verden har endret seg mye siden Norge begynte med bistand for mange tiår siden, og verden er fortsatt i veldig rask endring. Norsk utviklingspolitikk må forholde seg til dette. Vi vet nå at det er handels- og næringsutvikling som bidrar mest til å få personer ut av fattigdom, og som gjør at land kan utvikle seg videre, slik at man permanent blir ute av fattigdommen. Fremskrittspartiet mener at virkelig utvikling skapes på grasrotnivå, der folk selv tar ansvar for egen utvikling. Det er ikke alt som kan styres utenfra, det må vokse fram i landene selv.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:48:57]: Som en av forslagsstillerne bak Kristelig Folkepartis representantforslag om en reform av utviklingspolitikken er jeg svært glad for den positive oppslutningen i innstillinga og også i debatten i dag. Da Kristelig Folkeparti sist høst først la fram en egen utviklingsmelding og så dette omfattende representantforslaget, var målet vårt å skape en ny debatt og en fornyet utviklingspolitikk for å få en mer effektiv

bistand. Behovet for en prinsipiell debatt skyldtes bl.a. disse utviklingstrekkene:

- Bistanden til mellominntektsland har økt på bekostning av fattige land i Afrika sør for Sahara.
- Bistanden er fortsatt fragmentert på mange sektorer og går til minst 85 utvalgte land.
- Norsk bistand har de siste årene blitt mer uforutsigbar, med store og brå svingninger i bevilgninger.
- Den sentrale bistandskompetansen og forvaltningskapasiteten er i ferd med å forvitne.
- Utviklingen av budsjettstrukturen har over tid gitt Stortinget mindre innsyn i og innflytelse på prioriteringene gjennom de årlige budsjettene.

Derfor fremmet vi et uvanlig stort antall konkrete forslag for å gi viktige føringer som kunne påvirke regjeringas arbeid med den utviklingsmeldinga som skulle komme i vårsesjonen. La meg takke de andre partiene, som har bidratt til gjennomslag og flertall for mange av disse forslagene. Dette har også påvirket innholdet i regjeringas nye utviklingsmelding, og det er bra.

Stortinget gir i dag, med de vedtak som nå gjøres, viktige føringer for hva som skal skje i utviklingspolitikken framover. Jeg skal prøve å rekke å trekke fram minst fem viktige grep.

For det første er det viktig at et flertall går inn for en sterkere geografisk og tematisk konsentrasjon av bistanden, der det legges opp til at det er et avgrenset antall partnerland som vil motta en volummessig større andel av bistanden. Dette vil hindre den fragmenteringen av norsk bistand som vi har sett de siste årene.

For det andre er det viktig at et samlet storting nå slår fast at innsatsen for sårbare stater skal ha sitt utgangspunkt i klare kriterier. Når Stortinget i dag vedtar å be regjeringa prioritere de sårbare statene som henger mest etter med hensyn til FN's bærekraftsmåls fattigdomsindikatorer, og som anses mest utsatt i henhold til OECDs sårbarhetskriterier, er det et viktig gjennomslag for Kristelig Folkeparti. Det er et flertall i Stortinget som nå slår fast at utviklingshensyn skal veie tyngre enn norske interesser. Etter vår mening og vurdering betyr det at det ikke er sikkerhetspolitiske eller migrasjonsrelaterte egeninteresser som skal styre innsatsen for sårbare stater.

For det tredje er det svært viktig at Stortingets flertall nå gir et klart signal om at det er behov for en reform av hele bistandsforvaltningen. Selv om ulike partier har ulik tradisjon for i hvilken grad Stortinget bør gi styringssignaler om forvaltningsmessige forhold i regjeringa, er dette et klart politisk signal. Det er også svært viktig at flertallet ber regjeringa i budsjettproposisjonen til høsten legge opp til en ny budsjettstruktur. Det kan høres teknisk ut, men det er svært viktig for den folkevalgte styringen av bistanden.

For det fjerde er det veldig bra at fattigdomsorienteringen i norsk utviklingspolitikk nå styrkes. Stortingsflertallet går inn for at andelen som går til de minst utviklede landene, ikke synker, og at innsatsen for å bistå landene med de største utviklingsutfordringene, som flere land i Afrika sør for Sahara, økes.

Det er også veldig bra at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Venstre støtter at en indikativ fordelingsnøkkel utredes, som kan sikre en forutsigbar prioritering av langsiktig fattigdomsorientert bistand.

Disse fem grepene er svært viktige og vil bidra til en sterkere fattigdomsorientering, større forutsigbarhet i bi-

standen og mer langsiktighet i innsatsen når det gjelder både område og land. Dette er avgjørende for at Norge skal bidra til at vi når bærekraftsmålene. Selv om det står mye bra i regjeringas utviklingsmelding, inneholder den likevel ingen av disse fem grepene. Derfor er det nødvendig at Stortinget gjør disse vedtakene i dag.

I tillegg er vi fra Kristelig Folkepartis side glad for viktige gjennomslag for en utvidelse av perioden for rammeavtalene for frivillige organisasjoner, slik at de kan få mer forutsigbarhet for sin virksomhet. Vi er svært tilfreds med at Kunnskapsbanken, en felles plattform for faglig bistand, nå vil bli etablert, som også regjeringa går inn for. Det er positivt at Stortinget nå ber om at forpliktelsene på den humanitære siden fra Istanbul-toppmøtet gjennomføres, og at overgangsbistanden bør vurderes i denne sammenheng.

Til slutt: Utviklingspolitikk er mer enn bistand. Det er derfor av stor betydning at det nå er flertall i Stortinget for en samstemthetsreform. Det betyr at Norges fotavtrykk også på andre områder i større grad ivaretar utviklingslandenes interesser.

Liv Signe Navarsete (Sp) [14:54:12]: Eg vil starte med å takke våre vener i Kristeleg Folkeparti for deira omfattande arbeid og velskrivne representantforslag om reform av norsk utviklingspolitikk. Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti har ei lang historie med godt samarbeid, og det gjeld ikkje minst utviklingspolitikken. I denne saka står me saman med Kristeleg Folkeparti i det aller meste, då mange av dei same verdiane ligg til grunn for vår utviklingspolitikk.

Målet med utviklingspolitikk er å redusere og på sikt avskaffe fattigdom. Senterpartiet ønskjer å leggje til rette for eit samfunn med mindre ulikskap, både nasjonalt og globalt. Skal me lukkast med det, må Noreg tenkje langsiktig i bistandspolitikken. Langsiktigheit er eit stikkord – og noko av det viktigaste med dette representantforlaget. Me må tenkje langsiktig og handle føreseieleg. Det er viktig knytt til tematiske satsingar, ikkje minst av omsyn til ulike sivile organisasjonar som skal bidra til utvikling i landa der dei arbeidar. Me må tenkje langsiktig for å hindre svoltkatastrofar, som igjen gir næring til konflikhtar og andre kriser. Saksordføraren viser til veksten i trongen for humanitær naudhjelp. Ei langsiktig satsing på matproduksjon kan redusere trongen for akutte straksløysingar.

Eg vil understreke kor viktig det er at Noreg òg i framtida bilateralt følgjer opp landa som mottek norsk bistand. All norsk bistand skal ikkje gå inn i store fond der kontrollen og informasjonen me får, går gjennom styrerom i Washington eller andre hovudkontorbyar, men tvert imot framleis forvalta bilateralt.

Forslaget om føreseielege og langsiktige bistandssatsingar på særskilde sektorar som helse, utdanning, næringsutvikling, landbruk/matsikkerheit og klima er svært viktig. Senterpartiet var i handsaminga i komiteen tydeleg på at landbruk og matsikkerheit må vere eit eige satsingsområde, ikkje berre eit undertema under næringsutvikling, og eg er veldig glad for at alle parti står saman om dette i innstillinga. Gjennom utviklingspolitikken må me syte for at alle menneske får dekt sine mest grunnleggjande behov. Det er vanskeleg å gi utdanning og læring som gir mening for dei som går rundt svoltne, utan tilgang til reint vatn.

I innstillinga er det ofte vist til FN's berekraftsmål, og det er eg glad for. Senterpartiet meiner FN's berekraftsmål

peiker ein rett veg. Medan mål nr. 1 seier at ein skal utrydde fattigdom i verda, gjer mål nr. 2 det klart at ein skal utrydde svolt, oppnå matsikkerheit og betre ernæring og fremje berekraftig landbruk. Noreg har høg kompetanse innan landbruk, noko vi må gjere nytte av i vårt utviklingsarbeid. Eit landbruk som gir auka produktivitet basert på ei berekraftig forvaltning av jorda og naturressursane, er avgjerande for å løfte fleire menneske ut av fattigdom. Det er ingen andre næringar som kan måle seg med landbruket når det gjeld å skape sysselsetting og økonomiske ringverknader for dei aller fattigaste i verda. Studiar har vist at den mest effektive måten å redusere fattigdom på, er å støt- te småbønder i utviklingsland.

Ein samla komité slår i innstillinga fast at likestilling og styrking av kvinners rettar skal integrerast i all utviklingspolitikk. Dette er viktig. Å styrkje kvinners rettar og betre likestillinga i fleire mottaksland er eit mål i seg sjølv. Samstundes er det nausynt for å sikre økonomisk utvikling og rettviss fordeling av ressursane. Det er godt dokumentert, m.a. frå Verdas handelsorganisasjon, at å styrkje kvinners økonomiske, politiske og sosiale rettar styrkjer demokrati- et og legg til rette for betre økonomisk utvikling.

I innstillinga slår Senterpartiet saman med Kristeleg Folkeparti, Venstre og SV fast at dei frivillige organisasjonane er svært avgjerande i kampen for å utrydde fattigdom. Senterpartiet ynskjer å stø oppbygginga av nasjonalstatar som vert styrte gjennom eit levande folkestyre og desentralisering av makt. Spreiing av makt føreset eit aktivt sivilt samfunn i kvart land. Mange av dei store demokratiske reformene verda har opplevd, har hatt sitt utspring i arbeid i sivile organisasjonar. Eit døme frå nyare tid er Kwartetten for nasjonal dialog i Tunisia, som fekk Nobels fredspris i 2015.

Ein samla komité slår fast at det er viktig at sivilsamfunnsorganisasjonane har moglegheit til å arbeide med eit langsiktig perspektiv. Det er nødvendig at eit samla storting stadfestar dette. Dei sivile organisasjonane må ha føreseielegheit i sitt arbeid. I regjeringa sitt forslag til statsbudsjett for 2016 var det eit døme på det stikk motsette. Regjeringa føreslo då i realiteten ei omfattande omlegging av norsk bistandspolitik, der satsinga på sivilsamfunnet ville vorte dramatisk svekt. Dette var grunnen til at Senterpartiet i sitt alternative utviklingsbudsjett for 2016 auka løyvingane til sivilt samfunn med nær 1,3 mrd. kr samanlikna med regjeringa sitt budsjett for 2016, og til Stortinget sitt vedtak, som avviste ei så stor omlegging i heilt feil retning.

Iselin Nybø (V) [14:59:25]: Som flere har gjort før meg, ønsker jeg også å takke forslagsstillerne for å fremme en viktig sak. Her er det mange gode forslag, og Venstre støtter de aller fleste av dem.

Dette representantforlaget må også ses i sammenheng med St.meld. 24 for 2016–2017, Felles ansvar for felles fremtid. Bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk, som regjeringen la fram rett før påske. Venstre vil prioritere de bærekraftsmålene som har som mål å bekjempe fattigdom og samtidig skape et bærekraftig klima. Det handler nettopp om framtiden. Det vil si at vi må prioritere områder som klima og miljø, ren energi, kunnskap, næringsutvikling og likestilling. Det er utrolig viktig med et godt og sterkt internasjonalt samarbeid for å nå disse bærekraftsmålene.

De fleste av verdens fattigste lever nå i mellominntektsland. Et voksende gap mellom rike og fattige er ikke bærekraftig. Det kreves en annen måte å løse fattigdomsproblemene på nå enn tidligere. For å lykkes i arbeidet med fattigdomsbekjempelse kreves det at alle land viser vilje og evne til å drive aktiv fordelingspolitikk, og at det bygges institusjoner til dette formålet. Det er f.eks. viktig med et skatteinnkrevingssystem som fungerer, en ressursforvaltning som er bærekraftig, osv. Norge har gode forutsetninger for å delta i det globale arbeidet med å redusere fattigdom. Vi har kapital, og vi har relevant kunnskap på en del områder, men vi må bruke bistandsmidlene våre klokt. Det sier dette representantforslaget en del om.

Forskning er ikke noe som er særlig omtalt i dette forslaget, men det er viktig for framtidig utforming av norsk og internasjonal utviklingspolitikk å fokusere på forskning og se til forskningen. Da kan man vite hvordan det går an å komme seg ut av fattigdom, både som nasjon og som fattige deler av et samfunn. Gjennom forskning kan vi se hvordan norsk utviklingspolitikk faktisk fungerer, og ikke minst kan vi gjennom forskning finne ut hvordan vi skaper utviklingsmekanismer og incentiver som gjør mottakerne av bistandsmidler mindre avhengige av disse.

Venstre mener at Norge har et moralsk ansvar for å bidra til å redusere fattigdom i verden. Det bør derfor være et mål at 1 pst. av BNI skal brukes til utviklingsformål. Samtidig må vi arbeide for at behovet for dette bidraget skal gå ned. Hvilke incentiver og mekanismer må da fungere? Det vet vi for lite om, derfor trenger vi mer forskning på dette området.

I innstillingen til dette representantforslaget står det ganske klart at Norge skal føre en feministisk utviklings- og utenrikspolitikk. Her er vi enige, alle partiene, om at vi skal ha både en målrettet kvinne- og likestillingspolitikk og en kvinne- og likestillingspolitikk som gjennomsyrrer all utviklingspolitikk. Norge har vært tydelig i likestillingspolitikken internasjonalt lenge, men også dette representantforslaget er klare ord for pengene, og det gleder selvsagt et Venstre-hjerte.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Bård Vegar Solhjell (SV) [15:03:17]: Takk igjen til saksordføreren for godt og grundig arbeid med eit uvanleg stort representantforslag. Sidan dette er dagen for rapportar som ligg bak saker i Stortinget, kan det kanskje vere verdt å nemne den opphavslege rapporten, eller meldinga, som vel generalsekretær i Kristeleg Folkeparti, Hilde Frafjord Johnson, leia arbeidet med, og som Kristeleg Folkeparti tidlegare la fram. Den danna litt av grunnlaget for dette og var riktig nok meir omfattande, men etter mitt syn ganske god og interessant. Dessutan takkar eg forslagsstillarane, som tok det vidare.

Det er ei rekkje interessante ting å seie om denne innstillinga. Det er sånn at fleirtalet og synspunkta går litt på kryss og tvers. Ein god del viktige ting står komiteen saman om. Men viss eg likevel skulle trekkje fram eitt gjennomgåande trekk ved denne innstillinga, er det kor mange stader dei tre sentrumspartia, Arbeidarpartiet og SV står saman og har same innretninga og forståinga av utviklingspolitikken – som Høgre og Framstegspartiet ikkje deler. Nesten alle stader er det alle partia. Enkelte

stader er det fire av fem som står saman, men like fullt. Lat meg nemne sju eksempel blant mange fleire i innstillinga:

- Alle fem partia står saman om å gjennomføre ei samstemdheitsreform i utviklingspolitikken og beskriv det kort i innstillinga.
- Alle partia står saman om at ein ikkje skal redusere til dei minst utvikla landa, som er særleg ramma av fattigdom.
- Samtidig står dei same fem partia saman om at vi skal føre ein aktiv fordelingspolitikk som del av utviklingspolitikken, òg innanfor i land, noko som f.eks. betyr at mellominntektsland må vere viktige. Dei to måla kan stå i konflikt med kvarandre, med mindre ein har eit betydeleg lyft i norsk bistand i åra som kjem.
- Så står vi saman om – dvs. Kristeleg Folkeparti står faktisk ikkje inne på det, men likevel – at freds- og forsoningsarbeid skal vere unnateke konsentrasjonen av norsk bistand, som det er brei einigheit om, altså at fred og forsoning i tillegg til andre ting skal vere unnatekne.
- Dei fem partia står saman om felles sårbarheitskriterium, som er omtalte i meldinga i forbindelse med ein sårbarheitsstrategi som Stortinget etter kvart skal ta stilling til.
- Vi står saman om å styrkje bistanden som vert forvalta av frivillige organisasjonar. Sjølv om det er litt ulike merknader, står vi saman om eit felles forslag på det punktet.
- Og vi står saman om behovet for ei reform av bistandsforvaltninga, som er beskriven her, og som det vil vere behov for å jobbe med.

I tillegg meiner eg at dei same fem partia ei rekkje gonger i Stortinget har vist evne til å finne gode løysingar saman i saker der det er ueinigheit om verdspørsmål – eller andre viktige spørsmål. Når det gjeld rolla til regnskogssettinga, er det no f.eks. felles merknad frå fire – alle bortsett frå Arbeidarpartiet – om at ho skal bestå og forvaltast som i dag, trass i litt ulike synspunkt tidlegare, f.eks. mellom SV og Kristeleg Folkeparti. I likestillingsspørsmål er ein nærmare å finne felles synspunkt, sjølv om det framleis er litt ulike syn på korleis ein skal vareta likestilling endå tynge. Og eg kunne sjølv sagt ha lagt til eit viktig punkt til: Det er desse fem partia som over tid har gått inn for at minst 1 pst. av BNI skal gå til bistand, og har halde fast ved det over ganske lang tid no.

Så kanskje aller tydelegast, vil eg seie, viser denne innstillinga at det er stort grunnlag for at det i den delen av utanrikspolitikken som handlar om utvikling og bistand, kan finnast svært gode løysingar mellom sentrum og venstresida i norsk politikk – og at hovudskiljelinjene går mellom Høgre og Framstegspartiet på den eine sida og resten av partia på den andre sida. Og det er viktig, trur eg, å ta med seg inn i åra som kjem, uavhengig av korleis det skulle utvikle seg med regjeringa – dvs. ikkje heilt uavhengig av det, men litt uavhengig av det – at det betyr at det er eit etablert fleirtal i norsk utviklingspolitikk for framleis å sikre utvikling, både nytanking innanfor feltet og også ved å ha ei satsing på det i åra som kjem.

Rasmus Hansson (MDG) [15:08:20]: Jeg stiller da som ankermann i hallelujakoret over Kristelig Folkepartis gode initiativ i denne saken. Vi i Miljøpartiet De Grønne stiller oss helt bak de overordnede problemstillingene

som Kristelig Folkeparti tar opp i dette forslaget, og særlig vil jeg understreke forslaget som flere andre partier også slutter seg til, om en samstemthetsreform. Ikke bare er det generelt viktig å samordne utviklingspolitikken selv og andre virkemidler i norsk politikk, men det er særlig viktig å ta opp det som Miljøpartiet De Grønne flere ganger har påpekt, nemlig at har vi en utviklingspolitikk, må vi også bruke de tyngste virkemidlene som vi rår over, til å fremme målene i den utviklingspolitikken. Da er særlig oljefondet viktig, som redskap for en bærekraftig utvikling som begrenser katastrofer og andre uheldige hendelser i utviklingsland, og de langsiktige klimakonsekvensene av norsk oljepolitikk, som jo på sikt vil bli en hovedårsak til behov for katastrofehjelpe på grunn av naturkatastrofer og påfølgende migrasjon.

I Miljøpartiet De Grønne er vi glad for at det er bred enighet om de store linjene i utviklingspolitikken: menneskerettigheter, fattigdomsorientering, medbestemmelse og ikke-diskriminering, klima og miljø, kvinners rettigheter og likestilling, sammen med antikorrupsjonsarbeid. Jeg er glad for at det er understreket også fra regjeringens side i utviklingsmeldingen at fattigdomssatsingen skal styrkes. Den meldingen kommer vi tilbake til, og det blir en spennende debatt.

Så er vi tilsvarende skuffet over at regjeringen over flere år har benyttet flyktningssituasjonen som argument for å kutte ikke minst i langsiktig klima- og miljøbistand, som jo er bistand som nettopp ligger til grunn for å begrense behovet for katastrofebistand i framtida.

Når det gjelder forslaget fra Kristelig Folkeparti om en indikativ fordelingsnøkkel for forskjellige deler av bistanden, med prosentvise angivelser av hvor mye til hver sektor, er Miljøpartiet De Grønne imidlertid ikke enig. Vi har stor sympati for tankegangen, som helt åpenbart er å forsvare deler av bistanden som kan komme under press i akutsituasjoner, og vi ønsker definitivt å følge opp den diskusjonen, men vi mener at tilnærmingen som er foreslått her, er såpass rigid at vi ikke kan støtte den. Vi registrerer at så vidt vi vet, er det vi som er på vippen i denne saken, og det får så være at vi da vipper flertallet i Kristelig Folkepartis forslags disfavour. De får tilgi oss det, og så får vi ta den diskusjonen videre.

Miljøpartiet De Grønne mener bestemt at tiltak for asylsøkere her i Norge ikke skal finansieres over bistandsbudsjettet, men vi skal selvfølgelig ha fleksibilitet i bistandsbudsjettet til å justere fordelingen mellom utviklingsbistand og nødhjelp når det er nødvendig – det er jo ikke forutsigbare situasjoner.

Med dette tror jeg at jeg avslutter dette lille innlegget, selv om det er litt tid igjen.

Utenriksminister Børge Brende [15:12:54]: La meg starte med å gi honnør til Kristelig Folkeparti for partiets sentrale rolle i utviklingspolitikken. Jeg må skuffe representanten Rasmus Hansson, som mente han skulle være ankermann i så måte, men jeg vil slå fast at mye av tankegodset i Kristelig Folkepartis representantforslag nå også er videreført og konkretisert i regjeringens melding til Stortinget om norsk utviklingspolitikk.

Det er også riktig å minne om at i de siste fire årene har regjeringen inngått budsjettforlik med Kristelig Folkeparti, hvor Kristelig Folkeparti også i betydelig grad har hatt en hånd på rattet når det gjelder innretningen av norsk bi-

standspolitikk de fire siste årene, noe som har vært veldig bra – et veldig konstruktivt samarbeid.

Noen har nok på dette området vært litt mer opptatt av kartet enn av terrenget. Terrenget på dette området er at det har vært bred enighet i Stortinget om innretningen, og Kristelig Folkeparti har vært med på de budsjettene og den innretningen som har vært vedtatt. Det er ikke sikkert det stemmer overens med det kartet man ønsker å tegne, men det er nå en gang slik at terrenget vinner over kartet.

Gjennom bærekraftsmålene har verdenssamfunnet satt seg ambisiøse mål: Fattigdommen skal utryddes innen 2030. Samtidig står vi overfor en krevende situasjon preget av krig, konflikt og et internasjonalt normverk under press.

Jeg er helt enig i, og har slått fast i stortingsmeldingen, at det er fattigdomsorienteringen som gjelder i norsk utviklings- og bistandspolitikk. Samtidig vil jeg legge frem et dilemma for Stortinget, for det er flere her som har sagt at regjeringen ikke har gjort nok for å konsentrere seg om en fattigdomsorientering. Men samtidig er det de representantene som også har fremhevet at f.eks. regnskogsatsingen er avgjørende, noe som jeg også er enig i, men regnskogsatsingen gjør altså Brasil til det fremste mottakslandet av norsk bistand, og dette skjedde under åtte år med rød-grønn regjering. Jeg kritiserer det ikke. Jeg står inne for det. Men det har vært en av årsakene til at fattigdomsorienteringen har gått litt ned i norsk bistand. Samtidig er det de aller fattigste landene som blir rammet av klimaendringene, så dette er noe vi må ta med oss i den videre diskusjonen.

En annen årsak til at fattigdomskonsentrasjonen har gått litt ned, er at vi har økt den humanitære innsatsen med 50 pst. på grunn av den forferdelige katastrofen – den verste humanitære katastrofen som har rammet verden siden annen verdenskrig – som nå på sjuende året pågår i Syria. Syria og nabolandene, i hvert fall Libanon og Jordan, er faktisk definert som mellominntektsland i det nedre sjiktet. Men et land som står overfor den type asymmetriske utfordringer, skal selvsagt få hjelp. Og det har Stortinget også vedtatt. Det viser noe av den fleksibiliteten som også er nødvendig i utformingen av et fremtidsrettet bistandsbudsjett.

Jeg er helt enig med dem som sier at utviklingspolitikk er langt mer enn bistand. Som virkemiddel er bistand på langt nær tilstrekkelig for å nå bærekraftsmålene. Hvordan skal norsk utviklingspolitikk utformes i en slik situasjon? Hvordan bruker vi bistanden mest mulig effektivt?

Bærekraftsmålene representerer en ny tilnærming til utvikling. De er universelle. De forplikter oss alle. Landene er gjensidig avhengige av hverandre. Ulike politikkområder henger sammen.

Vi skal sikre at helheten i norsk politikk så langt som mulig bidrar til utvikling i fattige land. Vi foreslår opprettelse av et bredt sammensatt forum som skal bidra til at vår politikk blir enda mer samstemt. Jeg synes det er konstruktive innspill også fra komiteen om dette. Det samme gjelder forslag om f.eks. å opprette en egen enhet i Norad som skal jobbe med bl.a. kapasitetsbygging.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anniken Huitfeldt (A) [15:18:05]: Jeg vet ikke om utenriksministeren har oppfattet at det er et ønske fra

Stortinget om å ha langt større innflytelse over det som er utviklingsbudsjettet. Det har vært en vedvarende kritikk mot denne regjering, som også har vært fremmet i de ulike budsjettprosessene, at her er det så stor fleksibilitet at Stortinget i realiteten ikke bestemmer over hvordan norsk utviklingshjelp skal drives. Det er en ganske stor og grunnleggende kritikk. Det har heller ikke vært avholdt utviklingspolitisk redegjørelse i denne stortingssalen.

Så mitt spørsmål er: Hvordan vil utenriksministeren følge opp de klare vedtakene som er gjort i Stortinget, om at Stortinget i større grad skal involveres i de prioriteringer som gjøres i norsk utviklingspolitikk?

Utenriksminister Børge Brende [15:18:45]: Nå inviteres jo Stortinget til en veldig grundig gjennomgang av utviklingspolitikken og dens innretning gjennom den stortingsmeldingen som er lagt frem. Det blir en viktig gjennomgang av dette i løpet av våren, også basert på det Dokument 8-forslaget som Kristelig Folkeparti har fremmet. Jeg tror dette er en avgjørende diskusjon som vil legge føringer fremover. At vi har relativt bred enighet om utforming av utviklingspolitikken og satsingen, er også viktig, slik at det ikke blir store endringer. Vi har f.eks. videreført den viktige satsingen fra den forrige regjeringen når det gjelder helse og vaksinasjoner. Så har vi løftet inn utdanning, som det er viktig blir videreført.

Når Stortinget nå ber om en mer detaljert og indikativ gjennomgang også i proposisjonen av de ulike landene, tar jeg det til etterretning. Vi har videreført det som var prinsippene fra den forrige regjeringen når det gjelder detaljeringnivået.

Anniken Huitfeldt (A) [15:19:50]: Det har vært slik at det har vært fattet vedtak i denne salen om at det i større grad skal legges fram for Stortinget hva man skal bruke penger på innenfor utviklingshjelpen. Det har vært store sekkeposter, og Stortinget har i realiteten ikke hatt innflytelse. Det har vært for mye dag-til-dag-utviklingspolitikk og for lite langsiktighet.

Men mitt spørsmål til utenriksministeren går på hvorfor det ikke er gjennomført årlige utviklingspolitiske redegjørelser, slik det står i regjeringserklæringen.

Utenriksminister Børge Brende [15:20:23]: Først til dette med budsjettet. Der har vi i all hovedsak videreført den praksis som var lagt av den forrige regjering når det gjelder innretningene. Men jeg oppfatter det slik at Stortinget nå ønsker indikative forslag når det gjelder landfordeling. Det er noe jeg synes er helt kurant, og jeg vil selv sagt komme tilbake til det.

Det som har vært viktig for meg, er å foreta de store og mer prinsipielle drøftelsene om satsingene i proposisjonene, og hvis ikke Stortinget har vært fornøyd med det, har det jo alltid vært mulig for Stortinget å gå mer detaljert til verks også – det har jo vært ganske grunnleggende spørsmål rundt dette. Jeg har integrert utviklingsredegjørelsene i den årlige utenrikspolitiske redegjørelsen og mener det har fungert greit.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [15:21:35]: Først vil jeg takke utenriksministeren for et godt innlegg. Det var godt å se at engasjementet var så stort at han ikke rakk halvparten av det han hadde skrevet i utgangspunktet.

Jeg vil også presisere at for Kristelig Folkepartis del er vi glad for innstillinga som foreligger – der vi har flertall med regjeringspartiene, men også der vi har flertall med Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og de andre.

Men jeg vil understreke at vi er godt fornøyd med de gjennomslagene vi har fått i denne perioden. Det er jo historisk at det for første gang har vært 1 pst. hvert eneste år, utdanning er igjen jobb nummer én – og sånn kunne vi fortsatt.

Samtidig er det, som representanten Huitfeldt var inne på, mindre mulighet for Stortinget til å styre detaljene. Det er store sekkeposter, som det ble sagt, som det er fullt mulig å flytte fra det ene til det andre. Det Stortinget har vært opptatt av over lang tid – ikke bare under denne regjeringa, men også tidligere – er at en har ønsket større forutsigbarhet og større kontroll. Nå sier Stortinget at vi skal få et mer detaljert budsjett.

Mitt spørsmål er – som en oppfølging av representanten Huitfeldt: Er utenriksministeren beredt til å legge fram et mer detaljert budsjett allerede i 2018, sånn Stortinget nå sier?

Utenriksminister Børge Brende [15:22:41]: Det er klart at jeg er innstilt på å legge fram et mer detaljert budsjett når Stortinget ber om det. Det er også mange fornuftige argumenter for det, så «that's a done deal».

Når det gjelder det at vi nå for første gang i en stortingsperiode har hatt 1 pst. av BNI til bistand og utvikling hvert år, er det ikke minst på grunn av Kristelig Folkepartis innsats. Under de rød-grønne var det ikke 1 pst. av BNI hvert år til bistand, så det har bl.a. Kristelig Folkeparti vært med på å oppnå. Med de store humanitære krisene og de store fattigdomskrisene som vi nå står overfor, har det vært en viktig satsing. Vi har doblet satsingen innenfor utdanning, som vi lovt. Vi har økt satsingen på helse. Vi har økt satsingen på det humanitære med 50 pst. Vi har initiert mange givelandskonferanser: Syria, nå senest Tsjadsjøen. Så Norge har tatt lederskap også innenfor utvikling i løpet av denne perioden.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [15:23:51]: Takk for svaret. Det var tydelig en «done deal». Det legger vi merke til, og vi ser med forventning fram til et mer detaljert budsjett for 2018.

Men utenriksministeren var inne på dette med kart og terreng. Jeg var inne på noe av det som vi opplever fra Stortingets side når det gjelder mulighet for kontroll, og det er også derfor vi fremmer så detaljerte forslag, som mange nok heller hadde sett var regjeringas oppgave å gjennomføre. Hadde vi sittet i regjeringa, hadde vi forhåpentligvis hatt utviklingsministeren og kunne ha gjennomført politikken.

Et av poengene som det iallfall har vært retorisk diskusjon om, men jeg mener også det foreligger en politisk uenighet, er sårbarhet og hva sårbare stater er. Utenriksministeren har varslet en sårbarhetsstrategi. Det har iallfall gått halvannet år uten at den har kommet, og den var heller ikke omtalt i meldinga. Men i innstillinga i dag går Stortinget ganske grundig til verks når vi beskriver hva som er sårbare stater eller sårbarhetsstrategi. Vil utenriksministeren komme med en strategi? Og vil han i så fall komme til Stortinget med den, sånn at han også forankrer den her?

Utenriksminister Børge Brende [15:24:57]: Jeg synes det er veldig nyttige og gode påpekninger i dette Dokument 8-forslaget og i innstillingen når det gjelder sårbarhet. Sårbare stater er også de statene som har de aller største utfordringene med å nå bærekraftsmålene – også når det gjaldt å nå tusenårsmålene. Ingen stater i væpnet konflikt har vært i stand til å nå alle tusenårsmålene. At vi må hjelpe til mer i sårbare stater, ettersom man der også har de mest marginaliserte og de fattige, mener jeg er helt i tråd med det som også er Stortingets intensjoner.

Når det gjelder strategier, legges ikke de frem for Stortinget. Det er stortingsmeldinger som legges frem for Stortinget.

Liv Signe Navarsete (Sp) [15:26:07]: Statsråden snakka varmt i innlegget sitt om å nå målet om å utrydde fattigdom. Studiar, m.a. frå Verdsbanken, har vist at den mest effektive måten å løfte store mengder folk i dei mest fattige landa ut av fattigdom på, er å støtte småbøndene. Statsråden har sytt for at naudhjelpsmattryggleiken har auka, men løyvingane til langsiktig bistand til mattryggleik er betydeleg reduserte og nedprioriterte, jf. rapporten frå Norad om mattryggleiksstrategien.

Langsiktig bistand til mattryggleik og ernæring i kombinasjon med miljø- og klimabistand er kanskje den viktigaste strategien for å kunne redusere behovet for akutt naudhjelp på matområdet. Kva er årsaka til at regjeringa og statsråden har redusert satsinga på langsiktig mattryggleik og ernæringsbistand så mykje?

Utenriksminister Børge Brende [15:27:09]: Man må i det regnestykket også ta inn den betydelig økte satsingen på Norfund som regjeringen har foretatt. Norfund er økt med 25 pst. i løpet av perioden, og en viktig del av Norfunds mandat er å støtte opp om landbruk. Klimasmart landbruk kommer også inn under klimasatsingen. Men nå får Stortinget en unik anledning – i forbindelse med denne stortingsmeldingen – til å diskutere langsiktige satsinger. Hvis man ønsker – på toppen av de satsingene vi har allerede, på humanitær innsats, på utdanning, på helse, på klima, regnskog og likestilling, som et helt overordnet tema, og på menneskerettigheter – å løfte inn en enda mer betydelig satsing fra Norge på landbruk, blir det et stort og nytt område. Samtidig sier Stortinget at vi ikke må spre oss for mye, vi skal satse på færre land. Så dette er jo avveininger som Stortinget får få til, da.

Liv Signe Navarsete (Sp) [15:28:13]: Spørsmålet er kvifor det ikkje er gjort. (Presidenten klubbar.)

Presidenten: Neste og siste replikant er representanten Bård Vegar Solhjell.

Bård Vegar Solhjell (SV) [15:28:24]: Diskusjonen om kartet og terrenget er langt lettare enn diskusjonen om høna og egget – terrenget vinn. Men terrenget i dette tilfellet er jo at det kvart år i den førre stortingsperioden, frå 2009 til 2013, vart føreslått og vedteke 1 pst. av BNI til bistand. I denne perioden har alle opposisjonspartia føreslått det same, mens regjeringa ikkje har føreslått det kvart år, men det har vorte vedteke som ein del av tilpas-

singa til det maktpolitiske kartet, fordi Kristeleg Folkeparti og Venstre har fått gjennomslag.

Terrenget her er òg at vi har ei innstilling som for første gong i denne perioden går litt igjennom idear som partia har. Der viser det seg at dei fem opposisjonspartia står mykje saman, og at Høgre og Framstegspartiet ofte ikkje står saman med oss. Så eg kunne tenkje meg å spørje kvifor Høgre og Framstegspartiet ikkje er med på merknaden om ei samstemdheitsreform, kvifor dei ikkje er med på merknaden om ein aktiv fordelingspolitikk, og kvifor dei ikkje er med på merknaden og forslaget om å styrkje bistanden til frivillige organisasjonar.

Utenriksminister Børge Brende [15:29:31]: Jeg ble litt usikker når det gjaldt de åtte årene med rød-grønn regjering. Meg bekjent var det vel to år man ikke nådde målsettingen om 1 pst. av BNI. Ettersom det var en flertallsregjering, antar jeg det ikke lå i forslaget som kom til Stortinget.

I de fire årene med Høyre og Fremskrittspartiet i regjering har man hatt 1 pst. av BNI hvert år. Men som jeg sa: Ikke minst har Kristelig Folkeparti spilt en helt avgjørende rolle i så måte. Men for meg er ikke det eneste saliggjørende om man har 1 pst. av BNI eller 0,95 pst. av BNI. Når det gjelder innretningen og ikke minst dette med samstemdheitsreformen – hvordan har vi en handelspolitikk, hvordan har vi en privat sektorpolitikk og investeringer som støtter opp om bistanden? Bistandens relative betydning er mindre, og mange andre elementer er mer vesentlige. Det synes jeg vi har fått frem på en god måte i bærekraftsmeldingen, som ser dette mye mer i sammenheng, og som også innfører dette med det inkluderende, samstemtelementene, som representanten var opptatt av.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bård Vegar Solhjell (SV) [15:30:55]: Eg skal ikkje tvære ut debatten, eg synest det har vore ein fin runde. Eg teikna meg rett og slett for å gå igjennom situasjonen når det gjeld nivået på bistand, sidan det vart ein diskusjon.

Då den raud-grøne regjeringa overtok i 2005, var nivået betydeleg under 1 pst. av BNI. Den gongen kom vi inn etter Bondevik-regjeringa – som utanriksministeren kjenner godt, for han sat i den – og så trappa vi opp, kvart år, nivået på bistanden. Det første budsjettet var på 1 pst. av BNI – «correct me if I am wrong», men det var 2009-budsjettet, viss eg ikkje hugsar feil – slik at heile perioden etterpå var det på 1 pst. av BNI. Så vart det først ikkje føreslått noko då den nye regjeringa kom inn, men rosverdig vedteke på det nivået kvart år i denne perioden. Eg er heilt einig med utanriksministeren i at det på langt nær seier alt om nivåa, men det er altså forteljinga om korleis det har vore, og i mange år no har det vore sånn at dei fem opposisjonspartia, i sine budsjett på Stortinget, har føreslått at nivået skal vere på minst 1 pst., mens Høgre og Framstegspartiet under den raud-grøne regjeringa føreslo betydelege kutt i bistanden, begge partia. Rett skal vere rett.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [15:32:21]

Interpellasjon fra representanten Ola Elvestuen til utenriksministeren:

«Valget og regjeringsskiftet i Myanmar har vært viktig på veien mot demokrati i landet. Men fortsatt besitter militæret betydelig makt, og den sivile regjeringen har ikke mandat til å stanse den militære aggresjonen i landets mest alvorlige konfliktområder, som borgerkrigen i nord (Kachin- og Shan-staten) og overgrepene mot rohingya-muslimene i Rakhine-staten. Dette stiller regjeringen i en svært vanskelig posisjon nasjonalt og internasjonalt, og det er en betydelig risiko for tilbakeslag i landets demokratiserings- og fredsprosess.

Hvilken rolle mener utenriksministeren at Norge kan spille for videre demokratiseringsprosess i Myanmar, og hvilke aktører mener utenriksministeren kan delta fra norsk side i dette arbeidet?»

Ola Elvestuen (V) [15:33:39]: Valget og regjeringsskiftet i Myanmar i 2015 var en inspirasjon for alle som er opptatt av demokratiske endringer i verden. Samtidig sitter militæret fremdeles på betydelig politisk makt. Regjeringen har ikke mandat til å stanse den militære aggresjonen i landets mest alvorlige konfliktområder. Grunnloven sikrer militæret kontroll over sikkerhetspolitikken, veto rett mot grunnlovsendringer, kontroll over tre viktige departementer, inkludert landets administrasjonssystem og politistyrker. Militærets konstitusjonelle makt er en hovedutfordring for den videre reformprosessen.

For Norge, som har arbeidet for demokrati og menneskerettigheter i Myanmar i 25 år, er det viktigere enn noen gang å støtte politiske prosesser som styrker en valgt regjering, på bekostning av militæret. Det er viktig å søke politiske løsninger på politiske problemer, noe som både borgerkrigen og konflikten i Rakhine-staten er eksempler på.

Vi har det siste året sett at militæret benytter sikkerhet som argument for brutale aksjoner med store lidelser for sivilbefolkningen. I Rakhine-staten har FN's høykommissær for menneskerettigheter og Human Rights Watch rapportert om overgrep hvor mer enn 1 000 rohingya-muslimer er drept og 70 000 er drevne på flukt. I Kachin-staten og Shan-staten har militærets offensiver undergravd regjeringens troverdighet i fredsprosessen. Mer enn 100 000 mennesker er internt fordrevne, noe som gir grunn til å tvile på militærets vilje til fred.

Det er stor risiko for at eskaleringen av konflikter vil gi et tilbakeslag i landets demokratiserings- og fredsprosess. Videre politiske reformer og fred er avgjørende for å redusere militærets kontroll over politikken. Fred er også helt nødvendig for å investere i de ressursrike delstatene, uten at dette skaper konflikter.

Norge har en sterk tradisjon for politisk engasjement i kampen for demokrati, fred og menneskerettigheter i Myanmar. I senere år har økonomisk utvikling og næringslivssamarbeid blitt vektlagt. Investeringer er positivt, men utfordringene med overgang til demokratisk styresett og politisk konfliktløsning vedvarer som grunnleggende utfordringer. Denne situasjonen krever en balansert tilnærming til både freds- og demokratistøtte, utviklingssamarbeid og næringslivsengasjement.

Norge har et spesielt ansvar i Myanmar, og jeg vil illustrere det med å peke på tre områder.

Det første er det rent historiske. Norge var på 1990-tallet en klar stemme for liberale verdier, demokrati og menneskerettigheter og en artikulert motstander av militærregimet. Etter at Aung San Suu Kyi ble tildelt Nobels fredspris i 1991, ble engasjementet fulgt opp med økonomisk støtte til eksilregjeringen, radiostasjonen Democratic Voice of Burma og politiske aktører og organisasjoner, kanalisert gjennom Den norske Burma-komité. Disse tiltakene er fremdeles en viktig grunn til at Norge står i en særstilling i Myanmar, og er noe norsk næringsliv fremdeles drar nytte av.

Det andre er politisk og økonomisk. Norge var blant de første vestlige land som støttet militærregimets reformer fra 2011. Norske næringsaktører dro nytte av Norges nye politikk. Dette utløste høsten 2015 sterk kritikk fra Aung San Suu Kyi, som mente at norske myndigheter var langt mindre opptatt av politiske reformer enn av økonomiske interesser. Det er jo store, tunge bedrifter som er involvert i Myanmar, som Telenor, Statoil og Statkraft.

Det tredje er fredsengasjement. Norge engasjerte seg sterkt i fredsprosessen, men engasjementet har ennå ikke resultert i en nasjonal våpenhvile. Veien fram mot politiske forhandlinger vil bli svært lang. Myanmar har nå sin første valgte regjering siden 1960. At demokratiseringsprosessen lykkes, har betydning ut over Myanmars grenser. Etter 50 års militærdiktatur står utfordringene i Myanmar i kø. Norge har unik kompetanse på flere økonomiske/industrielle felt, som offshore gassutvinning, telekom og vannkraft, men vi må ikke glemme at vårt langvarige engasjement innen demokrati og menneskerettigheter har gitt en tilsvarende unik kompetanse, som har bidratt til å skape tillit mellom partene i Myanmar. Mens norske myndigheter arbeider for investeringer og liberalisering av økonomien, må dette følges opp av støtte til landets politiske prosesser for fred, demokrati og menneskerettigheter. Dersom Norge har ambisjoner om å bidra til at Myanmar lykkes med politiske reformer og fred, kreves det en fortsatt sterk norsk Myanmar-kompetanse med gode nettverk. Det trengs et nettverk inn til politiske partier, etniske organisasjoner og andre toneangivende aktører i Myanmar. Støtte til lokalt sivilsamfunn kan være et viktig bidrag til et bærekraftig demokrati. Det er imidlertid minst like viktig å nå ut til det politiske nivået.

Tiden fram mot det neste nasjonale valget i 2020 vil bli avgjørende for landets framtid. I denne kritiske tiden er vi avhengig av kunnskap om og innsikt i hva som skjer, og hva internasjonale aktører kan bidra med for å styrke den demokratiske prosessen. Den kompetansen norske aktører har, er unik og må styrkes. De siste årene har norske investeringer økt betraktelig i Myanmar, og det er skapt et større behov for å gi råd og følge med på investeringene.

For Stortinget er det viktig at statlige selskaper arbeider ansvarlig i et land som delvis har et militært styre. Myanmar-nettverket på Stortinget er en videreføring av PD-Burma, som utenriksministeren selv har ledet. Burma-komiteen har koordinert dette arbeidet, som har gjort oss folkevalgte bedre i stand til jevnlig å følge opp norsk politikk i Myanmar.

Den norske Burmakomité har arbeidet i Myanmar siden 1992 – 25 år i år, lengst av de norske organisasjonene – og har en sterk posisjon i det internasjonale Myanmar-miljøet. Det er et unikt politisk nettverk inn i landet og har en sterk tillit hos sentrale politiske aktører, en kompetanse

som er helt avgjørende i den situasjonen hvor vi nå er, hvor man har en demokratisk valgt regjering i Myanmar, men sammen med en udemokratisk grunnlov. Det er viktig i den situasjonen vi er i nå, å ha kompetanse også i Norge på hva som er militærets ansvar – spesielt inn mot rohingyaene og situasjonen i Rakhine-staten, men også i nord med de konfliktene som er i delstatene Shan og Kachin – hvor mye ansvar det er regjeringen egentlig har, og hvor mye ansvar det er som fortsatt ligger til militæret. Det er det vanskelig for oss å trenge inn i, og det er også vanskelig å se hva konsekvensene er. Det er avgjørende at vi har den kompetansen også i Norge, om hva de reelle maktforholdene i Myanmar er.

Nå er jeg spent og vil gjerne høre hva utenriksministeren tenker om hvordan vi fra norsk side kan og bør bidra inn i det viktige demokratiserings-, freds- og forsoningsarbeidet i Myanmar.

Utenriksminister Børge Brende [15:42:10]: Først vil jeg takke representanten Ola Elvestuen for å reise en interpellasjon om Myanmar, som er – med det systemet som vi har nå – et viktig fokusland, og jeg vil også, iallfall fra min side, foreslå at det skal bli et partnerskapsland i fremtiden. Norge har en viktig posisjon i Myanmar, og det er satsinger som vi selvsagt skal videreføre.

Et snaut år er gått siden den første demokratisk valgte regjeringen på over femti år tok over makten i Myanmar. Under Aung San Suu Kyis ledelse viser myndighetene vilje til å gripe fatt i landets mange utfordringer. Samtidig er de åpne for støtte fra det internasjonale samfunnet. Utfordringene er – som representanten også helt riktig var inne på – mange i det unge demokratiet.

Etter sammenhengende konflikt med en rekke væpnede etniske grupper siden landets uavhengighet er det en krevende fredsprosess som skal drives fremover. Mye gjenstår, ikke minst når det gjelder sammensetning av parlamentet og innen menneskerettigheter og økonomisk utvikling. Hæren hviler over landets nasjonalforsamling og selvsagt over hovedstaden Naypyidaw. Overgrep mot etniske grupper, den uakseptable situasjonen for rohingyaene og et økende antall internflyktninger er eksempler på utfordringer som Myanmar står overfor.

Støtte til våpenhvileområdene og til fredsprosessen mellom myndighetene og de etniske gruppene har vært en sentral del av Norges engasjement. Det er norsk tradisjon å lytte til aktørene. Vi er i tett kontakt med myndighetene og våpenhvilegruppene om behov for støtte. Norge etablerte kontakt med de etniske minoritetene i Myanmar i en tidlig fase av fredsprosessen. Norsk støtte til arbeidet i våpenhvileområdene har vært verdsatt. Norge bidrar til givervundet «Joint Peace Fund», hvor vi har styreplass. I tillegg støtter vi våpenhvileovervåkningsmekanismen gjennom FN.

Vi viderefører vår støtte til reformarbeidet i Myanmar. Vi har et betydelig og bredt engasjement, og vi samarbeider både med regjeringen, med frivillige organisasjoner og med FN-systemet. Målsettingen er å bidra til fattigdomsreduksjon, demokratisk utvikling og varig fred. Norge er en aktiv pådriver for å fremme utvikling. Oppgraderingen til full ambassade i 2013 ga grunnlag for tett oppfølging og løpende dialog med myndighetene og andre viktige aktører.

Myanmar er fokusland – som jeg nevnte – for utviklingsamarbeid, og vår innsats er langsiktig. Bilaterale programmer innen vannkraft og miljø er allerede godt i gang, og Olje for utvikling er i en tidlig fase. Et tilsvarende engasjement i fiskerisektoren, Fisk for utvikling, er under planlegging. Dette er områder hvor Myanmar ønsker samarbeid med oss, og hvor vi har relevant erfaring og kompetanse. En rekke norske organisasjoner er engasjert i Myanmar, og det er økende interesse blant norske bedrifter og selskaper.

Norge kan og vil fortsette å spille en konstruktiv rolle for den videre demokratiseringsprosessen i Myanmar, i nært samarbeid med myndighetene, sivilsamfunnet, internasjonale aktører og privat sektor. Norge kan bidra positivt, men det er Myanmar selv som må finne varige løsninger som sikrer fred og utvikling for landets befolkning.

I våre politiske samtaler med Myanmars myndigheter tar vi opp utfordringene landet står overfor, inkludert situasjonen i delstatene Rakhine, Kachin og Shan og det økende antallet internflyktninger i landet.

Norge er aktivt engasjert i de årlige forhandlingene i FNs menneskerettighetsråd om situasjonen i Myanmar. Også i år var vi medforslagsstiller til resolusjonen som ble vedtatt 24. mars. Her uttrykkes det en klar forventning til at Myanmar tar tak i problemene, inkludert med diskriminering og overgrep mot rohingyaene i Rakhine-staten. En uavhengig internasjonal kommisjon utnevnt av Menneskerettighetsrådets president skal granske anklager om alvorlige overgrep og MR-brudd i Myanmar utført av sikkerhetsstyrkene, med særskilt fokus på Rakhine-staten. For å lykkes med å bygge et stabilt og sterkt demokrati må Myanmar følge internasjonale forpliktelser innen menneskerettigheter og på det humanitære området. Norge støtter opp om FNs høykommissær for menneskerettigheters arbeid med å etablere permanent tilstedeværelse i Myanmar.

I motsetning til hvordan situasjonen var bare for noen få år siden, er det i dag fullt mulig å arbeide på vanlig måte inne i Myanmar. Et grunnleggende prinsipp i vår utviklingspolitikk er at innsats for demokratibygging og støtte til sivil samfunn skal gå til aktører som er til stede i det aktuelle landet, og som mest mulig effektivt kan være med på å bygge en kultur for påvirkning nedenfra. Under diktaturet var ikke dette mulig i Myanmar. Derfor måtte vår støtte til demokratiprosessen kanaliseres via organisasjoner som opererte utenfor landets grenser. Representanten Elvestuen nevnte også PD Burma, hvor jeg selv var med da jeg satt på Stortinget, hvor det var helt naturlig å arbeide fra Norge overfor andre land for å skape internasjonal solidaritet og oppmerksomhet rundt situasjonen inne i Burma.

I dag er en rekke sivilsamfunnsorganisasjoner til stede i Myanmar. For å oppnå effektiv støtte til den demokratiske utviklingen, til beste for befolkningen og sivilsamfunnet, er det naturlig å dreie vår bistand mot aktører inne i Myanmar. Dette er det klare faglige rådet som jeg også har fått. Det demokratiske gjennombruddet har altså gjort det mulig å yte vår støtte til sivilsamfunnet i tråd med prinsippene som ligger til grunn for slik innsats i vår utviklingspolitikk.

Norge kanaliserer mye av støtten gjennom frivillige organisasjoner og de mange sivilsamfunnsaktørene inne i landet. Flere av disse er norske. Men det viktigste kriteriet for å yte støtte er om den på en mest mulig effektiv måte

kan bidra til en positiv utvikling i landet. Et aktivt og engasjert sivilsamfunn er avgjørende for demokratisk og bærekraftig utvikling i Myanmar. Vi ønsker alle gode aktører og initiativer velkommen.

Formålet med norsk støtte til Myanmar er å bidra til fremgang i fredsprosessen og til en stabil demokratisk og økonomisk utvikling. Vår støtte skal være basert på Myanmar sine egne behov.

Ola Elvestuen (V) [15:49:47]: Jeg vil først takke for svaret.

Det er ikke noen tvil om at vi har mange av de samme målsettingene. Jeg setter pris på at man ønsker en oppgradering fra at det er et fokusland til at det også blir et partnerskapsland – eller i hvert fall en videreføring av den sterke fokuseringen som Norge har på Myanmar, der vi gjennom mange år har hatt en sterk posisjon, og der vi har hatt en stor respekt for det arbeidet som er gjort, spesielt når det gjelder menneskerettigheter og demokratiutvikling, fra 1990-tallet og fram til i dag – og at man ønsker å videreføre dette arbeidet.

Noe av uenigheten gjelder nok i hvor stor grad situasjonen i Myanmar er normalisert, ved at det, som statsråden sier, i dag er fullt mulig å jobbe på vanlig måte i Myanmar, der en har mange lokale aktører, og at man skal legge vekt på at det er de lokale aktørene som nå skal drive fram prosessen også fra norsk side og med norsk støtte.

Flere norske selskaper har store økonomiske interesser i Myanmar, og de har også hatt store investeringer – og en vilje til å gå inn – i Myanmar. Jeg nevnte noen tidligere, både Statoil, Statkraft og Telenor, noe jeg mener det er riktig og viktig at vi bygger videre på.

Det som er noe vanskelig å få tak på, er egentlig bakgrunnen for den kritikken som Aung San Suu Kyi kom med mot Norge høsten 2015. Man mente at her hadde man lagt for stor vekt på bare de økonomiske interessene og den økonomiske utviklingen, noe som i seg selv er positivt, men tok for lite inn over seg den støtten som de fortsatt trenger til en demokratisk utvikling. Én ting er å mene at en har en tydelig, demokratisk regjering, noe annet er problemet med den udemokratiske grunnloven, som gjør at Myanmar er i en veldig spesiell situasjon, der de militære sikrer seg mot all endring i grunnloven med 25 pst. av plassene i nasjonalforsamlingen, sammen med de viktigste departementene. Jeg vil derfor mene at det fortsatt er viktig at vi har et demokratiperspektiv, at vi må ta inn over oss at en trenger støttespillere også utenfor Myanmar – at vi trenger begge deler – og at en må ha en normalisering, men også må holde fast ved den kompetansen som ligger i organisasjoner utenfor Myanmar.

Det er ingen tvil om at jeg synes det er spesielt underlig med de kuttene i støtten som er kommet til Burma-komiteen, i en situasjon der jeg mener at det er nå en trenger å ha en tålmodighet, nettopp for å holde denne prosessen gående i årene framover.

Utenriksminister Børge Brende [15:53:18]: Som jeg også sa i mitt første svar til representanten, er det et grunnleggende prinsipp i vår utviklingspolitikk at innsats for demokratibygging og støtte til sivilsamfunn skal gå til aktører som er til stede i det aktuelle landet, og som mest mulig effektivt kan være med og bygge en kultur for påvirkning nedenfra. Under diktaturet var dette ikke mu-

lig i Myanmar. Men jeg trakk også frem i mitt svar til interpellanten at Myanmar står overfor mange utfordringer. Det er den første demokratiske regjeringen på 50 år, og det er fortsatt slik at de militære, før man starter et valg, har minst 25 pst. av representantene i nasjonalforsamlingen.

Det er mange etniske grupperinger som fortsatt føler at de ikke tar del i styret av landet. Dette er minoriteter som føler at det burmesiske flertallet er med på å undertrykke dem. Dette er også minoriteter som føler seg mer bekvemme med Myanmar enn f.eks. Burma. Ikke minst føler rohingyaene i Rakhine-staten at de også må inkluderes i dette.

Jeg er glad for at også miljøer i Norge som tradisjonelt har jobbet bare med en burmesisk innfallsvinkel, har tatt inn over seg at vi nå står overfor en ny nasjon, Myanmar, under ledelse av Aung San Suu Kyi, som selvsagt også har begrensninger i måten hun kan operere på, på grunn av de militære. Det er ikke så godt å vite hvor mye Aung San Suu Kyi kan sette ting på spissen overfor de militære, men jeg oppfordrer Aung San Suu Kyi til å være tøff når det gjelder å overholde internasjonale menneskerettigheter – ikke minst i Rakhine-staten.

Jeg vet ikke hva som lå bak hennes refleksjoner i 2015. Det kan jo være det at man fra norsk side ganske tidlig var ute med å inngå en fred og forsoningsdialog også med det tidligere regimet, og det irriterte henne noe. Det er i hvert fall noe hun har sagt til meg. Men jeg tror det var riktig at man startet en dialog – en dialog som har ført til at man nå har den første demokratiske regjeringen.

Nå har vel Aung San Suu Kyi nok utfordringer å håndtere i eget land, ikke minst med de påstandene som nå har kommet rundt Rakhine-staten, så hun har vel mindre anledning til og mindre prioritert å utdele karakterer til Norge.

Harald T. Nesvik (FrP) [15:56:49]: Demokratisering er noe som kan være krevende, ikke minst er det noe som tar lang tid å få på plass. Myanmar-problematikken er en problematikk som har vært tema i denne sal mange ganger opp gjennom årene. Det er selvsagt helt naturlig, med tanke på den situasjonen som har vært i dette området.

Jeg vil gi honnør både til interpellanten, som tar opp denne problemstillingen, og – ikke minst – også til regjeringen for måten man jobber på for nettopp å underbygge at man i landet selv kan være med på å drive fram den demokratiseringen som må finne sted i Myanmar.

Jeg skal ikke gå inn i alle de forskjellige folkeslagene og provinsene, det kan utenriksministeren så uendelig mye bedre. Jeg hørte innlegget til statsråden. Det er ekstremt mange folkegrupper og minoriteter i Myanmar, og de har ulike utfordringer.

Det eneste jeg er helt sikker på, er at skal et land både komme ut av fattigdom og få en vekst, er handel – og handel med andre land – helt vesentlig for å få det til. Gjennom handel er det ikke bare en tjeneste eller en vare som forflyttes så man får pengebeløp tilbake, det er også kompetanseutveksling. Det er erfaringsutveksling – man får se hvordan ting fungerer andre steder, man blir kjent med hverandre, man kan påvirke hverandre og få i gang prosesser. Det er ekstremt viktig.

Vi vet også at Myanmar ønsker samarbeid på flere områder. Fremskrittspartiet mener det er viktig at vi stiller

opp der vi kan for å hjelpe til i disse prosessene, og det vet jeg at statsråden også er opptatt av. Men det er viktig at vi sørger for at endringene og det som skal skje, har fotfeste i det landet utviklingen skal skje i. Vi må bare erkjenne at vi kanskje må justere litt på våre forventninger når det gjelder tidsperspektivet for når ting kommer på plass, for dette er altså, som det har vært vist til her, den første demokratisk valgte regjeringen på 50 år i Myanmar.

Det er i hvert fall en god begynnelse, det som skjer. Så får vi følge utviklingen nøye og bidra med det vi kan bidra med. Det aller, aller viktigste er at vi sørger for både handel, kompetanseutveksling, meningsutvekslinger og samarbeid på en rekke områder, slik at man kan komme videre. Men jeg tror ikke vi skal forvente at det blir etter vestlige normer, det som skjer i Myanmar, og at det skjer over natten. Ting tar tid, det må vi rett og slett bare akseptere.

Ola Elvestuen (V) [16:00:18]: Først vil jeg si at jeg er helt enig i at det var riktig å bruke den muligheten som man fikk fra de reformene som ble påbegynt i 2011. Jeg tror det har vist seg i etterkant at det har gitt positive resultater, også med den økonomiske satsingen fra norske selskaper som har vært i Myanmar. Det ser vi, for det har jo vært en positiv utvikling der man har hatt vekstrater i Myanmar de siste årene. I 2015 var det 7 pst., i 2016 var det 8,1 pst. Man har også hatt en politisk utvikling nå etter valget, hvor det anerkjente Freedom House ikke karakteriserer Myanmar som et ikke-fritt land, men som et delvis fritt land. Så det er ingen tvil om at det er en positiv utvikling. Også den kontakten som Norge har, må da være i utvikling gjennom at man bygger mer opp under lokale aktører, at vi mer og mer normaliserer den økonomiske kontakten som vi har med Myanmar. Etter hvert som man får en åpning, får man også opp mer av kompleksiteten med de ulike etniske grupperingene, også kompleksiteten med hensyn til å få på plass en fredelig utvikling, og etter hvert må man jobbe for å få en fredsavtale.

Men selv om man har en demokratisk utvikling, er det allikevel viktig å ha bevisstheten om den helt grunnleggende udemokratiske grunnloven, at det er militære som sitter med full kontroll på sikkerhetspolitikken, og det er vanskelig å se hvordan man skal komme et steg videre for å komme seg ut av det. Jeg tror derfor det er viktig for Norge at man egentlig må ha to løp. Det ene er å bygge videre på en demokratisering, på en åpenhet, det å ha en friere presse, det å kunne bygge opp under samfunnet i Myanmar. Samtidig, fordi kompleksiteten er der, trenger man å ha aktører både her i Norge og ellers som peker på det særegne med det som nærmest er en vetorett med den kontrollen på sikkerhetspolitikken som militære har. Jeg tror det er viktig for å få fram et helhetlig bilde, og at det er viktig for at vi skal gi vår – skal vi si – riktige støtte inn mot Myanmar. Det er klart at Aung San Suu Kyi har et stort ansvar, ikke som president, men som «State Councillor», men samtidig må man også passe på at det ikke tillegges urettmessig ansvar i det som er en internasjonal dialog, også på bakgrunn av den fredsprisen som hun har, for det er klart at det er det en fare for. Derfor mener jeg det er viktig at man fortsatt holder fast ved at Norge må støtte opp både her og internasjonalt for egne aktører.

Utenriksminister Børge Brende [16:03:49]: Jeg mener at interpellanten har veldig mange gode poeng i sitt

innlegg, og han har åpenbart et brennende engasjement for Myanmar – et engasjement som jeg også deler. Men først og fremst er det jo mye å glede seg over. Jeg tenker på at Aung San Suu Kyi satt ti år i husarrest, men er i dag «State Councillor». Presidenten i Myanmar er fra hennes parti. Men det er også slik at Aung San Suu Kyi som nobelprisvinner har et ansvar for å sette ned foten. Det er selvsagt fint å være «State Councillor», men hvis det er slik at hun blir tvunget til en politikk som hun ikke kan ta ansvar for, f.eks. når det gjelder behandling av rohingyaer i Rakhine-staten, hvor det er svært bekymringsfullt det vi har opplevd av opptreden fra myndighetene i Myanmar, så er det Aung San Suu Kyi som må si fra: Dette kan aksepteres, og dette kan ikke aksepteres. Så lenge man er «State Councillor, har man også et viktig ansvar knyttet til dette. Det er noe som jeg vil ta opp med henne når jeg forhåpentligvis skal til Myanmar på besøk i juli, også for å videreføre det engasjementet Norge har hatt overfor mange av de etniske minoritetene som må integreres. Myanmar er ikke bare burmesere. Burmesere utgjør kanskje 60 pst. av befolkningen. Skal man lykkes med å styre dette landet, skal man lykkes med å sørge for integrering, skal man lykkes med å få til fred, må man også nå ut til andre folkegrupper enn sin egen. Dette er et stort ansvar som Aung San Suu Kyi har som burmeser – å bidra til at også de andre etniske gruppene tar det inn over seg. Det er også viktig at norske miljøer som jobber med Myanmar, tar dette inn over seg.

Som interpellanten også var inne på, er Myanmar fortsatt et veldig fattig land. Veldig mange i Myanmar har ikke tilgang på elektrisitet. Det er dårlig infrastruktur. Det er enorme investeringer som trengs. Jeg er glad for at norsk næringsliv har stilt opp og foretar investeringer, bidrar til veksten. Uten vekst er det ingen mulighet til å nå de målene man har for utvikling. Så er det klart at norsk næringsliv skal etterleve det som er internasjonale prinsipper. De skal overholde menneskerettighetene. De stiller helt klare krav til norsk næringsliv. Men vi vet at bistand bare er et lite element i dette. Hvis man får på plass investeringer og får på plass demokrati, er mye gjort.

Presidenten: Debatten i sak nr. 4 er omme.

Sak nr. 5 [16:06:50]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningen av forsvarssektorens eiendommer, bygg og anlegg (Innst. 240 S (2016–2017), jf. Dokument 3:3 (2016–2017))

Helge Thorheim (FrP) [16:07:21] (ordfører for saken): Denne saken gjelder Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningen av forsvarssektorens eiendommer, bygg og anlegg. Jeg ønsker først å takke hele komiteen for et konstruktivt samarbeid i arbeidet med denne innstillingen, som komiteen enstemmig står bak.

Eiendommer, bygg og anlegg er viktige innsatsfaktorer som skal støtte opp om Forsvarets oppgaver og formål, og opp gjennom tidene er det etablert svært mye eiendomsmasse til å understøtte Forsvarets behov. Av naturlige grunner er det stor spredning i alder på eiendomsmassen til Forsvaret, og en ikke ubetydelig del av dette kan i

dag karakteriseres som kulturhistoriske byggverk av nasjonal verdi. Disse eiendommene inngår også i porteføljen som skal vedlikeholdes og forvaltes på en god måte, selv om de aller fleste av denne type eiendommer har minimal interesse for Forsvaret som understøttelse av Forsvarets behov.

Som nevnt er det over tid etablert mye eiendomsmasse til Forsvarets formål, og i 2015 forvaltet Forsvarsbygg en eiendomsmasse på hele 4,1 millioner m², bestående av 12 407 bygg og anlegg spredt over hele landet. Samlet verdi er anslått til om lag 39 mrd. kr.

Nå vil det nok være vanskelig å anslå verdien av denne store eiendomsporteføljen, da den vil avhenge dels av markedssituasjonen og dels av tilgjengeligheten til eiendomsmassen. Men uansett representerer eiendomsmassen svært store verdier.

Riksrevisjonens hovedfunn er oppsummert i fem punkter:

- Tilstanden til eiendomsmassen forverres, og vedlikeholdsetterslepet øker.
- Husleien dekker ikke godt nok kostnadene til verdibevaring av eiendomsmassen.
- Forsvarsbygg har svak styring og kontroll med gjennomføring av vedlikeholdsarbeidet.
- Det mangler styringssignaler fra departementet om prioritering av vedlikehold av ulike typer eiendommer, bygg og anlegg.

Når det gjelder økning i etterslepet av vedlikehold, har komiteen merket seg statsrådens uttalelse om at en bør være noe varsom med å trekke for bastante konklusjoner på bakgrunn av Forsvarsbyggs tilstandsregistreringer og -analyser ettersom andelen av eiendommer som er registrert, har økt og kan være med på å endre presentsatsen i etterslep i vedlikehold. Komiteen har også merket seg at Riksrevisjonen fra sin side fastholder at det har vært en negativ utvikling i perioden 2009–2015, og at kostnadene til forbedring vil være store.

Riksrevisjonen trekker spesielt frem strids- og forsvarsanlegg, herunder hangarer, ammunisjonslager, bemannede fjellanlegg og kommandoplasser som områder som er i dårlig stand, og som er blitt forverret de siste årene.

I denne sammenheng viser komiteen til statsrådens forklaring om at deler av denne eiendomsmassen etter den kalde krigens slutt ble nedprioritert og vurdert solgt og derfor ikke ble prioritert med løpende vedlikehold på samme måte som annen EBA. Statsråden viser videre til at endring i den sikkerhetspolitiske situasjonen har medført at Forsvaret igjen har tatt i bruk slike arealer. Ifølge statsråden vil dette ha den konsekvens at det må prege prioriteringen av EBA i årene som kommer. Komiteen for sin del ser at det vil være naturlig at slik prioritering gjøres på bakgrunn av gjeldende trusselbilde.

Stortinget har forutsatt at eiendomsmassen til Forsvaret forvaltes slik at verdiene bevares. Som påpekt er det et betydelig etterslep i vedlikehold, og av anslått vedlikeholdsbehov totalt for utleieporteføljen utgjør vedlikeholdsetterslepet 1,9 mrd. kr alene. Etterslepet må her imidlertid ses i sammenheng med størrelsen på eiendomsporteføljen.

Komiteen viser til at Forsvarsbygg har etablert et system for registrering og analyse av eiendommenes tilstand, men at dokumentasjonen i mange av tilstandsanalysene etter Riksrevisjonens vurdering ikke er utfyllende nok som

grunnlag for prioritering og planlegging av vedlikeholdstiltak. Svak styring og kontroll med vedlikeholdsprosjekter kan etter Riksrevisjonens mening føre til at prosjektene tar lengre tid og blir dyrere enn planlagt. Mye uforutsett vedlikehold vil gå ut over planlagt vedlikehold, noe som igjen på sikt vil føre til verdiforringelse av eiendomsmassen. Komiteen deler Riksrevisjonens bekymring på dette punktet.

Komiteen viser til at styringsdialogen mellom departementet og Forsvarsbygg ikke har gitt noen signaler om hvilke typer eiendommer, bygg og anlegg som skal prioriteres, og hvilke som det kan aksepteres en dårligere standard på ut fra byggets formål. Komiteen viser videre til at statsråden er enig i at byggets formål skal påvirke prioriteringen av vedlikeholdsressursene, og er tilfreds med at departementet sammen med Forsvarsbygg og Forsvaret skal videreutvikle metoden for prioritering av vedlikehold.

Siden 2002 har eiendomsforvaltningen i Forsvaret vært organisert etter en forvaltningsmodell med Forsvarsdepartementet som eier, Forsvarsbygg som forvalter og Forsvaret som bruker og kunde. Riksrevisjonen trekker i sin rapport frem at husleien som Forsvaret betaler, ikke dekker kostnadene til en verdibevarende forvaltning av eiendomsmassen, herunder et kapitalelement som skulle brukes til fornyelse av eiendomsmassen. Dette støttes også av en evaluering av forvaltningsmodellen som ble foretatt på anmodning av Stortinget i 2013. For å dekke det årlige behovet ble det derfor foreslått å bevilge øremerkede investeringsmidler over forsvarsbudsjettet som en kompensasjon for manglende husleie. Komiteen registrerer at verken husleiemodellen eller kapitalelementet har fungert etter hensikten, og at departementet vil ta initiativ til en evaluering av hele ordningen senest innen utgangen av 2019.

Riksrevisjonen stiller seg kritisk til tidsrammen for evalueringen, noe komiteen slutter seg til, og komiteen ber om at arbeidet med evalueringen forseres, og at det settes ned et hurtigarbeidende utvalg som fremlegger sin evaluering, slik at eventuell nødvendig endring kan innarbeides i statsbudsjettet for 2018.

Jeg legger til grunn at statsråden vil kommentere forholdene vedrørende husleiemodellen og kapitalelementet som er spesielt tatt opp i komiteens innstilling.

Riksrevisjonen har på bakgrunn av sin undersøkelse gitt anbefalinger i fire punkter, og komiteen slutter seg til Riksrevisjonens anbefalinger til Forsvarsdepartementet.

Med dette anbefaler jeg komiteens innstilling.

Gunvor Eldegard (A) [16:14:34]: Då har me ein rapport om Forsvaret igjen, denne gongen om forvaltninga av eigedomar, bygg og anlegg. Eg vil takka saksordføraren, og eg vil òg syna til innlegget hans ved gjennomgangen her.

Då Riksrevisjonen la fram denne saka, kunne me lesa i pressemeldinga:

«Tilstanden til forsvarssektorens eiendommer og anlegg har blitt stadig dårligere. Registrert behov for vedlikehold har i 2015 økt til nær 4,5 milliarder kroner. Det er behov for strakstiltak for nær 2 milliarder til vedlikeholdsetterslepet, en økning på 38 prosent på to år. – Situasjonen er verst for strids- og forsvarsanlegg, sier riksrevisor Per-Kristian Foss.»

Det er alvorleg. Det syner seg at vedlikehaldet ikkje er tilfredsstillande. Då må me jo spørja oss: Er det for lite

pengar? Eller er det mogleg at det kjem av dårleg planlegging eller dårleg organisering?

Riksrevisjonen finn at tilstanden til eigedomane vert forverra, og vedlikehaldsetterslepet aukar. Dei finn at husleiga ikkje dekkjer godt nok kostnadene til verdibevaring av eigedomsmassen, at Forsvarsbygg har svak styring og kontroll med gjennomføring av vedlikehaldsarbeidet, og at det manglar styringssignal frå departementet om prioritering av vedlikehald av ulike eigedomar, bygg og anlegg.

Tilstandsanalysar gjennomførte av Forsvarsbygg syner at den gjennomsnittlege tilstandsgraden til eigedomar, bygg og anlegg som vert leigde ut til Forsvaret, har hatt ei negativ utvikling. Ein måler det på ein skala frå 0 til 3, der 0 er god tilstand, altså inga avvik, og 3 er kritisk, med store eller alvorlege avvik. I perioden 2009–2015 er tilstandsgraden forverra frå 1,28 til 1,32. Sjølv om det var ei svak betring i 2013–2014, inneber det ein reduksjon i gjennomsnittleg tilstandsgrad på vel 3 pst. Med ein så stor bygningsmasse vil sjølv ei tilsynelatande lita forverring i gjennomsnittleg tilstandsgrad utgjera store kostnader til forbetring. Forsvarsdepartementet sitt krav om ein gjennomsnittleg tilstandsgrad på 1,30 er ikkje oppnådd dei fire siste åra.

Riksrevisjonen skriv òg at ein merkar seg at statsråden er einig i at det eksisterer eit betydeleg vedlikehaldsbehov i forsvarssektorens eigedomsmasse, men ikkje fullt ut deler konklusjonen om at tilstanden er forverra, og at vedlikehaldsetterslepet har auka i dei seinare åra, mens Riksrevisjonen derimot

«vil fastholde at det har vært en negativ utvikling i målt tilstand i perioden 2009–2015, og gitt størrelsen på eiendomsmassen vil selv en liten forverring i gjennomsnittlig tilstandsgrad utgjøre store kostnader til forbedring.»

Riksrevisjonen skriv vidare at dei er

«er enig i at de beregnede kostnadene til de store og alvorlige avvikene (...) som andel av det totale vedlikeholdsbehovet, ble redusert i perioden 2009–2013. Fra 2013 til 2015 har imidlertid disse avvikene økt kraftig i andel. I tillegg har vesentlige avvik der konsekvensene ifølge Forsvarsbygg er «store eller alvorlige», økt betydelig i denne perioden. Dette har medført at de ikke akseptable avvikene, definert som vedlikeholdsetterslepet, har økt fra 1,40 mrd. kroner i 2013 til 1,93 mrd. kroner i 2015. Det tilsvarer en økning på 38 prosent.»

Riksrevisjonen vurderer det slik at det er difor «grunnlag for å si at tilstanden er forverret, og at vedlikeholdsetterslepet har økt».

Riksrevisjonen skriv òg at ein har

«merket seg statsråden oppfatning om at konsekvensene av den nye sikkerhetspolitiske situasjonen vil måtte prege prioriteringene av midler til eiendom, bygg og anlegg i årene som kommer».

Det har komiteen i merknadene skrive at me er einige i.

Forsvarsbygg forvaltar òg ein betydeleg del av dei statlege kulturminna. I Follo har me Oscarsborg, eit kulturminne, ein historisk stad, ein opplevingsplass for folk. Her kan ein gå på konsert, ein kan høyra på opera, eller ein kan gå rundt og vandra og få ein gjennomgang av historia om det som skjedde 9. april. Det å kunna ta vare på sånne perler, det at fleire generasjonar kan få ta del i dette, synest eg er veldig viktig.

Då er det fint å veta at tilstanden for den verneverdige eigedomsmassen, som er forvalta av Forsvarsbyggs nasjonale festningsverk, har vorte betra frå 2012 til 2015. Det er positivt. Men likevel skriv Riksrevisjonen at «tilstanden til den verneverdige eigedomsmassen som forvaltes av Forsvarsbygg utleie, har hatt en sterkt negativ utvikling i samme periode». Det synest eg ikkje er så bra, og det er viktig at departementet tek dette på alvor.

I merknadene syner komiteen til at Stortinget har føresett at eigedomsmassen vert forvalta sånn at verdiane vert bevarte, og at forvaltninga av forsvarssektorens operative eigedomar, bygg og anlegg skal vera spesielt innretta mot å støtta Forsvarets kjerneverksemd. Riksrevisjonens undersøking tyder på at tilstanden til eigedomsmassen i Forsvaret har vorte forverra dei siste åra, og at vedlikehaldsetterslepet som følge av dette har auka.

Riksrevisjonen har sendt ein del anbefalingar til departementet, og komiteen støttar Riksrevisjonen sine anbefalingar.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [16:21:08]: Forsvarsbygg har de senere årene selv rapportert om en negativ utvikling i tilstanden når det gjelder eiendommer, bygg og anlegg. Nå bekrefter Riksrevisjonen at vedlikeholdsbehovet i eiendomsmassen øker. Det samlede vedlikeholdsbehovet for utleieporteføljen er anslått til om lag 4,5 mrd. kr, hvorav vedlikeholdsetterslepet alene er beregnet til ca. 1,9 mrd. kr.

Det er en nyttig rapport vi har fått på bordet, og den tegner et relativt tydelig bilde. Vi har noen utfordringer knyttet til forvaltningen og utviklingen av bygningsmassen innenfor forsvarssektoren. Det er samtidig en bred enighet om hva som er utgangspunktet for undersøkelsen, og funnene er lite overraskende og heller ikke svært kontroversielle.

Også departementet, forstår jeg, deler erkjennelsen av at det eksisterer et ikke ubetydelig vedlikeholdsbehov i sektorens eiendomsmasse. Riktignok legger vi merke til at departementet ikke deler Riksrevisjonens konklusjon om at tilstanden har blitt forverret, eller at vedlikeholdsetterslepet har økt de senere årene. Likevel – jeg konstaterer at det er en samlet innstilling, en enstemmig komité i merknadene, og det er enighet om behovet for forbedringer.

Jeg forholder meg til Riksrevisjonens konklusjoner også når det gjelder utviklingen, og jeg deler den forståelsen og de argumentene som framføres i rapporten.

Nå er ikke selve forvaltningsmodellen gjenstand for evaluering i denne saken. Det har vært gjort et arbeid her kort tid tilbake. Det er jo sånn at det er Forsvarsdepartementet som er eier av bygninger og eiendommer, Forsvarsbygg forvalter, og Forsvaret er bruker og kunde. Men det kunne likevel være interessant å høre statsrådens vurdering nå i lys av Riksrevisjonens rapport. Jeg tar ikke til orde for verken å opprette nye eller flere etater eller gjøre radikale endringer i hvordan dette skal fungere, men hører gjerne om statsråden nå ser noen nye elementer som må tas opp til vurdering når det gjelder forvaltningen av disse eiendommene.

Forvaltningsmodellen med Forsvarsdepartementet som eier, Forsvarsbygg som forvalter og Forsvaret som kunde forutsetter at kostnadene skal dekkes av husleien. Ved opprettelsen av Forsvarsbygg vedtok Stortinget at husleien

skal dekke de reelle kostnadene til forvaltning, vedlikehold, drift og utvikling. Videre skal leien dekke kapitalsluttet av eiendomsmassen ved at den dimensjoneres etter årlige avskrivninger.

Husleien som Forsvaret betaler til Forsvarsbygg, består av beregnede kostnader til forvaltning, vedlikehold, drift og utvikling. I tillegg inneholder husleien et kapitalelement, som var forutsatt brukt til fornyelse av eiendomsmassen.

Riksrevisjonen peker på at husleien som Forsvaret betaler, ikke dekker kostnadene til verdibevarende forvaltning av eiendomsmassen, herunder kapitalelementet som skulle brukes til fornyelse. Departementet opplyser at ordningen skal evalueres innen utgangen av 2019, men Kristelig Folkeparti deler komiteens syn på at denne evalueringen bør framskyndes. Eventuelle endringer bør kunne innarbeides allerede i budsjettet for 2018.

Det kan være tilfeller der bygg som var tenkt avhendet, likevel av ulike årsaker blir eller er tatt i bruk. Disse kan naturligvis ha et stort etterslep på vedlikeholdssiden, men da er det viktig at disse byggene tas inn, og at det gjøres nødvendig arbeid når det gjelder oppgradering og vedlikehold, sånn at de er i tilfredsstillende stand ut fra hva som er behovet.

Nå har saksordføreren hatt en god gjennomgang av saken, og jeg slutter meg til den framstillingen ut fra den konsensus som er i komiteen og i merknadene til saken. Vi mener i Kristelig Folkeparti at Riksrevisjonen har pekt på sentrale momenter her.

Jeg vil bare avslutningsvis understreke at det selvsagt påligger Forsvarsdepartementet et ansvar for å påse at Forsvarsbyggs effektiviserer driften i tråd med de innsparingskravene som er i sektoren for øvrig.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [16:25:35]: Jeg slutter meg til saksordføreren gode innledning, men vil knytte noen merknader til det.

Det er mange som mener at det offentlige gjennomgående er en dårlig eiendomsforvalter. De har nok en gang fått bekreftet sin vurdering. Vedlikehold prioriteres i altfor liten grad og – vil jeg si – uansett, tilsynelatende, hvilken modell en prøver å legge til grunn, og som skal rette på det. Det ser ut til å være en kultur – i dette tilfellet innenfor Forsvaret – som er sånn at her er det ikke orden i sakene. Det er en kultur som må endres. Jeg vil si det så sterkt at det er nettopp det som er utfordringen. Vi kan prøve ulike modeller for å få det til, men det ser ikke ut til at det er det som gir resultater i praksis.

Sjøl om komiteen er enstemmig, ber jeg forsvarsministeren merke seg at her har vi kjørt fram evalueringen med ett år, og den viser fra komiteens side nettopp det alvorligste at her er en nødt til å få en annen atferd. Det er ikke tatt opp som noe eget forslag, og jeg håper at statsråden forstår komitémerknadene sånn at det er Stortingets vilje. Vi har i noen saker hatt problemer med at hvis det ikke er innstilt som vedtak, blir ikke enstemmige komitémerknader tatt med det nødvendige alvor. Derfor vil jeg understreke dette.

Jeg må si, som vi skriver i innstillinga, at «styringsdialogen mellom departementet og Forsvarsbygg ikke har gitt

noen signaler om hvilke typer eiendommer, bygg og anlegg som skal prioriteres». «Styringsdialog» er et flott ord. Jeg vet ikke hva det betyr i praksis, men på mitt språk betyr det at her gis det beskjeder om hvordan en skal prioritere – fra eier, som er statsråden, ned til det utøvende, som er Forsvarsbygg. Da er det veldig sterkt å erfare – og vi skriver det veldig tydelig – at det ikke er «gitt noen signaler om hvilke typer eiendommer, bygg og anlegg som skal prioriteres». Jeg håper at statsråden i det etterfølgende innlegget kan svare på hvorfor en ikke har gitt en sånn prioritering, for det må jo være helt avgjørende for Forsvarsbyggs prioritering av sine knappe ressurser.

Jeg vil bare si at sjøl om det er en enstemmig innstilling, ligger det fra komiteens side et alvor bak. Vi er lei oss for at slike – jeg vil kalle det utilgivelige – svakheter som her er påpekt fra Riksrevisjonen, fortsetter innenfor det offentlige, i dette tilfellet i Forsvarsbygg. Jeg ser med interesse fram til statsrådets svar.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [16:29:01]: Eiendom, bygg og anlegg, for ordens skyld heretter forkortet EBA, er en helt avgjørende innsatsfaktor for å løse forsvarssektorens oppgaver. Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon av forsvarssektorens EBA gir en grundig vurdering av EBA-området i sektoren. Forsvarssektoren skal ha god forvaltning, og ressursene skal forvaltes forsvarlig og samtidig utnyttes effektivt og i tråd med gjeldende regelverk og Stortingets vedtak og forutsetninger.

Et av Riksrevisjonens funn er at tilstanden i eiendomsmassen forverres, og at vedlikeholdsetterslepet har økt i perioden 2009–2015. Som det framgår av komiteens innstilling, vil jeg være noe mer varsom med å trekke en så bastant konklusjon som Riksrevisjonen, om at tilstanden er blitt forverret i den reviderte perioden. Jeg mener de foreliggende registreringene indikerer at det beregnede vedlikeholdsbehovet for forsvarssektorens EBA har vært relativt stabilt i perioden 2009–2015.

Som komiteen også selv peker på, har tilstandsregistreringen økt relativt mye, fra 73 pst. til 87 pst. Det kan være med på å gi noe av forklaringen på endringene uten at det betyr at tilstanden nødvendigvis er forverret, eller at etterslepet har økt. Likevel betyr det ikke at vedlikeholdsnivået er fullt ut tilfredsstillende for alle EBA-kategorier, for, som flere har vært inne på, eksisterer det et ikke ubetydelig vedlikeholdsbehov i sektorens eiendomsmasse. Det er en problemstilling som har vedvart over veldig mange år.

Forsvarsbyggs tilstandsregistreringer og tilhørende analyser er et viktig grunnlag for å kontrollere den overordnede statusen og utviklingen i sektorens eiendomsmasse. Det arbeidet danner grunnlag for Forsvarsbyggs gjennomføring av vedlikehold. Når det gjelder de feilmarginer og skjønsmessige vurderinger som naturlig nok ligger i tilstandsregistreringer, og det tidsspennet det revideres innenfor, mener jeg man ikke med full sikkerhet kan konkludere med at vedlikeholdsbehovet på porteføljenivå har økt fram til 2015. Det kan illustreres ved at utviklingen i vedlikeholdsbehovet per kvadratmeter er veldig avhengig av hvilket år som brukes som utgangspunkt. Tar man utgangspunkt i 2009, blir resultatet en mindre økning fram til 2015. Hadde startpunktet vært 2010, 2011 eller 2012, viser utviklingen en reduksjon i vedlikeholdsbehovet per kvadratmeter fram til 2015. Når man vurderer utviklingen i tilstanden i eiendomsmassen, er det også viktig å se på al-

vorlighetsgraden. Riksrevisjonens gjennomgang viser at de alvorlige avvikenenes andel av det totale vedlikeholdsbehovet for perioden 2009–2015 er redusert.

Jeg er tilfreds med at Riksrevisjonen bekrefter at det har vært en reduksjon i vedlikeholdsbehovet for boliger i 2013–2015. Det er i tråd med de føringene Stortinget ga ved behandlingen av den forrige langtidsplanen. Da ble det lagt vekt på:

«Forsvarets boliger og kvarter skal være tidsmessige, av alminnelig god bokvalitet og i samsvar med gjeldende lover og regler.»

Jeg mener vi fortsatt må fokusere på å bedre tilstanden for sektorens boligmasse. Det må imidlertid avveies opp mot andre viktige og presserende behov, og da tenker jeg spesielt på operativ EBA.

Riksrevisjonen peker på at i perioden 2013–2015 er det strids- og forsvarsanlegg som har dårligst tilstand av EBA-kategoriene. Her vil jeg minne om den betydelige endringen vi har hatt i den sikkerhetspolitiske situasjonen de senere årene. Det har bl.a. ført til at Forsvaret har tatt i bruk igjen EBA som var ment å skulle avhendes. Forsvaret identifiserte høsten 2014 mer enn 75 000 m² utrangert, men ikke avhendet EBA som ble vurdert for innrangering igjen. Etter at vurderingene var ferdigstilt, er det nå 60 000 m² som er tilbakeført til Forsvarets EBA-portefølje. Denne eiendomsmassen har ikke vært prioritert med hensyn til vedlikehold, som flere har vært inne på i sine innlegg, fordi eiendomsmassen skulle avhendes. Dermed er det den som har dårligst tilstand, og det har altså helt naturlige forklaringer.

Da er det samtidig viktig å understreke at nettopp konsekvensene av denne nye sikkerhetspolitiske situasjonen vil måtte prege prioriteringene av EBA-midler i de kommende årene. Det er også noe komiteen slutter seg til.

I iverksettelsesbrevet for langtidsplanperioden 2017–2020 er Forsvarsbygg sammen med Forsvaret gitt i oppdrag å identifisere de eiendommer, bygg og anlegg som er kritisk viktige for at Forsvaret skal løse oppdraget sitt. Lista vil komme til å inneholde bygg og anlegg som har ulikt formål og med geografisk spredning. Det vil danne et viktig grunnlag nettopp for den prioriteringen av ressursinnsatsen som jeg mener det er viktig å gjøre, og det imøtekommer det poenget som både Riksrevisjonen og komiteen har pekt på knyttet til prioriteringer.

Riksrevisjonen påpeker at husleie ikke godt nok dekker kostnadene til verdibevaring av eiendomsmassen. Vi er nå inne i en periode der det investeres for historiske beløp i EBA i sektoren, bl.a. i forbindelse med ny kampflybase. Vi står også overfor nye endringer i basestrukturen. Disse endringene vil etter hvert kunne få konsekvenser for størrelsen på den kostnadsdekkende husleia som Forsvaret og de andre etatene må betale for å dekke de løpende utgiftene til forvaltning, drift og vedlikehold av lovpålagt utvikling i eiendomsmassen i framtida.

Uavhengig av Riksrevisjonens funn har Forsvarsdepartementet planlagt en evaluering av husleieordningen i utgangspunktet innen utløpet av 2019. Det arbeidet og særlig grunnlagsarbeidet er allerede påbegynt, men det vil måtte ta noe tid fordi det bygger på et godt faktagrunnlag, og både Forsvarsbygg og Forsvarets forskningsinstitutt er i gang med å skaffe deler av det grunnlaget evalueringen baseres på. Jeg vil i budsjettet for 2018, Prop. 1 S, informere om framdrifta i evalueringen og tar sikte på å legge fram

evalueringen i forbindelse med investeringsproposisjonen til Stortinget våren 2018. Det vil være i god tid før det som opprinnelig var planlagt, og der er det naturlig å ta det fordi investeringsproposisjonen inneholder både vedtak og informasjon om eiendom, bygg og anlegg og materiellinvesteringer i sektoren.

Riksrevisjonen påpeker at svak styring og kontroll med vedlikeholdsprosjektene kan føre til at prosjektene tar lengre tid og blir dyrere enn planlagt, og at en del planlagt vedlikehold ikke blir gjennomført. Riksrevisjonens funn er viktige, og jeg vil følge opp disse funnene gjennom styringsdialogen med Forsvarsbygg. Flere tiltak er igangsatt allerede fra inneværende år. Blant annet er kravet om at vedlikeholdsmidlene i størst mulig grad skal brukes til planlagt vedlikehold, innskjerpet i iverksettelsesbrevet for 2017. Forsvarsdepartementet har her etablert en egen styringsparameter for Forsvarsbygg i 2017 som skal sikre at minimum 80 pst. av de totalt tilgjengelige vedlikeholdsmidlene benyttes til planlagte tiltak, dvs. at maksimalt 20 pst. skal gå til uforutsett vedlikehold. Styringsparameteren anviser også at andelen av husleieinntekten som går til planlagt vedlikehold, skal økes i den langtidsplanperioden vi nettopp har påbegynt.

Selv om jeg ikke fullt ut deler Riksrevisjonens konklusjon om at det har vært en klar negativ utvikling i eiendomsmassen i den reviderte perioden, mener jeg likevel det eksisterende vedlikeholdsetterslepet er en betydelig utfordring som ikke kan ignoreres. Etter min oppfatning må innsatsen for å vedlikeholde sektorens eiendomsmasse styrkes i tida framover. Det er viktig både for å opprettholde og ivareta samfunnets verdier og også for å gi Forsvaret best mulig forutsetninger for å kunne løse oppdraget sitt.

Min første prioritet er å sørge for at vi får mest mulig ut av den ressursinnsatsen som settes inn. Jeg har derfor satt i gang flere forbedringsprosjekter i Forsvarsbygg som skal sikre dette. Det er forbedringer som skal sikre mer kosteffektive investeringer, mer effektive driftsprosesser og ikke minst en mer hensiktsmessig og effektiv intern organisering i Forsvarsbygg. Som en konsekvens av det er direktøren i Forsvarsbygg nå i ferd med å implementere en ny organisasjonsstruktur der bl.a. antall direktører i etatens øverste ledernivå reduseres fra tolv til seks.

I tillegg innfører vi også økt bruk av såkalt variantbegrensning og standardisering bl.a. i byggeprosesser. FFI er i gang med en studie der årsakene til kostnadsutviklingen innen EBA, både på investeringer og drift, blir analysert nærmere. Det er et omfattende materiale av historiske data som brukes for å analysere kostnadsdrivere og identifisere muligheter til standardisering.

Riksrevisjonens rapport er grundig og omfattende, og det er etter min oppfatning flere av funnene i rapporten som er veldig nyttige i departementets arbeid med videre forbedringer innenfor EBA-området. Jeg vil følge opp at de nødvendige prioriteringene og forbedringene blir iverksatt, slik at sektorens EBA på best mulig måte kan bidra til den operative evnen.

Så vil jeg knytte noen få kommentarer til husleieordning og kapitalelement og for så vidt også forvaltningsmodellen. Jeg kan begynne med forvaltningsmodellen. Det er helt riktig, som flere har vært inne på her, at den har vært gjenstand for vurderinger i flere omganger, senest i forbindelse med den forrige langtidsplanen, Prop. 73 S for 2011–2012. Der slås det fast at forvaltningsmodellen basert på

kostnadsdekkende leie i hovedsak fungerer godt. Men det legges også til at det skal vurderes ulike forbedringer. I oktober 2012 satte derfor departement ned en arbeidsgruppe med oppdrag å vurdere forbedringer i forvaltningsmodellen. Det var særlig to hovedmål som ble trukket fram. Det ene var å identifisere konkrete forbedringspunkter til forvaltningsmodellen for egentlig å anspore til mer kosteffektiv bruk og utvikling av sektorens EBA. Det andre var å identifisere konkrete forbedringspunkter i utøvelsen av forvaltningsmodellen og samordningen mellom aktørene. Arbeidsgruppa avga rapporten sin i mai 2013, og den inneholder en rekke forslag til forbedringer i bruken av modellen innenfor flere hovedområder. Det gjelder egentlig alt fra både valgfrihet og reelle forhandlinger, beregning av husleie, investeringer, samhandling mellom aktører, grunneiendommer og beredskap. Av anbefalingene fra rapporten som har endt opp i større endringer, kan det bl.a. nevnes utsetting av renholdstjenester, innføring av komponentutskifting over investeringskapitlet, at forvaltning av sektorens boliger og kvarter overføres til Forsvarsbygg, etablering av en modell for å beregne husleie og forenklet prosedyre basert på normalprosedyren for håndtering av mindre investeringsprosjekter, altså fullmaktsprosjekter. Det vil gjøre dette landskapet noe smidigere.

Så noen ord om kapitalelementet. Det er viktig å understreke at kapitalelementet er en modellmessig synliggjøring av avskrivningskostnader. Det vil si at det har ingen reell budsjettmessig betydning. Så økning ett sted fører til nedtrekk et annet sted i budsjettet og vice versa. Det at kapitalelementet utvikles, er rett og slett fordi det ikke har hatt den ønskede effekten som man håpet på, og det er en relativt byråkratisk ordning som tar mye arbeidskraft både i Forsvaret, Forsvarsbygg og hos alle aktører som er inne i bildet. Vår vurdering er at det er bedre å fjerne ordningen med synliggjøring av et kapitalelement, men man kan likevel synliggjøre modellmessige avskrivninger av EBA-investeringer, for det er det det i særlig grad handler om. Det at vi får til en enklere forvaltning, mener jeg er et godt bidrag til det å skulle håndtere en stor portefølje av eiendomsmasse, som selvfølgelig til enhver tid vil ha mange utfordringer ved seg, der vedlikeholdsgraden og vedlikeholdsetterslepet nok uunngåelig alltid vil være til stede i en eller annen form.

Avslutningsvis vil jeg understreke det jeg var inne på nokså tidlig i mitt innlegg, og som komiteen også har sluttet seg til, at de store endringene vi har sett i den sikkerhetspolitiske situasjonen, har nødvendiggjort at vi måtte ta inn igjen eiendomsmasse som var tenkt utrangert og solgt, og som ikke har vært vedlikeholdt på mange, mange år, og som vi nå må prioritere vedlikehold av for at det skal kunne ha den ønskede effekten operativt sett. Det er viktig, for det er en situasjon som man ikke forutså ville komme. Da vi satte en stoppordre i 2014 for videre avhending av det som var planlagt å avhendes, var det nettopp for at vi skulle vurdere om vi nå etter den nye situasjonen likevel har et behov. Forsvaret har altså gjort en vurdering av at det er et behov for ca. 60 000 m² av de 75 000 m² som var planlagt avhendet. Det sier seg selv at det kan være til dels store vedlikeholdsbehov, for det er mange bygg og anlegg i den porteføljen som ikke har vært vedlikeholdt på svært lang tid.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [16:42:53]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdløven mv. (pleiepenger ved pleie av syke barn) (Innst. 246 L (2016–2017), jf. Prop. 48 L (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletiden – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletiden, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Bente Stein Mathisen (H) [16:43:36] (ordfører for saken): Jeg vil aller først takke komiteen for et godt samarbeid i denne saken.

Når barn blir alvorlig syke og har behov for tilsyn og pleie, er foreldrenes tilstedeværelse det aller viktigste for barna. Derfor må vi sørge for gode ordninger som gjør det mulig for foreldre å være borte fra jobben for å pleie sine syke barn.

Pleiepenger er en stønad i folketrygden som gir yrkesaktive foreldre kompensasjon for tapt arbeidsinntekt når de pleier sine syke barn. I dag gis det pleiepenger etter to paragrafer i folketrygdløven: § 9-10, som gjelder for barn opp til 12 år i forbindelse med syke barns behandling i helseinstitusjon, og § 9-11, for barn opp til 18 år ved pleie av livstruende syke og svært alvorlig syke barn på sykehus eller hjemme. Kravet er at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie.

I utgangspunktet skal ikke pleiepenger gis ved varig sykdom og ved varig pleiebehov. Da skal den kommunale helsetjenesten overta og sørge for nødvendige tjenester. Unntaket er ved varig, svært alvorlig sykdom i ustabil fase eller når barnet får en alvorlig forverring av sykdommen eller er døende. Slik pleiepengeordningen praktiseres i dag, er det mye skjønn, og det er uforutsigbart for familier med alvorlig syke barn.

Det har lenge vært stor misnøye med pleiepengeordningen. Regelverket er komplisert, skjønnspreget og strengt, med mange vanskelige vurderinger. Hva er livstruende eller annen svært alvorlig sykdom? Hva er varig sykdom? Hva er ustabil fase? Det er utfordrende for Nav å saksbehandle ut ifra regelverket, og det fører ofte til flere urimelige gråsonetilfeller.

I forslaget til ny pleiepengeordning blir de to paragraferne i folketrygdløven slått sammen til én felles bestemmelse i § 9-10, og regelen skal gjelde for alle barn opp til 18 år. Å etablere en felles bestemmelse for pleiepenger gir et mer ryddig regelverk, større grad av forutsigbarhet og en lettere saksbehandling i Nav. Pleiepenger skal fortsatt være en erstatning for tapt arbeidsinntekt og forutsetter forutgående yrkesaktivitet hos foreldrene. Vilkaet for innvilgelse av pleiepenger er ikke knyttet til en diagnose. Det er barnets behov for kontinuerlig tilsyn og pleie som er det avgjørende. Flere sykdomstilfeller og varig syke

barn inkluderes i pleiepengeordningen, noe som medfører en dobling av antallet som vil ha rett til pleiepenger.

Komiteen mener det er verdt å prøve ut en ny modell med dagkonto for uttak av pleiepenger, noe som kan gi god fleksibilitet i omfanget av uttaket og fordelingen mellom foreldre. Foreldre kan ta ut 1 300 pleiepengedager fra en dagkontoordning fram til barnet er 18 år. Begge foreldrene kan ta ut pleiepenger samtidig ved behov, med utgangspunkt i den dagkontoen som er knyttet til barnet. Foreldrene kan velge å ta ut 100 pst. eller gradere og kombinere med arbeid. Pleiepenger kan graderes helt ned til 20 pst., mot 50 pst. i dag. Ved gradering kan ordningen strekkes ut i tid, ja, helt til ti år. De første 260 dagene vil det være 100 pst. inntektskompensasjon opp mot 6G, og de resterende 1 040 dagene vil det være 66 pst. – lik den ordningen som gjelder ved sykmelding med overgang til arbeidsavklaringspenger. Foreldre gis mulighet til å kombinere pleiepenger med jobb og holde kontakten med arbeidslivet. Det er viktig.

I høringen var alle positive til utvidelsen av ordningen og forenklingen av regelverket. De fleste mente også at 1 300 dager, dvs. fem års sammenhengende uttak av pleiepenger, i utgangspunktet er en raus ordning. Familier med varig syke barn med behov for pleie og tilsyn får bedre tid til å planlegge sammen med kommunen hvilke kommunale pleie- og omsorgstjenester som må settes inn når den statlige ytelsen opphører. Her er det noen utfordringer, for mange fortalte at akkurat disse overgangene er vanskelige. Men sånn er det. Det er det kommunale nivået som skal overta når den statlige ytelsen opphører.

Komiteen har lyttet til og tatt på alvor alle de tilbakemeldingene som har påpekt at det bør åpnes for unntak i regelverket i helt særskilte tilfeller, når dagkontoordningen er brukt opp og barnet igjen blir alvorlig syk. Det ble vist til eksempler hvor barn får kreft og gjennomgår kreftbehandling som ofte er langvarig, og etter en tid eventuelt får tilbakefall eller blir rammet av en ny livstruende skade eller sykdom.

Alle partier var opptatt av å åpne for unntak i helt spesielle tilfeller. Komiteens flertall foreslår unntak når dagkontoen er brukt opp og barnet på nytt blir i behov av kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av en livstruende sykdom eller skade. Pleiepenger vil da ytes med 66 pst. av beregningsgrunnlaget, og da vil det ikke være noen tidsbegrensning.

På vegne av komiteen er jeg glad for at vi i dag kan vedta en forbedret og utvidet pleiepengeordning som er forutsigbar, og som vil lette hverdagen til mange familier i en vanskelig livssituasjon med alvorlig syke barn.

Rigmor Aasrud (A) [16:48:40]: Først en takk til saksordføreren for et ryddig arbeid med saken.

Å være forelder til et barn som er sykt, er krevende. Foreldrene skal ta vare på et lite menneske som trenger omsorg. Mange har flere barn som også trenger sine foreldre. Som storsamfunn har vi en plikt til å stille opp for dem som er i en sånn situasjon. Gode helsetilbud, omsorgs- og avlastningstilbud er grunnleggende for både det syke barnet, foreldre og søsken som skal ha trygghet i situasjonen. For foreldre er det krevende å kombinere yrkesaktivitet med pleie av syke barn. Det krever stor fleksibilitet både av foreldrene og av arbeidsgiverne. Forslaget i proposisjonen gjør ordningen mer fleksibel ved at en ord-

ning med dagkonto blir innført. Den skal gjelde for foreldre eller andre omsorgspersoner. Det vil gjøre det mulig for flere å ha omsorg for syke barn og samtidig ha en tilknytning til arbeidslivet.

Arbeiderpartiet støtter hovedgrepene i regjeringens forslag om innføring av en dagkonto og samtidig sette et tak på 1 300 dager, men vi støtter ikke forslaget om at det ikke er mulig med flere enn én pleiepengeperiode. Barn som er svært syke når de er små, kan få senskader som gjør at nye sykdommer kan komme etter flere år. Dersom tilstanden er alvorlig, mener vi at det skal kunne utløse rett til en ny pleiepengeperiode. Behovet for en pleiepengeperiode kan utløses av andre hendelser enn senskader. Ulykker og andre sykdommer kan også ramme barn som har hatt en periode med pleiepenger før.

Arbeiderpartiet mener derfor det må være mulig at et barn utløser flere pleiepengeperioder. Det samme gjelder aldersgrensen på 18 år for utviklingshemmede. Mange med utviklingshemming må ha kjente omsorgspersoner rundt seg ved f.eks. sykehusinnleggelsler. Mange er fortsatt hjemmeboende uten andre trygge omsorgspersoner som kan være med. Vi mener derfor at denne gruppen må unntas fra aldersbestemmelsene.

Forslaget om å utvide ordningen til å gjelde barn som har varig sykdom, og samtidig legge til grunn samme inngangsvilkår, kompensasjonsgrad og mulighet for gradering som i sykepengeordningen, er etter Arbeiderpartiets mening akseptabelt og vil få vår støtte ved at vi støtter innstillingen fra flertallet subsidiært.

Mange pårørende gjør en stor innsats for mennesker som trenger pleie og omsorg. Uten pårørendes innsats ville helsevesenet kollapset. Derfor er det en nær sammenheng mellom statlige og kommunale ordninger og stønader og det arbeidet som gjøres av de pårørende. God oppfølging av de pårørende har vært vektlagt helt siden St.meld. nr. 25 for 2005–2006 Mestring, muligheter og mening, og senere Meld.St. 29 for 2012–2013 Morgendagens omsorg. Den proposisjonen vi har til behandling i dag, henger også nøye sammen med Prp. 49 L for 2016–2017, som ble behandlet før påske, og som omhandler styrket pårørendestøtte.

I innstillingen til Prp. 49 L understreker en enstemmig komité betydningen av at personer med omfattende pårørendeoppgaver må ha muligheten til å kombinere dette med eget yrkesliv og privatliv. Det gjør at de pårørende må møtes med samordnete tiltak, og at de får nødvendig opplæring, slik forutsetningen var bl.a. i Meld.St. 29 Morgendagens omsorg. Kommunene har en plikt til å tilby opplæring og veiledning, og det må gjelde alle som trenger det, ikke bare dem med de tyngste omsorgsoppgavene, som det sies i Meld.St. 29. De pårørende trenger sånne tilbud for å stå i krevende omsorgsoppgaver, og jeg oppfordrer regjeringen til å legge mer vekt på det med pårørendeopplæring og pårørendestøtte, sånn at de har muligheter til å gi den omsorgen de skal.

Jeg vil ta opp Arbeiderpartiets forslag om at det gis mulighet for flere pleiepengeperioder, og at aldersgrensen på 18 år ikke skal gjelde for personer med utviklingshemming.

Presidenten: Representanten Rigmor Aasrud har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Erlend Wiborg (FrP) [16:53:22]: Jeg vil begynne med å takke saksordføreren for en grundig og god jobb.

Jeg vil også takke komiteen, og det er gledelig at det er en såpass bred enighet om hovedlinjene her i dag.

Fremskrittspartiet har gjennom mange år arbeidet for en bedre pleiepengeordning. Ordningen skal sikre folk som har jobb, en inntekt når det verste som kan skje i livet, at barnet ditt blir sykt, inntreffer. Dette er folk som i mange år med den gamle ordningen har slitt med den doble belastningen ved å ha et sykt barn og å holde familieøkonomien på rett kjøll.

Det finnes en ordning allerede, som flere har vært inne på, men det er en ordning som mange har vært misfornøyd med, og som har mange svakheter. Vi har stadig fått høre fra enkeltfamilier, fra organisasjoner for syke barn og gjennom media at det er mange som faller utenfor. Mange har vært i en gråson, uten rettigheter. Dette skyldes et komplisert og unødvendig byråkratisk regelverk.

Familier som opplever behov for pleiepenger, er familier som gjennomgår en veldig vanskelig tid. Grunnen til behovet for pleiepenger er jo at barnet er sykt. Alle foreldre som opplever egne barns sykdom, synes det er noe av det verste som har skjedd dem. Jeg kan ikke sterkt nok understreke hvor stor medfølelse og empati jeg har for disse familiene, og dette er noe jeg er helt sikker på at jeg deler med alle i denne sal i dag.

Men i dag skal vi vedta en langt bedre ordning. Som jeg innledet med, er dette noe Fremskrittspartiet har jobbet lenge for. Sammen med våre samarbeidspartnere i Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre får vi nå endelig dette til.

Jeg er glad for at regelverket blir enklere og mindre strengt. Det gjør at pleiepenger kan gis ved varig sykdom. Det utslagsgivende skal være at barna har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie. Jeg synes egentlig dette er relativt selvsagt, da det er helt åpenbart at foreldre må få lov til å være hjemme med barn som er så syke.

Den nye ordningen vil inkludere en dagkontomodell som gir foreldrene god fleksibilitet, og den vil også kunne graderes helt ned til 20 pst. Dette gjør det også langt enklere å kombinere foreldrenes jobb med pleieoppgaver og makt og myndighet til å bestemme over eget liv. Hva som er best for en selv og sin familie, legges nå til de enkelte foreldrene.

Det er også en god idé at vi i dag tar utgangspunkt i sykepengeordningen. Det gjøres med hensyn til både inngangsvilkår, kompensasjonsnivå og gradering. Like ordninger betyr mindre byråkrati og en større forutsigbarhet for den enkelte familie som er avhengig av ordningen.

I Stortingets åpne høring om saken var det mange som mente at ordningen også må ta høyde for unntaksregler i særskilte tilfeller. Det er en god idé, som heldigvis alle støtter helhert.

Den nye ordningen vil gi langt flere foreldre muligheten til å pleie sine syke barn. Dette koster mye penger, men det er penger som Fremskrittspartiet og regjeringen og våre samarbeidspartier har sagt seg villig til å prioritere, selv om det vil koste mye penger i årene fremover. Men grunnen er enkel: Barna er det viktigste vi har, og syke barn fortjener det beste vi kan gi dem og deres familier.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [16:57:26]: Før påske behandlet Stortinget endringer i omsorgslønsordningen. I dag behandler vi en annen viktig sak om pårørendestøtte, nemlig pleiepengene. Det er ulike departement som har fremmet forslag, og det er ulike komiteer som behandler

dem, fordi det er ulike ordninger, ulike forvaltningsnivåer, ulike system. Da blir det fort systembegrunnelse for endringer og systembegrunnelse for ikke å se ordningene i sammenheng.

Kristelig Folkeparti har lenge etterlyst endringer i disse ordningene. Vi har bl.a. foreslått at pleiepenger, hjelpestønad og omsorgslønn slås sammen til én statlig ordning. Vi mener at det er nødvendig å se omsorgslønsordningen i sammenheng med pleiepenger og hjelpestønad for å sikre økonomisk trygghet og forutsigbarhet for foreldre med tunge pleie- og omsorgsoppgaver. Poenget vårt er at vi må gjøre det enklere for familiene å forholde seg til ordningene og regelverket og sikre at alle som er pårørende og gjør dette omsorgsarbeidet, kan få lønn for det, uavhengig av hvilken kommune en bor i, og uten at de opplever at de stadig må kjempe seg til det. Vi ønsker å se ordningene ut fra den enkelte pårørende sitt perspektiv, den enkelte syke sitt perspektiv, den enkelte familie sitt perspektiv. Ja, dette handler selvsagt i stor grad om budsjett og økonomi, men som det påpekes i helsekomiteens innstilling om omsorgslønn:

«Komiteen viser til at det i et samfunnsøkonomisk perspektiv vil være lønnsomt å legge godt til rette for pårørende med krevende omsorgsoppgaver. Det er for eksempel mye som tyder på at mange pårørende som får avslag på pleiepenger, blir sykmeldt og til og med uføre. Komiteen er også kjent med at det er større sannsynlighet for familiekonflikter og at barn utsettes for omsorgssvikt i familier som er hardt prøvet med tunge omsorgsoppgaver, noe både samfunnet, de pårørende og det pleietrengende barnet taper på.

Komiteen mener samfunnet har alt å tjene på å legge godt til rette for å sikre gode økonomiske ordninger for de få familiene som vil være i behov av mer utvidet pleiepengeordning. Komiteen viser til at utgiftene til pleiepenger utgjør en mindre sum, også med utvidelsen av ordningen, sammenlignet med de årlige utgiftene til sykepenger og med alternative utgifter til for eksempel institusjonsplass.»

Kristelig Folkeparti mener det er bra at regjeringas forslag gjør at regelverket blir enklere og mindre strengt, og at pleiepenger kan gis ved alvorlig sykdom. Det er bra at det legges opp til at pleiepenger skal kunne graderes ned til 20 pst. – mot 50 pst. i dag. Kristelig Folkeparti er for det som gir familier med tunge pleieoppgaver mer fleksibilitet og mulighet for variasjon for å kunne finne egne gode løsninger for kombinasjon av arbeid utenfor hjemmet og pleiepenger hjemme. Kristelig Folkeparti er glad for at flertallet gjør endringer og innfører unntak fra regelverket i helt særskilte tilfeller.

Men Kristelig Folkeparti støtter likevel ikke alle forslagene til endringer. Vi ser at foreldre med de alvorligst syke barna kan ha behov for en lengre periode med pleiepenger enn fem år, og vi mener det bør være rom for pleiepenger dersom barn med utviklingshemming har behov for oppfølging av foreldre ved sykdom også etter de har blitt 18 år. Den belastningen det kan være for en familie å leve med dramatisk redusert inntekt over flere år samtidig som de har et alvorlig sykt barn, gjør det vanskelig å forsvare et fall til 66 pst. lønnskompensasjon allerede etter ett år. Skaper dette den tryggheten familier med alvorlig syke barn trenger? En forsørger som er avhengig av pleiepenger, har ikke mulighet til å øke sin inntekt. I de fleste alvorlige syk-

domstilfellene det her er snakk om, er det samfunnsmessig og mellommenneskelig mer verdifullt at foreldre pleier barnet enn at det bygges ut et institusjonelt apparat for å trygge barnets liv.

Kristelig Folkeparti mener, som SV også skriver i innstillinga, at helserelaterte utgifter til barn bør dekkes fullt ut. Det bør være barnets behov som utløser pleiepenger, og det bør uavhengig av de øvrige kriteriene være mulig å tjene opp en ny periode med pleiepenger, sånn at f.eks. et tilbakefall av et barns sykdom eller et nytt sykdomstilfelle omfattes av ordningen. Behovet for kompensasjon for inntektsbortfallet er like aktuelt selv om det skjer gjentatte ganger i familiens liv. Det er barnets behov for pleie og omsorg som må ivaretas og avgjøre lengden på pleiepengeperioden. Derfor må det også være rom for en skjønnsmessig vurdering i forvaltningen av ordningen. Derfor støtter Kristelig Folkeparti SVs forslag til ny § 9-12.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [17:02:34]: Senterpartiet er sterkt tilhenger av pleiepengeordningen. Det gir den beste kvaliteten, og det er svært god samfunnsøkonomi. Jeg vil si – det er ikke så ofte jeg sier det – at det er en viktig prioritering av regjeringa, og det skal de ha honnør for.

Det er en bra ordning, som altså erstatter tap av arbeidsinntekt ved midlertidig fravær fra arbeid på grunn av pleie av syke unger. Det betales av staten. Vi får nå en utvidelse, slik at ordningen omfatter flere sykdomstilfeller. Det er ikke lenger livstruende eller svært alvorlig syke barn som skal komme inn under ordningen. Det er sykdom av en viss alvorlighetsgrad som trenger kontinuerlig tilsyn og pleie av foreldre, pluss varig sykdom hos barn. Det er også et viktig poeng – som ingen har tatt fram så langt – at det er et krav om opphold i Norge. Det er en forutsetning for rett til pleiepenger, med unntak av inntil åtte uker per år i utlandet. Det omfatter altså flere sykdomstilfeller, det omfatter barn fram til de er 18 år, det gir mindre bruk av skjønn, og det innføres et antall pleiepengedager, en dagkonto, på 1 300 dager, tilsvarende fem år – de første 260 dagene med 100 pst. dekning av inntekt.

Senterpartiet har en merknad som knytter seg til denne maksimalgrensen på 1 300 dager per barn uten unntak. Vi sier at det er en for snever og for streng hovedregel. Regjeringa begrunner regelen med hensynet til en forenklet pleiepengeordning og det å fjerne krevende skjønnsvilkår. Vi mener at det kan inntreffe situasjoner der et barn blir alvorlig sjukt flere ganger i livet før fylte 18 år, og at det i slike tilfeller vil være nødvendig med et unntak med ny rett til pleiepenger. Det vil oppleves som et urimelig utslag av regelverket at den som ville ha fylt vilkårene for pleiepenger i utgangspunktet, ikke skal ha rett på ytelsen på bakgrunn av en lovbestemt tidsbegrensning. Derfor mener Senterpartiet at det må legges til grunn at det skal følge et unntak fra hovedregelen om tidsbegrensningen på 1 300 dager. Vi mener en må legge mindre vekt på departementets argument om innlåsingeffekter og at flere perioder med pleiepenger vil føre til at foreldre blir stående utenfor arbeidslivet på varig basis. Vi slutter oss til de høringsinstansene som har kommet med denne bekymringen, bl.a. i høringsnotatet fra Nasjonal kompetansetjeneste for sjeldne diagnoser, og sier at det må være barnets helsetilstand og ikke foreldrenes tilknytning eller – etter hvert – manglende

tilknytning til arbeidslivet som skal være avgjørende. Vi går inn for en endring på det punktet.

Flere av høringsinstansene uttrykker at det er behov for klargjøring av samordningen mellom den statlige pleiepengeordningen og de kommunale ordningene ved barns sykdom. Spesielt gjelder dette de kommunale ytelsene omsorgslønn og kommunal institusjonsomsorg. Omsorgslønn ytes etter en skjønnsvurdering fra kommunen når det gjelder både tildeling og omfang. Senterpartiet mener at pleiepenger til det alvorlig syke barnets pårørende er den mest forutsigbare ytelsen for denne gruppen, mens omsorgslønn er aktuelt for dem som bistår alvorlig syke barn, men som ikke har inntektsbringende arbeid og dermed ikke er berettiget til pleiepenger. Den kommunale ordningen må få økt aktsomhet, for dette vil være en situasjon de som ikke har inntektsbringende arbeid, kan komme opp i, og de kan lett komme enda dårligere ut hvis kommunene ikke følger opp og bistår dem med den kommunale omsorgslønnordningen.

Jeg vil til slutt ta opp Senterpartiets forslag, hvor vi sier at dersom det har gått mindre enn fem år, kan pleiepengeperioden utvides med ytterligere fire år, og dersom det har gått fem år, kan det ytes en ny pengepleieperiode. Subsidiært støtter vi Arbeiderpartiets forslag og til slutt innstillinga.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Sveinung Rotevatn (V) [17:07:45]: I vårt virke i arbeids- og sosialkomiteen møter vi på mange skjebnar og har moglegheita til å treffe mange familiar og enkeltpersonar som er avhengige av dei ordningane som vi har ansvaret for. For min del må eg seie at nokre av dei tyngste, men også mest imponerande møte er nettopp med foreldre som har barn som får livstruande og alvorlege sjukdomar, og som må sleppe alt det dei har i hendene og innstille livet sitt på ein heilt annan måte. Det er ein situasjon som heldigvis få av oss opplever, men for dei som opplever han, er det viktig at ein har gode ordningar som kan støtte opp under god omsorg.

Dette er ei sak som dei fire samarbeidspartia har vore einige om lenge. I førre stortingsperiode kan ein f.eks. sjå representantforslaget Dokument 8:55 S for 2010–2011, der dei fire partia fremja forslag om å styrkje pleiepengeordninga. Så hadde vi dette Kaasa-utvalet, som dessverre ikkje vart følgt opp av den førre regjeringa.

Men eg er glad for at Stortinget i dag kan fatte vedtak om ei betydeleg styrking av pleiepengeordninga, der anslagsvis 8 000–9 000 fleire kjem inn under ordninga, som er over ei dobling, og der den anslåtte heilårseffekten budsjettmessig vil vere over 560 mill. kr med regjeringa sitt forslag, truleg litt meir med den styrkinga som har blitt gjort ytterlegare i Stortinget. Det er ei prioritering som eg er stolt av, og eg reknar med at når vi no skal gå til val til hausten og dei raud-grøne skal reise land og strand rundt og seie at dei borgarlege partia prioriterer skattelette til dei rikaste, så vil dei også leggje til: dessutan prioriterer dei å hjelpe foreldre med barn med livstruande sjukdomar. I alle fall var representanten Lundteigens innlegg eit godt oppspark til det.

Samtidig har det vore ei lang høyringsrunde først, då regjeringa sende ut sine forslag, og ei god høyringsrunde her

på Stortinget då forslaget omsider kom hit. Og sjølv om alle høyringsinstansane uttrykte glede over ei utviding og ei forenkling, har det heller ikkje vore tvil om at ein også skapte nokre nye problem med å forsøke å forenkle og fjerne dei skjønnsprega kriteria. Frå Venstres side har vi tatt det på alvor, for sjukdomsforløp er ulike, og det er klart at det å ha ein tidskonto som var såpass rigid som det som var foreslått, sjølv om det har ein del argument for seg, ville føre til at enkelte kom i ein veldig vanskeleg situasjon. Derfor sette vi pris på dei høyringsinnspela som kom her på huset, og har klart å få fleirtal for og blitt einige om ein unntaksregel.

Så er sjølv sagt problemet med å ha ein unntaksregel at då er vi tilbake til dette med skjønn, og litt av målet med omlegginga var jo å unngå for mykje skjønnsprega kriterier. Men fleirtalet ser likevel eit behov for ein unntaksregel i enkelte tilfelle og håpar at han skal bli grei å praktisere. Han vil jo då rette seg mot dei barna som på grunn av ein livstruande sjukdom eller skade har behov for kontinuerleg tilsyn og pleie. Han er ikkje tidsavgrensa og gjev ei yting på 66 pst. av berekningsgrunnlaget. Og det vil kunne vere aktuelt i tilfelle der det tar lengre tid enn fem år før ein kan bli ferdig med behandlinga og bli frisk, eventuelt at det tar lengre tid før døden inntreffer, eller at ein får tilbakefall og på ny kjem i ein forferdeleg vanskeleg situasjon. Den unntaksregelen håpar og trur vi skal kunne fange opp veldig mange tilfelle, og at han vil bidra til ytterlegare å styrkje ei ordning som vi no skal styrkje i dag.

Samtidig vil det nok – eg heldt på å seie – uavhengig av kva ordning som blir vedtatt her i dag, fortsatt kunne tenkjast tilfelle der folk fell utanfor. Derfor er det så viktig at ein ikkje lar det bli med dette, men at ein jobbar vidare frå departementet si side med å styrkje samhandlinga mellom Nav og det kommunale hjelpeapparatet, som vil måtte spele ei rolle for å sørgje for saumlause overgangar mellom det statlege og det kommunale ansvaret. Eg er glad for at ein så godt som samla komité står bak ein merknad om nettopp det, og eg forventar og håpar at det vil bli følgt opp framover, slik at intensjonane til fleirtalet her i dag kan bli oppfylt og sørgje for at dei som kjem i ein krevjande situasjon med sjuke barn, ikkje skal måtte tenkje på personleg økonomi og praktiske spørsmål, men skal kunne tenkje på sine barn.

Kirsti Bergstø (SV) [17:13:04]: Jeg vil starte med å takke saksordføreren for grundig arbeid og godt samarbeid i denne saken. Det er svært gledelig at denne saken behandles, for det er en sak som har tatt sin tid. Løftene har vært store både fra regjeringspartiene og fra støttepartiene, og derfor er det forståelig at ventetiden har vært lang for dem som har ventet på at pleiepengeordningen også skal kunne gjelde dem. Det er også verdt å merke seg at det ikke legges opp til at endringer skal skje før flere måneder etter valget. Det skal ikke ta bort gleden ved at endringer faktisk skal finne sted, men representanten Rotevatn kan merke seg det når det gjelder hva som skal sies i valgkampen som kommer.

Det er svært positivt at det legges opp til at pleiepengeordningen skal omfatte flere, at den skal være mer fleksibel, og at det skal være mulig å være i lag som to foreldre når behovet er som størst. Alvorlig syke barn som trenger døgnkontinuerlig pleie og omsorg, trenger foreldrene sine. De trenger tryggheten de nærmeste kan gi. Foreldre tren-

ger også rommet til å kunne være til stede som foreldre med omsorg og pleie. Alternativet vil i mange tilfeller være døgnkontinuerlig institusjonsomsorg med de kostnadene det har både for enkeltpersoner og for samfunnet.

Selv om SV synes det er positivt med forbedringer, og at flere kommer inn under ordningen, har vi forslag til ytterligere forbedringer. Det første handler om økonomi. Når barn blir syke, bør fellesskapet stille opp. Vi har et prinsipp om at barn ikke betaler egenandel, og at utgifter ved barns sykdom dekkes fullt ut. Ingen barn kan forsørge seg selv, og foreldre som står i tunge og krevende omsorgssituasjoner, har liten eller ingen mulighet til å øke sin inntekt. Derfor ønsker vi ingen reduksjon til 66 pst. av inntekten etter det første året, men at prinsippet om at barns behov for pleie og omsorg skal dekkes fullt ut av fellesskapet, blir fulgt.

Det andre handler om mulighet for ny pleiepengeperiode når tiden har gått ut. Det må være barnets behov for pleie og omsorg som ligger til grunn for vurderingen av og muligheten for en ny pleiepengeperiode, ikke rigide systemer. Også barn som har utsikt til bedring, trenger pleie og omsorg etter 1 300 dager om helsesituasjonen krever det, og tilbakefall kan dessverre skje – og det skjer. Jeg ser heller ingen grunn til å trekke fram argumentasjon om innlåsingseffekt eller uteblivelse fra arbeidslivet, slik man i grunnlaget for saken gjør, for det er underordnet når barnet krever alt du har, og alt du er. Den virkelige innlåsing handler om barnets helsesituasjon, og omsorg for alvorlig syke barn truer ingen arbeidslinje.

Det er viktig at aldersgrensen på 18 år ikke gjelder for mennesker med utviklingshemning. Det handler om menneskets behov for trygghet og ivaretagelse og at systemene må tilpasses mennesker, for folk kan ikke alltid velge å passe inn i systemet slik det er bygd.

Jeg tar opp SVs forslag. Jeg vil også nevne at jeg dessverre var forhindret fra å ta del i avgivelsesmøtet. Derfor står SV med på en del merknader som vi ikke skulle vært med på. Jeg vil bare gjøre oppmerksom på det under debatten. Jeg vil også nevne at vi subsidiært støtter Senterpartiets forslag og Arbeiderpartiets forslag.

Presidenten: Representanten Kirsti Bergstø har tatt opp det forslaget hun har referert til.

Statsråd Anniken Hauglie [17:17:46]: Dette er en gledens dag. Lovforslaget som behandles i dag, gjelder forslag til endringer i folketrygdlovens regler om pleiepenger til yrkesaktive foreldre med syke barn. Forslaget er en markant forbedring av dagens ordning og utvider ordningen til også å være en inntektssikringsordning for foreldre med varig syke barn.

Dagens pleiepengeordning er streng og har et komplisert regelverk. Den er lite forutsigbar for foreldre til syke barn, og det kompliserte regelverket gjør skjønnsutøvelsen svært utfordrende for Arbeids- og velferdsetaten. Reformeringen av pleiepengeordningen har vært viktig for regjeringen og er en oppfølging av Sundvolden-plattformen.

Jeg er derfor glad for at arbeids- og sosialkomiteen støtter regjeringens forslag om betydelige forbedringer i ordningen. Vi inkluderer nå mange flere syke barn i ordningen, vi forenkler regelverket, og vi gjør det mer fleksibelt slik at det skal bli lettere å kombinere omsorgsoppgaver med arbeid.

Vi foreslår å lempe på dagens strenge sykdomskrav. Nå skal det være tilstrekkelig at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av sykdommen eller skaden.

Barn med varig sykdom inkluderes nå i ordningen. I dag er de bare inne i helt snevre unntakstilfeller.

Aldersgrensen utvides til én felles generell øvre aldersgrense på 18 år, mot i dag 12 år for barn som behandles i helseinstitusjon, og 18 år for andre som er omfattet av ordningen. Ved fylte 18 år vil barnet få selvstendige rettigheter i folketrygdloven.

Regjeringen foreslår å utvide muligheten for gradering ned til 20 pst., slik at det skal bli lettere å kombinere pleieoppgaver med arbeidsdeltagelse.

Det foreslås at pleiepenger gis fra første dag. Vi opphever dermed dagens sju karenisdager i forbindelse med behandling i helseinstitusjon. Det foreslås også at begge foreldre skal kunne ta ut pleiepenger samtidig ved behov og ikke bare når barnet har livstruende eller svært alvorlig sykdom. Jeg er glad for at mange flere familier nå vil få rett til pleiepenger og dermed en enklere hverdag i det som for de aller fleste vil være en svært krevende tid.

Pleiepenger skal, som i dag, forbeholdes yrkesaktive foreldre og være en midlertidig ytelse. Det innebærer at det fortsatt er et krav om forutgående arbeid og tap av arbeidsinntekt.

I gjennomsnitt tas det i dag ut pleiepenger i mindre enn 40 dager. Regjeringen foreslår at pleiepenger skal kunne gis i inntil 1 300 stønadsdager per barn fram til barnet er 18 år. Det tilsvarer fem år hvis pleiepenger tas ut sammenhengende med 100 pst. Av disse gis 260 dager med 100 pst. kompensasjon av tapt inntekt, mens de resterende 1 040 stønadsdagene gis med 66 pst. kompensasjon. Det ligner langt på vei løpet ved egen sykdom.

Vi ønsker å gjøre pleiepengeordningen mer fleksibel ved å la foreldrene få bedre uttelling når de kombinerer omsorgen med arbeid. Når det tas ut graderte pleiepenger, forlenges pleiepengeperioden, men maksimalt i inntil ti år.

Det samlede forslaget gir en god balanse der flere får rett til pleiepenger, samtidig som formålet med pleiepenger som kompensasjon for midlertidig bortfall av arbeidsinntekt for å pleie syke barn opprettholdes.

Det er gledelig å merke seg at flertallet som deltok på høringen, vil foretrekke den nye ordningen framfor dagens ordning.

Jeg merker meg at flertallet i komiteen har foreslått et unntak fra tidsbegrensningen for barn med behov for kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av livstruende sykdom eller skade. Noen av forenklingsgevinstene vil kunne bli utfordret ved at det innføres skjønnsvurderinger, men denne problemstillingen ser jeg at komiteen har vurdert.

Jeg er glad for at flertallet i hovedsak har sluttet seg til forslaget som helhet til ny pleiepengeordning, slik at langt flere familier enn i dag blir omfattet av en viktig velferdsordning.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Rigmor Aasrud (A) [17:21:49]: Statsråden sa i sitt innlegg at inngangsvilkår og kompensasjonsordninger langt på vei ligner dagens sykepengeordning. I dagens sykepengeordning er det sånn at en kan ha en kreftsykdom i et år og bli behandlet for den, og en har sykepenger og eventuelt arbeidsavklaringspenger. Senere i livet kan en

bli utsatt for en ulykke, og en får sykepenger og eventuelt oppfølging etter det. Men når det gjelder pleiepenger for barn, la statsråden ikke opp til at det skulle være sånn. Det står i proposisjonen:

«Etter nærmere vurdering har departementet kommet fram til at det ikke foreslås at det skal være mulig med ny opptjeningsrett.»

Hvorfor?

Statsråd Anniken Hauglie [17:22:35]: Med det forslaget som vi nå behandler, vil tilbakefall eller senskader – komplikasjoner etter f.eks. kreftbehandling – i motsetning til i dag bli omfattet av ordningen. Slik sett er jeg glad for at Stortinget gjør betydelige forbedringer, ikke minst når det gjelder sykdomskravet.

Som jeg nevnte i mitt hovedinnlegg, er snittet for dem som bruker ordningen, under 40 dager. Fordi vi også gjør det mulig å sette dagene i «banken» – tidskontoordning – betyr det at de aller, aller fleste med all sannsynlighet også vil ha dager igjen. I tillegg til pleiepengeordningen og muligheten til å spare dager har man også omsorgsstønad, man har hjelpestønad. Kommunen har assistentordninger og andre ordninger som kan bistå familiene. I sum mener vi at de ordningene vi har, vil kunne være gode løsninger for de familiene som står i en svært vanskelig situasjon.

Rigmor Aasrud (A) [17:23:34]: Jeg registrerer at statsråden ikke svarte på det som var hennes eget forslag – hun er glad for at Stortinget har gjort forbedringer i hennes eget forslag. Det er bra at statsråden ser akkurat det poenget.

Jeg registrerer at det blir store forskjeller mellom dem som har vanlige sykepenger, og dem som må ha pleiepenger. Det er jo alle de svakeste, så her burde statsråden allerede da hun la fram saken for Stortinget, ha tenkt igjennom at det kunne bli en situasjon.

En annen situasjon gjelder dem som har utviklingshemning. En 19-åring som bor hjemme hos foreldrene sine, og som skal på sykehus, trenger trygge omsorgspersoner. Er det riktig at foreldrene skal dekke det av egen lomme?

Statsråd Anniken Hauglie [17:24:19]: Også de psykisk utviklingshemmede over 18 år vil ha mulighet til å benytte seg av de ordningene som jeg nå nevnte, det være seg omsorgsstønad, hjelpestønadsordningen og andre ordninger som kommunene har. Det er mange kommuner som bistår foreldrene i den type eksempler som representanten Aasrud her viser til. Vi har ment at summen av de ordningene vil ivareta disse familiene på en god måte.

Så registrerer jeg at Stortinget ønsker en ekstra sikkerhetsventil for de familiene der man bl.a. får tilbakefall, og det mener jeg Stortinget har funnet en god løsning på.

Men det viktigste vi gjør med ordningen nå, i tillegg til at vi lempet på sykdomskravet, innlemmer varig syke barn, hever aldersgrensen fra 12 til 18 år, gjør det mulig for foreldre å ta ut permisjon samtidig og gjør det mulig å kombinere pleieoppgaver med arbeid, er en betydelig forbedring. Mellom 8 000 og 9 000 barn som i dag er holdt utenfor, innlemmes, og vi legger mellom 500 og 550 mill. kr på bordet, nettopp for å gjøre ordningen bedre for familiene.

Rigmor Aasrud (A) [17:25:26]: Det er interessant, som det ble sagt av representanten Bergstø her, at ordningen først kommer etter valget. Man har brukt fire år på å utrede. Det var en NOU som lå der, så en kunne jo vært noe raskere med å få gjennomført det.

Jeg registrerer på nytt at statsråden ikke svarer på spørsmålet mitt. En psykisk utviklingshemmet person som bor hjemme, som er 19 år, og som ikke har vært i kontakt med det kommunale hjelpeapparatet – er det riktig at foreldrene skal ta seg fri og ta kostnaden med å følge den personen til sykehus, til behandling? Hvorfor kunne man ikke i proposisjonen ha foreslått at det skulle være som før for de utviklingshemmede, at foreldrene kunne få forlenget muligheten til å følge dem dit, at det også skulle gjelde etter fylte 18 år?

Statsråd Anniken Hauglie [17:26:14]: La meg først nevne den NOU-en som representanten Aasrud viste til. Den lå pent i skuffen da vi overtok regjeringskontorene. Slik sett hadde den forrige regjeringen god mulighet til å starte arbeidet selv, men det valgte den forrige regjeringen ikke å gjøre. Det var denne regjeringen som tok utvalgsrapporten opp av skuffen, og som har foreslått flere forbedringer, som den andre regjeringen aldri tok tak i.

Dersom psykisk utviklingshemmede har behov for å dra på sykehus, har man mulighet til å få ordninger gjennom kommunen. Man har full mulighet til å få omsorgstønning gjennom kommunen, man har full mulighet til å søke om hjelpetønning – den statlige hjelpetønningens eller andre ordninger, som kommunene kan stille opp med.

De forbedringene vi nå gjør i pleiepengeordningen og i de øvrige ordningene som både stat og kommune har, mener vi medfører en betydelig forbedring av ordningene for familier med syke barn. Det er etterlengtede ordninger, og jeg er glad for at Stortinget i all hovedsak slutter seg til regjeringens forslag. Med unntak av at det er en liten forbedring, en liten sikkerhetsventil, mener jeg det Stortinget nå vedtar, er godt.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [17:27:21]: Jeg vil starte replikken min med å si at det er jo forbedringer som har kommet. Slik sett er det en gledens dag, fordi det er mange mennesker som blir omfattet av pleiepengeordningen. Og de fire partiene sto sammen om og ønsket disse endringene i forrige periode, men fikk ikke gjennomslag for dem da. Så slik sett er det veldig positivt.

Men jeg opplever at de svarene som statsråden ikke gir til representanten Aasrud, gjelder økonomi. En har prioritert så langt en kunne, og lenger kom en ikke, mens en langt på vei deler intensjonene.

Derfor er mitt spørsmål: Har en gjort beregninger som tar inn over seg ekstra utgifter til sykepenger, til institusjon, alle de ekstra kostnadene – noe havner på kommunen, noe havner på staten – men har en sett totalregnskapet for det? Det viktigste er jo det menneskelige, ved at for dem som ønsker å være hjemme, burde det være en mulighet for det. Men har en sett totalregningen for det, når en har gjort de prioriteringene som regjeringa til slutt valgte?

Statsråd Anniken Hauglie [17:28:29]: Det er klart at for fellesskapet vil det være langt dyrere å bygge ut institusjonstilbudet til mange av de varig syke barna, og kan-

skje særlig til dem som er psykisk utviklingshemmet og skal bo i institusjon. Det er ingen tvil om at det vil være en stor kostnad for samfunnet.

Samtidig er det viktig at vi også har gode offentlige avlastningstilbud, omsorgstilbud, til foreldre med alvorlig syke barn. Vi vet jo at mange av de barna vi her snakker om, krever avansert medisinsk behandling, som man kanskje skal være varsom med å pålegge foreldre å skulle ta ansvar for. Derfor har vi vært opptatt av at vi skal ha en ordning som ivaretar familienes behov for å pleie sine barn midlertidig. Riktignok innlemmer vi nå de varig syke barna også. Samtidig er det også viktig at familiene skal føle trygghet for at når de trenger avlastning, eller når de trenger et institusjonstilbud, skal de også få det.

Jeg er glad for at de borgerlige partiene har stått sammen om denne ordningen. Den forrige regjeringen prioriterte det aldri. Det er en viktig reform som kommer familiene til gode.

Kirsti Bergstø (SV) [17:29:34]: Jeg er veldig stolt over at den rød-grønne regjeringen beredte grunnen for endringen som i dag finner sted, og at saken ble grundig utredet og gjennomgått for å få en forbedring av pleiepengeordningen. Det er fordi ingen barn kan forsørge seg selv. Derfor vil SV sikre foreldrene inntekt også utover det første året, fordi det kan være kritisk å gå ned såpass mye når utsiktene er uforutsigbare og omsorgsoppgavene store.

Men noen trenger foreldrestøtte lenger enn andre, og det gjelder særlig mennesker med utviklingshemning. Jeg hører på debatten, og jeg prøver å forstå: Hvorfor mener statsråden at mennesker med utviklingshemning ikke kan unntas fra aldersgrensen i pleiepengeordningen?

Statsråd Anniken Hauglie [17:30:45]: Det er flere endringer vi gjør i denne ordningen. I tillegg til at vi innlemmer flere og fjerner karenisdager, endres aldersgrensen fra 12 år til 18 år. Når det gjelder 18 år, henger det sammen med at da blir barna voksne og får egne rettigheter og egne inntekter. Når jeg leser høringsuttalelsen til SVs egen helsebyråd, Inga Marte Thorkildsen, støtter hun fullt ut de endringene som regjeringen foreslår, og henviser bl.a. til at da får også 18-åringene egne trygderettigheter.

Men så er vi opptatt av at mange av dem også vil ha behov for å ha med seg noen hvis de skal på sykehus eller annet. Da vil man ha muligheten til å benytte seg av de ordningene man har, gjennom omsorgstønning, gjennom hjelpetønning og gjennom andre velferdsordninger, og det er viktig. Vi mener at summen av det vi nå gjør, sammen med de øvrige tilbudene man har, vil forbedre tilbudet betydelig for familier som før ikke har fått noe.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [17:32:07]: Endelig behandler Stortinget denne endringen av folketrygdloven, som forbedrer pleiepengeordningen. Mange foreldre til alvorlig syke barn står i krevende omsorgsoppgaver og utsettes for store belastninger. Det ble også vektlagt sterkt i Kaasa-utvalgets NOU, som den forrige regjeringen nedsatte, men dessverre ikke fulgte opp. Det skjer nå – endelig, og svært etterlengtet.

Uken før påske la Pårørendealliansen frem sin undersøkelse om pårørende, en tankevekker av en undersøkelse, som dokumenterer den enorme innsatsen pårørende gjør, ikke bare foreldre til syke barn, men alle pårørende i Norge. Alliansens budskap var tydelig: Det viktigste vi kan gjøre for pårørende, er å verdsette deres innsats, synliggjøre deres arbeid og inkludere dem bedre fremover.

Før påske vedtok Stortinget, etter behandling i helse- og omsorgskomiteen, nye lovbestemmelser som styrker de pårørendes rettsstilling ved å tydeliggjøre kommunenes ansvar for å tilby støtte til pårørende med særlig tyngende omsorgsoppgaver, bl.a. omsorgsstønad. Det er Prop. 49 L for 2016–2017, om styrket pårørendestøtte. I denne er det også en plikt for kommunene til nettopp det representanten Aasrud var inne på i sitt innlegg: å gi pårørendestøtte og pårørendeveiledning. Dette er lovendringer som må ses i sammenheng med den betydelige utvidelsen av pleiepengeordningen som regjeringen har foreslått, og som Stortinget vil vedta i dag – et gedigent løft, en antatt økning av antallet som mottar pleiepenger, med 8 000–9 000 personer, dobbelt så mange som i dag. Det er å ta foreldre med alvorlig syke barn på alvor.

Samlet sett, med styrket pårørendestøtte i helse- og omsorgskomiteens sak og styrking av pleiepengeordningen i denne saken, har vår regjering forbedret ordningene for pårørende, noe som har vært etterspurt og etterlengtet i årevis.

Selvfølkelig kan en gjøre mer for foreldre med alvorlig syke barn. Det er heller ikke vanskelig å forstå at noen ønsker seg mer og at regjeringen skulle gått enda lenger. Men det er svært positivt at mange partier i dag roser regjeringen for å styrke ordningen. Samtidig er det litt påfallende at de partiene som nærmest holdt de pårørende på arm-lengdes avstand gjennom sine åtte år og ikke styrket noen av disse ordningene, fortsatt ikke er fornøyd og foreslår mer.

I dag viser Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre at våre partier prioriterer et stort løft for pleiepengeordningen, og vi vet at dette vil forandre hverdagen til mange pårørende i Norge. Vi synes også det er svært positivt at de tre partiene foreslår en unntaksbestemmelse som tar på alvor den akutte situasjonen foreldre til barn som blir alvorlig syke på nytt eller får tilbakefall, kan komme opp i – en unntaksbestemmelse som kan inntreffe i helt spesielle tilfeller, men som kan være helt avgjørende for de få det gjelder.

Bente Stein Mathisen (H) [17:35:24]: I 2015 var det ca. 8 500 personer som mottok pleiepenger. De samlede utgiftene var på ca. 480 mill. kr i året. Forslaget vi behandler i dag, er en stor utvidelse av dagens ordning. Dobbelte så mange får faktisk rett til pleiepenger ut fra det forslaget som foreligger, og utvidelsen innebærer en budsjettøkning på 560 mill. kr på helårsbasis.

Ut fra samfunnsøkonomiske hensyn er det nødvendig å sette noen rammer for kompensasjonsnivå og lengde på ytelser. Å beregne pleiepenger og sykepenge ut fra et tilnærmet likt regelsett virker både ryddig og riktig, og det var det også forståelse for i komiteen. Begge er ytelser som skal dekke inntektstap ved midlertidig fravær fra arbeidet på grunn av sykdom.

Jeg har lyst til å kommentere 18-årsgrensen, som flere har tatt opp her i tidligere innlegg og også i spørsmål til statsråden. Tidligere var det to regler som gjaldt pleiepen-

ger, en for 12 år og en for 18 år, nå er de slått sammen til én regel, som gjelder for 18 år. Når barnet er 18 år, anses barnet som voksen i folketrygdens forstand og får selvstendige rettigheter til inntektssikring i lovverket. Det gjelder også for utviklingshemmede. Da har ikke foreldrene forsørgelsesplikt lenger i henhold til barneloven. Jeg forstår at det er en vanskelig situasjon og utfordrende når en hjemmeboende psykisk utviklingshemmet person over 18 år blir alvorlig syk, må på sykehus og trenger nære omsorgspersoner rundt seg for å føle seg trygg. Når den statlige ytelsen oppheves, skal det kommunale hjelpetilbudet overta, for det er et kommunalt ansvar å sørge for nødvendige helse- og omsorgstjenester til alle innbyggerne. Med utgangspunkt i ny pleiepengeordning vil det være god tid for foreldre til varig syke barn og det kommunale hjelpeapparatet til å samarbeide, planlegge og bli enige om hvordan en skal håndtere en situasjon med akutt sykdom og eventuell innleggelse på sykehus – for jeg vet jo at sykehusene vil ha noen der som kjenner den utviklingshemmede, og som kan bistå i pleien, noe som er viktig for tryggheten og også for kommunikasjonen med den syke og for at behandlingen skal gis på en god måte på sykehus.

Jeg kommer fra en kommune hvor dette løses ved at foreldre eller andre nære personer blir lønnet av kommunen i en slik situasjon for å gå inn i en slik midlertidig pleierolle på et sykehus. Det må hele tiden være det som er den beste løsningen for den hjelpetrengende, som er styrende for hvilken hjelp som skal settes inn. Jeg har stor tillit til at kommunene tar dette ansvaret og får til gode løsninger sammen med familien eller nære omsorgspersoner hvis slike situasjoner oppstår.

Freddy de Ruiten (A) [17:38:09]: I dag fikk vi stortingsrepresentanter en viktig mail fra en som heter Kari Fjugstad Giske, som forteller oss om hvordan den nye pleiepengeordningen vil slå ut for familier med hjemmeboende utviklingshemmede ungdommer, voksne, over 18 år.

Vi snakker om ungdommer og voksne som ikke kan ivareta sine egne rettigheter, og som ved alvorlig sykdom ikke lenger skal kunne ha med sine nærmeste på f.eks. sykehus, uten at dette går ut over familieøkonomien. Det virker lite gjennomtenkt og rammer vilkårlig og hardt familier som fra før av har det vanskelig. Det verste med denne innstramningen er likevel hvilke konsekvenser det får for den utviklingshemmede selv.

Fjugstad Giske sier dette på en treffende måte. Hun skriver:

For en utviklingshemmet person som i tillegg er svært syk, er det trygghet det hele handler om. Det er ikke lett å finne noen personer som kjenner ungdommen, og som kan følge ham ved sykehusinnleggelse. Ukjente personer som skal ivareta ham i en svært sårbar situasjon, er ikke bare ugunstig, det er i tillegg svært uforsvarlig fra et medisinsk ståsted. Disse ungdommene vil være avhengige av at noen forstår dem, kjenner deres måte å kommunisere på, tolker sykdomssignaler, skaper trygghet i en kritisk situasjon og kjenner bakgrunnsinformasjonen.

Klarere enn dette kan det vel ikke sies.

Jeg er glad for at Arbeiderpartiet, SV og Kristelig Folkeparti – jeg er litt usikker på hvor Senterpartiet befinner seg her, ut fra de signalene som er gitt – går inn for at ret-

tighetene til pleiepenger skal fortsette å gjelde utover fylte 18 år for utviklingshemmede.

Det skjer mye positivt på pleiepengeområdet, og regjeringa og støttepartiene har all mulig grunn til å være stolte av det arbeidet de har gjort, men det er derfor denne innstrammingen blir spesiell, og den blir spesielt smålig og uforståelig sett i den konteksten. Men i forbindelse med at vi nettopp har hatt påske, er det jo noe som heter fjellvettregler, og de gjelder også i politikken – det er altså ikke for sent å snu. Jeg har også lyst til å utfordre statsråden på om hun vet hvor mange dette gjelder, for ifølge mine opplysninger er det en relativt marginal gruppe, men det slår knallhardt inn.

Karin Andersen (SV) [17:41:04]: Grunnen til at jeg tar ordet, er den problemstillingen som flere har vært inne på nå, med den delen av forslaget som er en innstramming. Jeg har lyst til først å si at jeg synes de er veldig bra, de forbedringene som har vært gjort. Det skal regjeringen ha ros for at de har kommet med, for det er veldig viktige forbedringer. Men når det gjelder situasjonen for utviklingshemmede som er 18 år, er det en gruppe som er særlig sårbar, og som nå opplever en innstramming. De er i en svært kritisk situasjon. At vedkommende som har utviklingshemming og en alvorlig sykdom, får uføretrygd sjøl, løser jo ikke dette problemet. Det vi snakker om nå, er mulighet til å være borte fra jobb eller å ha en inntekt mens man følger opp barnet sitt, som i denne sammenheng fremdeles vel må kunne sies å være et barn. I den spesielle omsorgssituasjonen det handler om, er man kanskje enda mer i behov av en fast ordning fra statens side istedenfor å ha en ordning som varierer fra kommune til kommune, slik som representanten fra Høyre var oppe her og sa.

Det er vel og bra at noen kommuner gjør dette på en god måte. Det kan også være slik at det er mulig for noen av disse å planlegge dette, men det er heller ikke sikkert at det er sånn, for situasjonen også for disse barna kan veldig fort endre seg. Det kan være sykdomstilfeller som har vært til stede i lengre tid, og der det har vært mulig å få til en slik avtale med kommunen, men det kan også være ting som kommer brått på, der kommunene på ingen måte er imøtekommende eller gjør det mulig for familiene å ivareta det store omsorgsbehovet som dette barnet har, og som også helsevesenet sier at det er sterkt behov for at noen følger opp.

Jeg hadde ønsket meg at man, i hvert fall fra statsrådets side, hadde hatt en erkjennelse av dette problemet og sagt at dette er noe vi kan se videre på, og ikke avvist det som en problemstilling i det hele tatt. For de henvendelsene vi har fått, viser at dette er en alvorlig problemstilling for noen, og jeg er, i likhet med representanten de Ruiters, helt sikker på at dette ikke gjelder særlig mange. Jeg er også sikker på at flertallet i denne salen ville støttet regjeringen hvis de hadde kommet med en slik utvidelse.

Lise Christoffersen (A) [17:44:20]: Jeg skal ikke dra opp debatten på ny, og jeg skal ikke gjenta ting som allerede er sagt, men det er framsatt noen påstander i debatten her om at den rød-grønne regjeringa ikke var interessert i spørsmålet om pleiepenger. Statsråden sa at Kaasa-utvalgets innstilling ble lagt i en skuff, og viste til at hun som ansvarlig statsråd har tatt den opp av den skuffen, hvor

den var godt begravd. Andre fra flertallspartiene har vært inne på det samme.

Jeg har sittet og bladd litt på nett. Kaasa-utvalget, som den rød-grønne regjeringa nedsatte, avga sin innstilling til departementet og den rød-grønne regjeringa 17. oktober 2011. Så fikk Stortinget Meld. St. nr. 29 for 2012–2013 – den ble lagt fram av den rød-grønne regjeringa 19. april 2013. Den het «Morgendagens omsorg». Komiteen avga innstilling til Stortinget 11. juni 2013, og Stortinget behandlet meldinga 17. juni 2013. Så hadde vi valg i 2013.

Mitt spørsmål går på en måte i retur: Hvorfor tok det så mye som fire år å få denne saken fram til Stortinget? Mitt neste spørsmål er: Hva mener flertallspartiene og regjeringa ville vært en rimelig saksbehandlingstid for den rød-grønne regjeringa på denne saken som avviker fra det som var det faktiske forløpet? Nå ser jeg at saksordføreren har tegnet seg etter meg, så da regner jeg med at jeg får et svar på det.

Bente Stein Mathisen (H) [17:46:26]: Jeg var ikke helt forberedt på å svare på spørsmålet fra Christoffersen. Jeg hadde først tenkt å svare på de innspillene som har kommet når det gjelder 18-årsgrensen. Jeg mener jeg sa ganske klart og tydelig i mitt innlegg at når den statlige ytelsen opphører, skal det kommunale ansvaret inn i bildet. Med den nye ordningen er det god tid til å planlegge gode ordninger for varig syke barn, som utviklingshemmede er. Det er et kommunalt ansvar. Det er ikke bare Asker kommune som gjør det, også andre kommuner må ta det ansvaret.

Jeg kan heller ikke helt komme bort fra å kommentere det som har kommet frem fra Arbeiderpartiet og SV om at nå har vi gjort endringer, men de skal tre i kraft etter valget til høsten. Arbeiderpartiet og SV satt åtte år i regjering uten å gjøre noen ting med pleiepengeordningen. Ja, det ble satt ned et Kaasa-utvalg, det kom en NOU, men det ble ikke gjort noen ting med det. Så kom det kanskje noe i 2013. Men det som regjeringen Solberg gjorde, var å ta det inn i regjeringserklæringen og si at vi ville gjøre noe med pleiepengeordningen, og det gjør vi nå i dag. Vi legger den fram. Det har vært en grundig prosess, det har vært store høringer, og vi har lyttet til innspillene som har kommet, og fått en forbedret utgave av det som vi behandler i dag. Derfor er jeg veldig glad for at representanten Lundteigen faktisk sto her oppe og ga regjeringen ros for at vi i dag fremmer denne saken, som har blitt en mye bedre ordning enn den vi har i dag. Det er rett og slett en gladsak!

Statsråd Anniken Hauglie [17:48:07]: Jeg fikk et konkret spørsmål når det gjelder antallet psykisk utviklingshemmede unntaket vil gjelde. Det vil i så fall gjelde for hjemmeboende psykisk utviklingshemmede. Det er litt vanskelig å gi et eksakt svar, men vi anslår ca. 100 personer. Jeg skal være den første til å erkjenne at for noen vil det oppleves som en innstramming at man setter en absolutt aldersgrense. Samtidig har vi ment at det er forsvarlig, også fordi man har mange andre gode ordninger, som også sakens ordfører har redegjort for. Man har omsorgsstønad i kommunene, man har en statlig hjelpestønad som vil kunne hjelpe, og man har ulike assistentordninger i kommuner. De siste årene har man gjort betydelige forbedringer i mange andre ordninger, så vi mener

at summen av ordningene vil ivareta også denne gruppen på en god måte.

Når det gjelder tiden vi har brukt på selve saken, er det slik at økonomi var noe av det som måtte vurderes i forkant av at saken skulle sendes på høring. Samtidig fikk vi også ganske mange innspill til selve saken som gjorde at vi måtte vurdere de innspillene vi hadde fått fra høringsinstansene. Det innebar at vi gjorde betydelige forbedringer i forslaget som var sendt ut på høring. Det var vel en forbedring på ca. 150 mill. kr mer enn i det forslaget som i utgangspunktet var sendt ut på høring. Så det som vi behandler her i dag, er en vesentlig forbedring av den ordningen som regjeringen i utgangspunktet sendte ut på høring.

Men igjen – jeg er glad for at Stortinget slutter seg til regjeringens forslag. Dette er en gledens dag for mange av de familiene som nå blir inkludert, og som nå kan pleie sine syke barn hjemme.

Freddy de Ruiten (A) [17:50:08]: Det er ingen som helst tvil om at for de aller fleste er dette en mye bedre ordning enn den eksisterende ordningen. Det skal regjeringa og samarbeidspartiene ha ros for. Men for noen blir dette en dårligere ordning. Det gjelder kanskje noen av de aller mest sårbare og mest utsatte, for de er ikke bare somatisk svært syke, de er utviklingshemmede i tillegg. Jeg setter pris på at statsråden kvitterer ut det med antall og sier at det kanskje gjelder et hundretall personer. Da blir det ganske uforståelig at når en lager et godt nytt system, så strammer en inn for den aller mest sårbare gruppen. Jeg klarer dessverre ikke å forstå dette. Jeg klarer heller ikke å forstå at det skal være avhengig av hvor man bor, når vi vet hvordan disse ordningene fungerer i praksis i kommunene – svært forskjellig. Velferdsflyktninger har vi opplevd på dette området – folk som flytter fra kommune til kommune fordi de opplever at oppfølgingen av deres barn er så forskjellig og så tilfeldig. Så nei, det er ingen grunn til å stole på at hver eneste kommune gjør jobben sin her. Noen gjør det, men ikke på langt nær alle. Det er bare å ta en prat med dem som har barn med f.eks. utviklingshemning eller andre utfordringer i det spekteret.

Så til det med omsorgslønn, det som nå kalles omsorgstønad. Det er jo akkurat den samme problemstillingen. Det er bare å gå og se på hva slags praksis det er ute i kommunene når det gjelder omsorgslønn. Lovverket sier at man skal kunne tilby omsorgslønn, men noen kommuner gir i praksis ikke omsorgslønn, mens andre er veldig rause med omsorgslønn. Noen gir svært lite i omsorgslønn, andre gir svært mye i omsorgslønn. Like tilfeller behandles svært ulikt. Det er altså en ordning som fungerer elendig. Det er kanskje en av de offentlige ordningene i Norge som fungerer dårligst.

Når det gjelder hjelpestønad, som statsråden tidligere tok opp her, at det kunne være en mulighet: Meg bekjent er hjelpestønad noe som opphører når barnet blir 18 år, da inntreier uføretrygd. Det er vel ikke meningen at barn skal betale sine foreldre for å være med på sykehuset når de har så mange andre omsorgspersoner som kan fungere i en sånn setting. Jeg håper at dette er en liten tabbe i et ellers godt politisk håndverk, og at en ikke lukker den døra helt.

Rigmor Aasrud (A) [17:53:02]: I dag har vi lært at det etter ett og et halvt år fra en NOU er levert, ikke er gjennomført endringer – ett og et halvt år. Det er kritikk-

verdigg, men at man bruker fire år på å legge fram en sak som skal gjelde etter valget, det er veldig bra. Jeg gleder meg til å gå igjennom de NOU-ene som ligger i regjeringsapparatet, og se om det er noen der som har ligget mer enn halvannet år. Da skal jeg i hvert fall sørge for å minne regjeringens representanter om at det er kritikkverdigg.

Denne saken dreier seg om ett hundre utviklingshemmede. Jeg synes de som sitter her, burde kjenne litt på samvittigheten sin og tenke på om det er riktig at de skal måtte overlates til et kommunalt hjelpeapparat eller stønadsordninger som ikke er tilpasset dem, når de skal f.eks. på sykehuset, om det er fornuftig at folk som kanskje ikke har hatt tilbud fra kommunen før, plutselig skal måtte ha med seg en kommunal medarbeider, med den utryggheten det kan medføre når man skal oppleve et hjelpeapparat. Det er akkurat der vi bør kjenne litt etter og kanskje tenke på når vi stemmer etterpå.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [17:54:28]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i bustøttelova (tilbakebetaling av bustøtte) (Innst. 252 L (2016–2017), jf. Prop. 59 L (2016–2017))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sakene nr. 8–10 gjelder andre gangs behandling av lov-saker og gjelder lovvedtakene 71–73. Presidenten vil foreslå at sakene behandles under ett.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 8 [17:54:45]

Stortingets vedtak til lov om taubaner (taubaneloven) (Lovvedtak 71 (2016–2017), jf. Innst. 210 L (2016–2017) og Prop. 162 L (2015–2016))

Sak nr. 9 [17:54:50]

Stortingets vedtak til lov om fornøvelsesinnretninger (tivoliloven) (Lovvedtak 72 (2016–2017), jf. Innst. 222 L (2016–2017) og Prop. 163 L (2015–2016))

Sak nr. 10 [17:54:55]

Stortingets vedtak til lov om endringer i yrkestransportlova (gebyr for løyveeksamen og utferding av kompetansebevis) (Lovvedtak 73 (2016–2017), jf. Innst. 212 L (2016–2017) og Prop. 50 L (2016–2017))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 11 [17:55:02]

Stortingets vedtak til lov om endringer i helse- og omsorgstjenesteloven m.m. (styrket pårørendestøtte) (Lovvedtak 74 (2016–2017), jf. Innst. 239 L (2016–2017) og Prop. 49 L (2016–2017))

Kari Kjønås Kjos (FrP) [17:55:25]: I forbindelse med Stortingets vedtak ved behandlingen av Innst. 239 L for 2016–2017 om endringer i helse- og omsorgstjenesteloven m.m. (styrket pårørendestøtte) ble det en feil i bestemmelsen om ikrafttredelsen. Ved en inkurie inneholdt bestemmelsen en setning for mye. Lovvedtaket kan dermed ikke bifalles, og på vegne av helse- og omsorgskomiteen vil jeg fremme følgende forslag:

«Lovvedtaket bifalles ikke.

Anmerkning:

Under IV antas følgende bestemmelse å skulle endres slik:

Loven trer i kraft 1. oktober 2017.»

Presidenten: Representanten Kari Kjønås Kjos har da satt fram det forslaget hun refererte.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er vi klare til å gå til votering.

Sak nr. 1 var redegjørelse, som er vedtatt lagt ut for behandling i et senere møte.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fem forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Ola Elvestuen på vegne av Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Knut Arild Hareide på vegne av Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Bård Vegar Solhjell på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 5, fra Rasmus Hansson på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det voteres først over forslag nr. 4, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre praksis slik at alle beslutninger om å sende norske bidrag til internasjonale operasjoner legges frem som en sak til votering for Stortinget. Denne saken vil ikke nødvendigvis erstatte, men komplementere eventuelle orienteringer i den utvidede utenriks- og forsvarskomiteen.»
Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 99 mot 3 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 18.07.21)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 3, fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa om å forankre gjennom debatt i Stortinget dersom regjeringa ønskjer å sende norske styrkar ut i væpna konflikt utanfor grensene til NATO.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 84 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.07.40)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 1 og 2, fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti. Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innarbeide en fast praksis med ekstern evaluering etter at Norge har hatt betydelige bidrag i internasjonale militære operasjoner.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette en ekstern evaluering av den norske deltakelsen i operasjonen i Libya i 2011.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti ble med 81 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.08.00)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 5, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en egen lovhjemmel for å sikre at fanger som holdes av norske styrker i forbindelse med væpnet konflikt får ivaretatt sine rettigheter, samt hvordan rettighetene til personer som holdes fanget av norske soldater kan ivaretas i våre internasjonale operasjoner.»

Så vidt presidenten har oppfattet, har alle de øvrige partiene i løpet av debatten sluttet seg til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble enstemmig bifalt.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å gjennomføre en evaluering i egnet form av den norske militære og sivile deltakelsen i operasjonen i Libya i 2011.

Presidenten: Presidenten har forstått at Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti nå vil støtte innstillingen subsidiært.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Redegjørelse av utenriksministeren og forsvarsministeren om Afghanistan, inkludert rapporten fra det regjeringsoppnevnte utvalget som har evaluert og trukket lærdommer av Norges sivile og militære innsats i Afghanistan for perioden 2001–2014, holdt i Stortingets møte 10. januar 2017 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram ett forslag, fra Anniken Huitfeldt på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en indikativ fordelingsnøkkel som kan sikre en forutsigbar prioritering av langsiktig fattigdomsorientert bistand og fremme forslag om en slik «bistandsnøkkel» i budsjettproposisjonen for 2018 i sammenheng med omlegging av budsjettstrukturen. Utgangspunktet bør være at om lag 70 pst. går til langsiktig bistand (eksklusiv sårbarhetsdelen), om lag 20 pst. går til en sårbarhetsdel basert på OECDs identifikasjon av behov og om lag 10 pst. brukes til akutt humanitær bistand.»

Presidenten har grunn til å tro at dette vil bli en skarp votering. Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre ble med 53 mot 50 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.09.23)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:**I**

Stortinget ber regjeringen legge fram for Stortinget et opplegg for en samstemthetsreform, der norsk politikk på relevante politikkområder gjøres mer i tråd med utviklingspolitiske målsettinger.

II

Stortinget ber regjeringen i kommende bistandsbudsjett sikre at andelen som går til de minst utviklede landene, ikke synker og at innsatsen for å bistå landene med de stør-

ste utviklingsutfordringene, som flere land i Afrika sør for Sahara, økes.

III

Stortinget ber regjeringen i budsjettproposisjonen for 2018 fremme forslag som gir større forutsigbarhet for langsiktige bistandssatsinger på særskilte sektorer som helse, utdanning, næringsutvikling, landbruk/matsikkerhet, miljø/klima/fornybar energi, inkludert regnskogsatsingen og likestilling.

IV

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en sterkere geografisk og volummessig konsentrasjon av bistanden (unntatt nødhjelp og sivilsamfunnsprosjekter) om et avgrenset antall prioriterte partnerland, og hvor kriteriene for, og valg av, partnerlandene forankres i Stortinget.

V

Stortinget ber regjeringen legge til grunn en sårbarhetsstrategi som prioriterer de landene som henger mest etter med hensyn til FNs bærekraftsmåls fattigdomsindikatorer og som ansees mest utsatt i henhold til OECDs sårbarhetskriterier.

VI

Stortinget ber regjeringen styrke bistanden som forvaltes av frivillige organisasjoner ved å utvide perioden for rammeavtalene for frivillige organisasjoner fra fire til fem år, gjøre disse avtalene mer forutsigbare og forenkle rapporteringskrav og -ordninger.

VII

Stortinget ber regjeringen i budsjettproposisjonen for 2018 fremme forslag om å etablere en ny felles plattform i Norad som skal formidle faglig rådgivning til fattige land innen utvalgte sektorer der Norge har særlig kompetanse.

VIII

Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for hvordan Norge vil gjennomføre forpliktelsene fra verdens humanitære toppmøte i Istanbul i mai 2016 (the Grand Bargain), herunder det globale målet om å øke støtten til lokale og nasjonale aktører til minst 25 pst. av total humanitær bistand innen 2020 og satse mer på forebygging og nye finansieringsløsninger, inkludert kontantoverføringer.

IX

Stortinget ber regjeringen fra og med statsbudsjettet for 2018 vurdere å omgjøre overgangsbistanden (kapittel 162) for å gi mer hjelp til selvhjelp gjennom langsiktige finansieringsløsninger for land i langvarige kriser, kapasitetsbygging av lokale og nasjonale organisasjoner for å styrke deres motstandskraft og responsevne og tiltak for å bedre overgangen mellom humanitær og langsiktig bistand.

X

Stortinget ber regjeringen i budsjettproposisjonen for Utenriksdepartementet legge opp til en ny budsjettstruktur med en klarere og mindre overlappende fordeling av bi-

standsformål på de forskjellige budsjettkapitler og poster, supplert med indikative plantall for de utvalgte partnerlandene og sentrale bistandsmottakere.

Presidenten: Det voteres først over I, II, VI, IX og X. Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 52 mot 49 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 18.09.45)

Presidenten: Det voteres så over IV. Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 90 mot 3 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 18.10.02)

Presidenten: Det voteres så over III, V, VII og VIII.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

XI

Dokument 8:25 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Kjell Inggolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Rigmor Andersen Eide om reform av utviklingspolitikken – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 4 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 3:3 (2016–2017) – Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningen av forsvarssektorens eiendommer, bygg og anlegg – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Rigmor Aasrud på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 2, fra Per Olaf Lundteigen på vegne av Senterpartiet
- forslag nr. 3, fra Kirsti Bergstø på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voteres først over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 9-12 skal lyde:

Pleiepenger ytes med 100 pst. etter beregningsgrunnlaget etter § 9-15 i inntil 1 300 dager per barn. For hver dag med ugradert ytelse telles en stønadsdag.

Dager med gradert ytelse telles slik at den prosentvise graden det tas ut pleiepenger i løpet av en uke, trekkes fra antall stønadsdager.

Når to omsorgspersoner tar ut ugradert ytelse samtidig, telles to stønadsdager. Dersom det samlede uttaket er mindre enn 200 pst., telles antall dager forholdsmessig etter annet ledd.

Etter 1 300 stønadsdager kan pleiepenger ytes til personer som har omsorg for barn under 18 år som har en sykdom eller skade og som har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie. Det gjøres unntak for aldersgrensen for mennesker med utviklingshemning.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gradert ytelse.»

Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 91 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.11.16)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 2, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 9-12 sjette ledd skal lyde:

Når vilkårene for rett til pleiepenger er oppfylt på nytt mindre enn fem år etter utløp av innvilget pleiepengeperiode, ytes ny pleiepengeperiode med 66 pst. av beregningsgrunnlaget i inntil 1 040 dager per barn. Når vilkårene for rett til pleiepenger er oppfylt på nytt mer enn fem år etter utløp av innvilget pleiepengeperiode, ytes ny pleiepengeperiode.»

Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 86 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.11.35)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet.

«I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 9-12 andre og tredje ledd skal lyde:

Etter 1 300 stønadsdager kan pleiepenger kun ytes til personer som har omsorg for barn under 18 år som har livstruende sykdom eller skade, og som har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie. Det gjøres unntak fra aldersgrensen for mennesker med utviklingshemning. Pleiepenger etter dette leddet ytes med 66 pst. av beregningsgrunnlaget.

Barn som har hatt en alvorlig livstruende lidelse og brukt opp retten til pleiepenger, gis ny pleieperiode dersom barnet får tilbakefall eller får en ny diagnose som utløser rett til pleiepenger.»

Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 55 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.11.54)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak til lov
om endringer i folketrygdloven mv. (pleiepenger ved
pleie av syke barn)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

Innledningen til kapittel 9 skal lyde:

Bestemmelser om

- formål står i § 9-1
- generelle vilkår står i §§ 9-2 til 9-4
- omsorgspenger ved barns eller barnepassers sykdom står i §§ 9-5 til 9-9
- pleiepenger til medlem med omsorg for syke barn står i § 9-10
- graderte pleiepenger står i § 9-11
- antall pleiepengedager står i § 9-12
- pleiepenger for pleie av en nærstående står i § 9-13
- opplæringspenger til et medlem med omsorg for et funksjonshemmet barn står i § 9-14
- utbetaling av pleiepenger og opplæringspenger står i § 9-15
- krav til dokumentasjon står i § 9-16
- feriepenger til arbeidstakere står i § 9-17

§ 9-4 skal lyde:

§ 9-4 *Opphold i Norge eller i utlandet*

Bestemmelsen i § 8-9 om opphold i Norge gjelder tilsvarende. Med begrenset periode i § 8-9 tredje ledd menes i dette kapitlet inntil åtte uker i løpet av en tolv måneders periode.

Kapittel 9 romertall III overskriften skal lyde:

III. Pleiepenger og opplæringspenger

§ 9-10 skal lyde:

§ 9-10 *Pleiepenger til medlem med omsorg for syke barn*
Et medlem som har omsorg for barn under 18 år, har rett til pleiepenger når barnet på grunn av sykdom, skade eller lyte har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie, og medlemmet derfor må være borte fra arbeidet.

Dersom barnets behov for kontinuerlig tilsyn og pleie tilsier det, kan inntil to omsorgspersoner få pleiepenger samtidig, se også § 9-16 andre ledd. Når to omsorgspersoner tar ut pleiepenger samtidig, telles antall stønadsdager etter § 9-12 femte ledd.

§ 9-11 skal lyde:

§ 9-11 *Graderte pleiepenger*

Det kan ytes graderte pleiepenger når barn som nevnt i § 9-10 trenger kontinuerlig tilsyn og pleie, men hvor det er etablert tilsyns- og avlastningsordning deler av dagen eller noen dager i uken.

Ytelsen graderes ned for hver time barnet har tilsyn av andre, målt mot en normalarbeidsuke på 37,5 timer; se også § 9-12 sjette ledd. Ytelsen kan graderes ned til 20 prosent. Har barnet tilsyn av andre mer enn 80 prosent, foreligger det ikke rett til pleiepenger.

§ 9-12 skal lyde:

§ 9-12 *Antall pleiepengedager*

Pleiepenger ytes med 100 prosent av beregningsgrunnlaget etter § 9-15 i inntil 260 dager per barn. Deretter ytes pleiepenger med 66 prosent av beregningsgrunnlaget i inntil 1 040 dager per barn.

For hver dag med ugradert ytelse telles én stønadsdag. Dager med gradert ytelse telles slik at den prosentvise graden det tas ut pleiepenger i løpet av en uke, trekkes fra antall stønadsdager.

Det kan likevel ikke ytes graderte pleiepenger lenger enn i til sammen inntil ti år.

Når to omsorgspersoner tar ut ugradert ytelse samtidig, telles to stønadsdager. Dersom det samlede uttaket er mindre enn 200 prosent, telles antall dager forholdsmessig etter tredje ledd.

Etter 1 300 stønadsdager kan pleiepenger kun ytes til personer som har omsorg for barn under 18 år som på grunn av en livstruende sykdom eller skade har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie. Dette gjelder ikke dersom sykdommen eller skaden er varig. Pleiepenger etter dette leddet ytes med 66 prosent av beregningsgrunnlaget.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gradert ytelse.

§ 9-13 skal lyde:

§ 9-13 *Pleiepenger for pleie av en nærstående*

Til medlem som i hjemmet pleier en nærstående i livets slutfase, ytes det pleiepenger i opptil 60 dager for hver pasient.

§ 9-14 skal lyde:

§ 9-14 *Opplæringspenger til et medlem med omsorg for et funksjonshemmet barn*

Til et medlem som har omsorg for barn med en funksjonshemming eller en langvarig sykdom, ytes det opplæringspenger dersom medlemmet gjennomgår opplæring ved en godkjent helseinstitusjon eller deltar på foreldrekurs ved et offentlig spesialpedagogisk kompetansesenter. Det er et vilkår at opplæringen er nødvendig for at medlemmet skal kunne ta seg av og behandle barnet.

Stønaden kan gis selv om barnet har fylt 18 år.

§ 9-15 skal lyde:

§ 9-15 *Utbetaling av pleiepenger og opplæringspenger*

Trygden yter pleiepenger etter § 9-10 etter de samme bestemmelsene som sykepenger fra trygden, se kapittel 8, men med kompensasjonsgrad som følger av § 9-12.

Trygden yter pleiepenger etter § 9-13 og opplæringspenger etter § 9-14 etter de samme bestemmelsene som sykepenger fra trygden, se kapittel 8, men slik at det til selvstendig næringsdrivende gis ytelse med 100 prosent av grunnlaget inntil seks ganger grunnbeløpet.

Beregningsgrunnlaget skal ikke fastsettes på nytt ved ny stønadperiode dersom det er gått mindre enn fire uker siden forrige stønadperiode. Hvis det har vært endringer i inntekten, skal det fastsettes nytt beregningsgrunnlag.

Bestemmelsene om ventetid i § 8-34 andre ledd, § 8-38 andre ledd og § 8-47 sjette ledd gjelder likevel ikke.

Til arbeidsledige gis ytelsen etter bestemmelsene i § 8-49 om sykepenger til arbeidsledige.

§ 9-16 skal lyde:

§ 9-16 *Krav til dokumentasjon*

For å få rett til pleiepenger etter § 9-10 må det legges fram en legeerklæring fra den helseinstitusjonen i spesialisthelsetjenesten som har ansvaret for behandlingen av barnet.

Det må dokumenteres at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av sykdom, skade eller lyte. Dersom det er behov for tilsyn og pleie av to omsorgspersoner, se § 9-10 andre ledd, må dette dokumenteres.

Etter åtte uker med pleiepenger må det settes fram krav på nytt, og det må legges fram en utvidet legeerklæring fra lege i spesialisthelsetjenesten.

Dersom det er etablert tilsyns- og avlastningsordning for barnet, må den som søker om pleiepenger, dokumentere hvor mange timer i uken det gjelder.

For å få rett til pleiepenger etter § 9-13 må det legges fram legeerklæring fra den helseinstitusjonen eller den legen som har behandlet pasienten.

For å få rett til opplæringspenger etter § 9-14 må det legges fram legeerklæring om at opplæringen er nødvendig.

§ 9-17 skal lyde:

§ 9-17 *Feriepenger til arbeidstakere*

Til arbeidstakere yter trygden feriepenger til pleiepenger og opplæringspenger.

Til samlet utbetaling av pleiepenger og opplæringspenger i et opptjeningsår ytes det feriepenger bare for de 12 første ukene.

Feriepenger utgjør 10,2 prosent av stønaden.

II

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer:

§ 12-9 andre ledd skal lyde:

(2) Retten til permisjon etter paragrafen her gjelder til og med det kalenderåret barnet fyller 12 år. Arbeidstaker har rett til permisjon inntil 10 dager hvert kalenderår eller inntil 15 dager dersom arbeidstaker har omsorg for mer enn to barn.

§ 12-9 femte ledd skal lyde:

(5) *Arbeidstaker har uansett rett til permisjon når det ytes omsorgspenger, pleiepenger eller opplæringspenger fra folketrygden.*

Nåværende femte ledd blir nytt sjette ledd.

III

1. Loven trer i kraft fra 1. oktober 2017.
2. Endringene gjelder for tilfeller der første fraværdsdag på grunn av omsorg for sykt barn som gir rett til pleiepenger, inntreffer etter at loven trer i kraft. For krav som har skjæringstidspunkt før ikrafttreddelsen, gjelder tidligere regler ut vedtaksperioden. Med skjæringstidspunkt menes første fraværdsdag fra arbeidet på grunn av omsorg for sykt barn som gir rett til pleiepenger. For krav som før ikrafttreddelsen er innvilget etter folketrygdloven § 9-11 andre ledd andre punktum om kontinuerlig rett til pleiepenger ved svært alvorlig progredierende sykdom, skal tidligere regler gjelde fram til barnet dør eller fyller 18 år.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har nå varslet at de støtter innstillingen subsidiært der egne forslag har falt, og presidenten antar at innstillingen dermed blir enstemmig.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteses så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak til lov
om endringer i bustøttelova (tilbakebetaling av bustøtte)

I

I lov 24. august 2012 nr. 64 om bustøtte skal § 10 første ledd bokstav d lyde:

d) *husstanden* i perioden det er motteke bustøtte for, har hatt inntekt eller formue som *i ettertid syner seg å overskride den inntekta eller formuen som var lagt til grunn då støtta blei fastsett*. Det gjeld utan omsyn til kven som er skuld i at det er betalt ut for mykje. *For mykje utbetalt støtte kan også motreknast i seinare utbetalingar av bustøtte.*

II

Lova gjeld frå den tida Kongen fastset.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sakene nr. 8–10

Presidenten: Sakene nr. 8–10 er andre gangs behandling av lovsaker og gjelder lovvedtakene 71–73.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning til noen av sakene. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Sak nr. 11 er andre gangs behandling av lovsak og gjelder lovvedtak 74.

Under debatten har representanten Kari Kjønås Kjos satt fram et forslag på vegne av helse- og omsorgskomiteen. Forslaget lyder:

«Lovvedtaket bifalles ikke.

Anmerkning:

Under IV antas følgende bestemmelse å skulle endres slik:

Loven trer i kraft 1. oktober 2017.»

Det voteres over dette forslaget.

Votering:

Forslaget fra helse- og omsorgskomiteen ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket – sammen med den vedtatte anmerkning – vil bli satt opp til tredje gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Sak nr. 12 [18:13:35]

Referat

1. (278) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Breivik, Trine Skei Grande og Abid Q. Raja om å innføre kompetansekrav i barnevernet (Dokument 8:95 S (2016–2017))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
2. (279) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tove Karoline Knutsen, Torgeir Micaelsen, Ruth Grung, Ingvild Kjerkol og Freddy de Ruiten om en kommunal tiltaksplan for å styrke eldres psykiske helse (Dokument 8:89 S (2016–2017))
3. (280) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy de Ruiten, Torgeir Micaelsen, Tove Karoline Knutsen, Ruth Grung, Ingvild Kjerkol og Karin Andersen om en helhetlig plan for autisme (Dokument 8:90 S (2016–2017))
4. (281) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Micaelsen, Ruth Grung, Tove Karoline Knutsen, Freddy de Reuter, Ingvild Kjerkol og Kjersti Toppe om forebygging og behandling av kroniske sår (Dokument 8:91 S (2016–2017))
5. (282) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Micaelsen, Tove Karoline Knutsen, Ruth Grung, Ingvild Kjerkol og Freddy de Ruiten om rekruttering av fastleger (Dokument 8:92 S (2016–2017))
6. (283) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Torgeir Knag Fylkesnes om å opprettholde akuttkirurgi ved Odda sykehus (Dokument 8:93 S (2016–2017))
7. (284) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien og Kjersti Toppe om å implementere musikkterapi i helsetenesta og auke den nasjonale utdanningskapasiteten (Dokument 8:97 S (2016–2017))
Enst.: Nr. 2–7 sendes helse- og omsorgskomiteen.
8. (285) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Iselin Nybø, Trine Skei Grande og Sveinung Rotevatn om Lærerløftet 2.0 (Dokument 8:96 S (2016–2017))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
9. (286) Representantforslag fra stortingsrepresentantene André N. Skjelstad, Pål Farstad og Trine Skei Grande om kommunal frihet (Dokument 8:98 S (2016–2017))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
10. (287) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Pål Farstad, Abid Q. Raja og Terje Breivik om økt grønn konkurransekraft (Dokument 8:94 S (2016–2017))
Enst.: Sendes næringskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

